

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 37.

Tisdagen den 15 april, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Juterades de vid kammarens sammanträde den 9 innevarande april förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs herr *Lithanders* vid kammarens näst föregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål i anledning av rådande monopolisering av vinhandelsnäringsen.

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 3.

Vidare föredrogs första lagutskottets memorial, nr 21, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 19 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914 ävensom en i ämnet väckt motion; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 4.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning av pilsner m. m. dels ock i ämnet väckta motioner. *Om förordning ang försäljning av pilsner m. m.*

I en den 24 januari 1919 dagtecknad, till bevillningsutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 37, hade Kungl. Maj:t, under öberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning angående försäljning av pilsner;
- 2) förordning angående ändrad lydelse av 3, 7, 23 och 26 §§ i

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 37.

Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.
(Forts.)

förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

3) förordningen angående ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusedrycker; samt

4) förordning angående ändrad lydelse av 2, 3, 6 och 11 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka.

I anledning av ifrågavarande proposition hade inom riksdagen väckts tre, jämväl till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen i första kammaren nr 135 av herr *Kaijser* och nr 138 av herr *Lyckholm* samt i andra kammaren nr 319 av herr *Kant*.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, måtte i anledning av samma proposition, för sin del antaga utskottets vid betänkandet fogade

1) förslag till förordning angående försäljning av pilsnerdricka;

2) förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3, 7, 23, 26 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

3) förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 25 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusedrycker; samt

4) förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1, 2, 3, 6 och 11 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka.

B) att de i ämnet väckta motionerna måtte anses besvarade genom vad utskottet under A) hemställt.

Vid betänkandet voro emellertid fogade åtskilliga reservationer.

Av reservanterna föreslog herr *K. A. Nilson* med instämmande av herrar *Jonsson* i Hökhult och *Eliasson* annan lydelse av 3, 9, 14, 15, 29 och 31 §§ i utskottets förslag till förordning angående försäljning av pilsnerdricka.

Dessa paragrafer skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag till motvarande förordning lyda sålunda:

3 §.

1. Tillstånd till detaljhandel med pilsner må ej meddelas den, som är omyndig eller i konkurstillstånd, ej heller annan än den, som gjort sig känd för ordentlighet samt prövas i övrigt vara lämplig till rörelsens utövande.

2. Sådant tillstånd må dock ej meddelas ämbets- eller tjänsteman, som till följd av sin befattning kan komma att deltaga i beslut angående tillverkning eller försäljning av maltdrycker eller däröver

utöva tillsyn, och ej heller den, som utövar tillverkning i skattefritt bryggeri; dock att där han tillika bedriver tillverkning i skattepliktigt bryggeri, skall gälla vad här nedan om sådan tillverkare stadgas.

3. Tillstånd till utskänkning av pilsner må ej meddelas den, som inom kommun, där utskänkningen skall bedrivas, i öppen bod idkar handel med annat än matvaror.

Om någon, som redan erhållit tillstånd till utskänkning av pilsner inom den kommun, där utskänkingsrättigheten får utövas, öppnar handel i öppen bod, anses det sålunda meddelade tillståndet till utskänkning hava förfallit.

4. Ej må tillstånd meddelas till detaljhandel med pilsner inom läger, kasernområde eller annat, uteslutande för krigsmaktens behov upplåtet område.

9 §.

Tillverkare av pilsner ävensom den, som eljest äger att till afhämtning försälja pilsner, vare berättigad att, den förre från tillverkningsstället, den senare från försäljningsstället, på rekvisition försända sådan vara till köpare; dock må vid sådan försändning varan ej avlämnas annat än inom hus till därstädes boende, vid järnvägsstation eller å fartyg; och skall den, som forslar densamma, vara försedd med en av säljaren eller hans befullmäktigade ombud utfärdad och underskriven förteckning, upptagande, särskilt för varje köpare, dennes namn, det ställe där och dagen när varan skall avlämnas samt den försända myckenheten. Såsom ombud, varom nyss är sagt, må ej den, som forslar varan, användas. Nämda förteckning skall på anfordran av krono- eller polisbetjänt, ledamot av kommunalnämnden eller av kommunalnämnden utsedd person uppvisas.

14 §.

Konungens befallningshavande må på därom gjord ansökning kunna meddela tillstånd till utskänkning av pilsner;

a) inom område för station vid statens järnvägar ävensom vid enskild, till persontrafik upplåten järnväg, så ock å statens järnvägars eller enskild järnvägs tåg, dock endast där utskänkning för trafikens behov finnes erforderlig; skolande ansökning härom göras av järnvägens styrelse, samt, där densamma avser utskänkning å järnvägståg, handläggas av Konungens befallningshavande i det län, varest styrelsen har sitt säte;

b) å passagerarfartyg, dock endast till förtäring ombord å fartyget och, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast till besättningen samt till dem, som i fartygets restaurationslokal intaga måltid; skolande ansökning härom handläggas av Konungens befallningshavande i det län, där fartygets rederi har sitt säte;

c) vid hälsobrunn, badort eller annan kurort för kortare tid än ett år, dock endast vid måltider till spisande gäster;

d) där eljest utskänkingsrörelse kan komma i fråga att under endast någon del av året utövas; samt

e) för bestämt tillfälle, därest sådant finnes vara nödigt.

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.
(Forts.)

Tillstånd till utskänkning å järnvägsstation ävensom till sådan utskänkning, varom under c) här ovan förmäles, må icke meddelas, innan tillfälle att i ärendet avgiva yttrande lämnats, i stad magistrat och stadsfullmäktige samt å landet kommunalnämnd och kommunalstämma; dock att vad i detta mom. sagts om inhämtande av yttrande från magistrat icke äger tillämpning i Stockholm.

15 §.

1. Konungens befallningshavande äger att vid meddelande av tillstånd till försäljning av pilsner eller sedermera under rörelsens utövande stadga de inskränkningar därvid, som kunna anses erforderliga.

Tillstånd till annan försäljning av pilsner än sådan, som avses i 13 § eller 14 § e), skall meddelas att gälla tillsvidare och så länge Konungens befallningshavande ej finner skäl återkalla detsamma.

Över beslut, varigenom tillsvidare meddelat tillstånd återkallas, må klagan ej föras.

2. Då försäljningsrättighet beviljas, skall tillståndsbevis utfärdas med angivande däri av det lagrum, varå tillståndet grundar sig, samt varest och för vilken tid rättigheten må begagnas; skolande däri jämväl utsättas de inskränkningar i rörelsens utövande, som vid tillståndets meddelande föreskrivits.

3. Över de av Konungens befallningshavande meddelade tillståndsbevis rörande detaljhandel med pilsner skall hos Konungens befallningshavande föras liggare eller kortregister, som utmärker dagen för bevisets utfärdande, ort och plats, där rörelsen skall utövas, tillståndshavarens namn ävensom annat beslut, som angående samma rörelse må hava meddelats.

Underrättelse om varje av Konungens befallningshavande enligt bestämmelserna i denna förordning meddelat beslut, som har avseende å utövande av detaljhandel med pilsner, skall, där icke fråga är om tillstånd till utskänkning å järnvägståg eller passagerarfartyg, tillställas vederbörande polismyndighet samt å landet jämväl kommunalnämnden.

29 §.

Beträdes den, som handhar utminutering av pilsner, med olovlig utskänkning, eller den, som handhar utskänkning med olovlig utminutering,

eller idkar någon detaljhandel med pilsner å annat ställe, än därtill uppgivet eller medgivet är,

eller fortsätter någon, oaktat återkallelse av meddelat tillstånd till försäljning eller förbud däremot delgivits honom, med försäljningen,

straffes som i 28 § 1 och 2 mom. sägs.

31 §.

Finnes någon å landet eller i stad utom det planlagda området forsla och utlämna pilsner utan att medföra förteckning, som i 9 §

omförmäles, varde, ändå att han själv eller den, för vars räkning försäljningen sker, äger att till försändning försälja pilsner, straffad såsom för olovlig försäljning därav efter ty i 28 § 1 och 2 mom. sägs, med mindre han förmår visa, att det forslade var av köpare förut beställt. Förmår han det, varde för underlåtenheten att medföra förteckning straffad med böter från och med fem till och med femtio kronor.

*Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)*

Vad nu är stadgat äger ej tillämpning i avseende å den, som i stad utom det planlagda området forslar och utlämnar pilsner för tillverkare som erhållit tillstånd att där genom kringföring försälja pilsner.

Vägrar den, som är skyldig att medföra förteckning, varom sägs i 9 §, att på anfordran av krono- eller polisbetjänt, ledamot av kommunalnämnden eller av kommunalnämnden utsedd person uppvisa förteckningen, straffes såsom i 28 § 1 och 2 mom. sägs.

Utskottet, som i sitt förslag uteslutit de av Kungl. Maj:t under 31 § intagna bestämmelserna, föreslog, att nedannämnda paragrafer skulle erhålla denna avfattning:

3 §.

1. Tillstånd till detaljhandel med pilsnerdricka må ej meddelas den, som är omyndig eller i konkurstillstånd, ej heller annan än den, som gjort sig känd för ordentlighet samt prövas i övrigt vara lämplig till rörelsens utövande.

2. Sådant tillstånd må dock ej meddelas ämbets- eller tjänsteman, som till följd av sin befattning kan komma att deltaga i beslut angående tillverkning eller försäljning av maltdrycker eller däröver utöva tillsyn, och ej heller den, som utövar tillverkning i skattepliktigt bryggeri; dock att, där han tillika bedriver tillverkning i skattepliktigt bryggeri, skall gälla vad här nedan om sådan tillverkare stadgas.

3. Tillstånd till utskänkning av pilsnerdricka må ej meddelas den, som inom kommun, där utskänkningen skall bedrivas, i öppen bod idkar handel med annat än matvaror.

Om någon, som redan erhållit tillstånd till utskänkning av pilsnerdricka, inom den kommun, där utskänkingsrättigheten får utövas, öppnar handel i öppen bod, anses det sålunda meddelade tillståndet till utskänkning hava förfallit.

4. Ej må tillstånd meddelas till utminuteri av pilsnerdricka inom läger, kasernområde eller annat, uteslutande för krigsmaktens behov upplåtet område.

9 §.

Tillverkare av pilsnerdricka ävensom den, som eljest äger att till avhämtning försälja pilsnerdricka, vare berättigad att, den förre från tillverkningsstället, den senare från försäljningsstället, på rekvisition försända sådan vara till köpare; dock må vid sådan försänd-

Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.
(Forts.)

ning varan ej avlämnas annat än inomhus till därstädes boende, vid järnvägsstation eller å fartyg.

14 §.

Konungens befallningshavande må på därom gjord ansökning kunna meddela tillstånd till utskänkning av pilsnerdricka:

a) inom område för station vid statens järnvägar ävensom vid enskild, till persontrafik upplåten järnväg, så ock å statens järnvägars eller enskild järnvägs tåg, dock endast där utskänkningen för trafikens behov finnes erforderlig; skolande ansökning härom göras av järnvägens styrelse, samt, där densamma avser utskänkning å järnvägståg, handläggas av Konungens befallningshavande i det län, varest styrelsen har sitt säte;

b) å passagerarfartyg, dock endast till förtäring ombord å fartyget och, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast till besättningen sanit till dem, som i fartygets restaurationslokal intaga måltid; skolande ansökning härom handläggas av Konungens befallningshavande i det län, där fartygets rederi har sitt säte;

c) inom läger, kasernområde eller annat, uteslutande för krigsmaktens behov upplåtet område, efter framställning av vederbörande befälhavare;

d) vid hälsobrunn, badort eller annan kurort för kortare tid än ett år, dock endast vid måltider till spisande gäster;

e) där eljest utskänkingsrörelse kan komma i fråga att under endast någon del af året utövas; samt

f) för bestämt tillfälle, därest sådant finnes vara nödigt.

Tillstånd till utskänkning å järnvägsstation ävensom till sådan utskänkning, varom under d) här ovan förmäles, må icke meddelas, innan tillfälle att i ärendet avgiva yttrande lämnats, i stad magistrat och stadsfullmäktige samt å landet kommunalnämnd och kommunalstämma; dock att vad i detta mom. sagts om inhämtande av yttrande från magistrat icke äger tillämpning i Stockholm.

15 §.

1. Konungens befallningshavande äger att vid meddelande av tillstånd till försäljning av pilsnerdricka eller sedermera under rörelsens utövande stadga de inskränkningar därvid, som kunna anses erforderliga; dock må icke föreskrivas, att pilsnerdricka skall inköpas från viss säljare.

Tillstånd till annan försäljning av pilsnerdricka än sådan, som avses i 13 § eller 14 § f), skall meddelas att gälla tillsvidare och så länge Konungens befallningshavande ej finner skäl återkalla detsamma.

Över beslut, varigenom tillsvidare meddelat tillstånd återkallas, må klagan ej föras.

2. Då försäljningsrättighet beviljas, skall tillståndsbevis utfärdas med angivande däri av det lagrum, varå tillståndet grundar sig, samt varest och för vilken tid rättigheten må begagnas; skolande

däri jämväl utsätts de inskränkningar i rörelsens utövande, som vid tillståndets meddelande föreskrivits. *Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.*

3) Över de av Konungens befallningshavande meddelade tillståndsbevis rörande detaljhandel med pilsnerdricka skall hos Konungens befallningshavande föras liggare eller kortregister, som utmärker dagen för bevisets utfärdande, ort och plats, där rörelsen skall utövas, tillståndshavarens namn ävensom annat beslut, som angående samma rörelse må hava meddelats. *(Forts.)*

Underrättelse om varje av Konungens befallningshavande enligt bestämmelserna i denna förordning meddelat beslut, som har avseende å utövande av detaljhandel med pilsnerdricka, skall, där icke fråga är om tillstånd till utskänkning å järnvägståg eller passagerarfartyg, tillställas vederbörande polismyndighet samt å landet jämväl kommunalnämnden.

29 §.

Beträdes den, som handhar utminutering av pilsnerdricka, med olovlig utskänkning, eller den, som handhar utskänkning, med olovlig utminutering,

eller idkar någon detaljhandel med pilsnerdricka å annat ställe, än därtill uppgivet eller medgivet är,

eller finnes någon, som är enligt 9 § berättigad att på rekvisition försända pilsnerdricka till köpare, forsla och utlämna sådan vara utan att densamma rekvirerats,

eller fortsätter någon, oaktat återkallelse av meddelat tillstånd till försäljning eller förbud däremot delgivits honom, med försäljningen,

straffes som i 28 § 1 och 2 mom. sägs.

I sin ovanberörda reservation hade herr K. A. Nilson förklarat sig anse, att utskottet bort beträffande

§ 3 mom. 4 tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, endast med utbyte av benämningen pilsner mot pilsnerdricka;

§ 9 tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag med samma utbyte av benämning;

§ 14, mom. c, d och e tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag;

§ 15 tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, med utbyte av benämningen pilsner mot pilsnerdricka;

§ 29 tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag med samma utbyte av benämning; och

§ 31 (propositionens numrering) tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag med samma utbyte av benämning.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Källman, som yttrade: I avseende på föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 29 hemställs:

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att de däri behandlade författningsförslagen vart för sig föredragas, där så erfordras paragraf- och momentvis, med promulgationsstadganden samt ingress och rubriker sist;

att föredragningen börjar med förslaget till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen om tillverkning och beskattning av maldrycker;

att sedan alla författningsförslagen blivit genomgångna utskottets hemställanden föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet;

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse något av författningsförslagen kommer att i sin helhet eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende på de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att i avseende å numrering av paragrafer och moment utskottet må bemyndigas vidtaga de ändringar som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölles.

Punkten A).

Utskottets förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3, 7, 23, 26 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker.

Efter föredragning av 3 § yttrade:

Her Sävström: Herr talman, mina herrar! Då jag finner, att den enda reservant i denna kammare, vars mening jag kan biträda i det föreliggande förslaget, icke är närvarande här i dag, så tager jag mig friheten att med några ord öppna debatten i denna fråga. Vi ha ju redan tidigare diskuterat de lättare maldryckerna och uttalat vår mening om den saken, och när jag nu ser, att det är ett sådant fåtal reservanter antecknade här för den mening, som jag vill biträda så ser det ut som om saken skulle vara så gott som hopplös från min utgångspunkt sett, och utskottets förslag sålunda skulle komma att antagas även av denna kammare. Jag vill emellertid för min del säga, att förutsättningen för att jag skulle kunna vara med om att biträda det föreliggande förslaget är, att åtminstone det väsentliga av vad reservanten från första kammaren herr K. A. Nilson har föreslagit i sina reservationer kommer att bifallas. Det är förutsättningen för mig att kunna biträda det föreliggande förslaget.

Den omstridda punkten, som det här kommer att bli en debatt

om, är frågan om pilsnerdrickas utskänkande på lägerplatserna. Nu är det ju så, att många ledamöter anse, att dessa lättare maltdrycker nu icke äro skadliga utan åtminstone relativt oskadliga, och därför anser man, att dessa drycker kunna utskänkas på de håll, som man föreslår, och däribland även på lägerplatserna. Nu är det ju så, att ölet har varit bannlyst på lägerplatserna sedan 1905, och vi ha sett, att under den tid, som sedan dess gått, har tillståndet på lägerplatserna varit avsevärt bättre. Nu är det ju klart, att man kan diskutera huruvida 2 $\frac{1}{4}$ %-gränsen är den riktiga eller ej. Det är möjligt att gränsen skulle kunna sättas något högre, men för min del anser jag, att går man upp till 3,6 % är det för högt, och drycken kan då bli skadlig. I varje fall anser jag att för en person, som under tidigare år varit absolut nykter, men som nu börjar använda dessa drycker, kan det vara första steget till användning av berusande drycker. Nu är det på det sättet, att vi i våra nykterhetsorganisationer hava ett stort antal ungdomar, som sedermera komma att bevisa lägerplatserna. Dessa hava i våra nykterhetsorganisationer avgivit löfte om att icke förtära drycker över 2 $\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol. Nu förmodar jag, att när dessa komma till lägerplatserna, så ligger det fara i, att de skola komma att använda sig av dessa lättare malt-drycker. Man svarar kanske, att de hava tillgång till svagdrickat, men jag förmodar att det här blir det ekonomiska intresset, som kommer att bli avgörande och att det kommer att bli så, att det icke kommer att bli så lätt att kunna få svagdricka, utan att den dryck, som kommer att utminuteras, blir denna pilsnerdricka. Därför ser jag en fara i att släppa den loss på lägerplatserna.

Om man vill vara med om att riva sönder våra nykterhetsorganisationer, då skall man vara med om detta beslut, som bevillningsutskottet har förordat. Jag tycker, att det hade varit bättre, om utskottet följt Kungl. Maj:ts förslag. Vidare är det en sak, som utskottet har varit med om, som jag för min del icke under några förhållanden kan godkänna, och det är, att, medan ifråga om pilsnerdricka det för landet i sin helhet skall gälla, att kommunens befolkning skall vara med om att godkänna att sådant beslut — det är kommunalstämman, och stadsfullmäktige, som skola bestämma om den saken — så skall vid utskänkning eller utminutering på lägerplatser det kunna bestämmas av Konungens befallningshavande på framskallning av regementschefen. Det tycker jag för min del är ett steg tillbaka från den demokratiska principen. Jag tycker för övrigt, att förhållandena här hava under senare tider utvecklat sig i sådan riktning, att man begärt för mycket av oss nykterhetsvänliga riksdagsmän, när man begär, att vi skola vara med om att bifalla det ena förslaget efter det andra, som vi tydligt kunna se äro ett steg icke framåt utan bakåt. Jag vet, att situationen har förändrat sig på senare tider, och man ser anspråken på den andra sidan växa, men jag tycker dock det är för mycket begärt, när man kommer och begär för det första, att man skall få bränna brännvin av kålrötter och därvid också använda en del säd, som är nödvändig för framställningen av brännvinet. Vidare begär man från regeringens sida, att vi skola

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.

(Forts.)

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

vara med om att bevilja spritaccisen, emedan dessa medel äro nödvändiga för staten, och så kommer man slutligen här och begär, att vi ifråga om denna förordning skola gå så långt som utskottet här föreslagit. Jag tycker, att man i det fallet frestar oss allt för mycket.

Jag förstår, att det kanske icke är värt att här uppehålla debatten med att försöka övertyga varandra längre. Men jag skulle i varje fall vilja vädja till mina partikamrater att icke vara med om att biträda utskottets förslag utan gå på reservanternas förslag. Denna vädjan skulle jag även vilja sträcka till de frisinnade här i andra kammaren. Då det ju är så, att denna sak icke är någon partifråga, skulle jag också vilja rikta samma vädjan till högermännen här i kammaren att vara med om att hjälpa oss få dessa reservationer antagna. Jag vill sträcka denna vädjan även till vänstersocialisterna, av vilka jag tror flertalet vill vara med därpå, och likaså till bondeförbundets män. De äro ju alla, så när som på en enda, medlemmar av nykterhetsgruppen. Jag vädjar ävenledes till riksförbundets medlemmar. De äro visserligen icke så många, men det skulle kunna hända, att frågan i dag kommer att hänga på en enda röst, och därför vädjar jag även till dem att i det här fallet hjälpa oss. Jag tror, att när herrarna resa hem till påsk, ni kunna känna med er, att ni i dag gjort en god gärning, om ni rösta med reservanternas förslag.

Jag kommer sedermera, herr talman, att vid de olika punkterna endast yrka bifall till reservanternas förslag för att därigenom undvika debatt om de särskilda punkterna. Det är lämpligare, att debatten redan nu vid denna paragraf får röra sig om förslaget i sin helhet, och att man sedermera undviker debatt. Ty föredragningslistan i dag är ganska lång, och det vore säkerligen bra, om litet var av oss kunde begränsa oss i debatten och därigenom sökte att snarast möjligt avgöra de ärenden som föreligga.

Jag kommer således, herr talman, att sedermera vid de olika paragraferna framställa yrkanden i enlighet med reservanternas förslag.

I detta anförande instämde herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Zander*, *Norin*, *Karlsson* i Gasabäck. *Edberg*, *Berglund*, *Persson* i Björsholm, *Janson* i Kungsör, *Ericsson* i Arboga, *Johansson* i Vittinge, *Andersson* i Prästbol. *Nilsson* i Vibberbo, *Olsson* i Morastrand, *Mossberg*, *Johanson* i Hallagården, *Bogren*, *Andersson* i Milsmaden, *Anderson* i Knapasjö, *Johanson* i Gäre, *Sandberg*, *Karlsson* i Surte, *Jönsson* i Fridhill, *Räf*, *Carlström*, *Johanson* i Huskvarna, *Nilsson* i Landeryd, *Ericson* i Obergå, *Svanberg*, *Johansson* i Rimforså, *Hellberg*, *Schill*, *Bärg*, *Leander*, *Eliasson*, *Karlsson* i Vadstena, *Lindqvist* i Kosta, *Hage*, *Olofsson*, *Olsson* i Rösta, *Karlsson* i Sandviken, *Ander. Borg*, *Alvin*, *Fast*, *Hagman* i Domnarvet, *Svedberg* och *Jons-son* i Gumboda.

Herr K ä l l m a n: Herr talman, mina herrar! Den vädjan, som den föregående talaren riktade till ledamöter av olika partier, tycktes vin-

na ett visst gehör. Och det kan ju hända, att vi icke heller i år få någon lagstiftning om de här ifrågavarande halvstarka maltdryckerna. Ur nykterhetssynpunkt borde tillfredsställelsen däröver vara tämligen måttlig, alldenstund det ända till dess vi få en ny förordning, är det 1905 års förordning beträffande dessa halvstarka maltdrycker, som är gällande.

Trots att det icke lär finnas stora utsikter att få det här föreliggande förslaget till förordning antaget vid denna riksdag, skall jag ändå tillåta mig att något erinra om denna förordnings innebörd. Jag skall försöka att i det avseendet fatta mig så kort som möjligt. Jag vill då först nämna, att bevillningsutskottet haft ett ganska drygt arbete, då utskottet gått till ett försök att lösa denna fråga. Som herrarna finna av utskottets förslag till förordning angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i tillverkningsförordningen skulle maltdryckerna härnäst komma att indelas i olika klasser allt efter sin alkoholstyrka. Därmed hava vi även löst namnfrågan, som varit ett mycket besvärligt spörsmål. I fråga om klassindelningen finna kammarens ledamöter, att vi betecknat den minst alkoholstarka drycken med klass 1. Det är en sådan maltdryck, som innehåller mindre än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol. Klass 2 omfattar dessa mellanstarka drycker, som vi nu skola lagstifta om, och deras alkoholhalt överstiger $2\frac{1}{4}$ men icke 3,6 volymprocent. Den dryck, som i rusdrycksförsäljningsförordningen betecknas som klass 3, är en dryck, som innehåller högre alkoholhalt än 3,6 procent och är inbyggd med en stamvört, vilkens extrakthalt överstiger 9,5 procent. Med den klassindelningen blir namnvalet för övrigt fullständigt fritt. Det bestämmande för klassindelningen av maltdryckerna är alkoholstyrkan. Jag har erhållit prov på de etiketter, som, därest utskottets förslag bifalles, skulle komma till användning, och de te sig på det sätt, som de etiketter, som jag ber få lämna till påseende.

Beträffande försäljningsförordningen, om vilken jag i detta sammanhang bör säga några ord, vill jag nämna, att det var egentligen tre punkter, varom oenighet rådde i utskottet. För det första har utskottet i förordningen upptagit det fullständiga kommunala vetot. Det betyder ju som bekant, att denna dryck icke får försälas vare sig utminuteringsvis eller utskänkningsvis med mindre kommunens beslutande organ därtill givit sitt bifall. På denna punkt föreligga reservationer av ledamöter särskilt från första kammaren, vilka anse, att vad som i det avseendet gäller i 1905 års vin- och ölförsäljningsförordning, borde bliva bestående även i denna förordning om försäljning av pilsnerdricka. Utskottets majoritet har emellertid ansett detta vara en kardinalpunkt och stannat vid att förorda fullständigt kommunalt veto.

Vidare är det tvist om den s. k. forsedeln, eller den förteckning, som utköraren skall medföra enligt 1905 års förordning. Beviljningsutskottets majoritet har ansett, att denna forsedel kan saklöst slopas. Nu finnes det en hel del som tro, att denna s. k. forsedel skall hava en viss nykterhetseffekt. För att visa, att så icke är fallet, skall jag be att få göra några mycket korta axplockningar, lämna några upp-

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

*Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.
(Forts.)*

gifter angående denna forsedels verkningar, som nykterhetskommittén fått från olika delar av landet, framför allt från kronofogdar och länsmän. På sid 156 i nykterhetskommitténs betänkande, del 6, säger bl. a. länsmannen i Näsums distrikt, Kristianstads län, att han hade en dag påträffat en ölutkörare, vars förteckning upptagit namn på personer, som ej varit i orten på många år, samt även på en person, som, ehuru han varit död i tre år, rekvirerat öl att levereras ifrågakomna dag. En person hade förklarat, att han rekvirerat öl endast en gång för sex år sedan, men att han det oaktat finge öl varje vecka. — Länsmannen i Vassända distrikt, Älvsborgs län säger: »Föreskriften om rekvisition kringginges ofta genom att säljaren å förteckningen såsom köpare upptog personer, med vilka han vore i samförstånd, varefter öl ute på landsbygden, då vittnen saknades, utlämnades från vagnen utan föregående rekvisition.» — Kronofogden i Gästriklands fögderi säger bl. a.: »Det hände ofta att utkörare medförde en förteckning in blanco, vilken han ifyllde allteftersom han sålde, Antag att han medfört t. ex. 100 flaskor och därav försålt hälften, när han överraskades av en polisman, som granskade förteckningen. Utköraren påstår då, att han ej haft mer än 50 flaskor från början och dessa skola de upptecknade köparna hava. Om antalet icke stämmer precis, säger han, att han själv är berättigad till så och så många flaskor »friöl». — Länsmannen i Indals distrikt, Västerbottens län, anser förteckningen otillförlitlig och av ringa betydelse som kontrollmedel. Den vore fast hellre tillverkaren till hjälp vid försäljning utefter landsvägen o. s. v.

Det är bara några axplockningar. På en massa sidor i nykterhetskommitténs betänkande, del 6, kunna herrarna förvissa sig om, hur ofantligt meningslös denna forsedel är med hänsyn till den förmenta nykterhetseffekt den skulle ha.

Vid det förhållandet är det ju mycket naturligt, att man från utskottets sida icke har något emot att släppa den s. k. forsedeln; den har ingen betydelse ur nykterhetssynpunkt. Den enda betydelse den kan ha, vilket för övrigt framgått vid överläggningarna i utskottet, är den att forsedeln skulle nästan som regel kunna skydda vederbörande tillverkare och ölutkörare från att bli fälld vid ett eventuellt åtal.

Så komma vi till den mest omtvistade punkten, till frågan om huruvida utskänkning å lägerplatserna av denna halvstarka maltdryck skall medgivas. Här uppträda reservanterna — här K. A. Nilson m. fl. — precis som om det inte vore någon som helst skillnad mellan 1905 års vin- och ölförsäljningsförordning och den förordning angående försäljning av pilsnerdricka, som Kungl. Maj:t framlagt förslag till och som utskottet i allt väsentligt förordat. Men jag vill påpeka, att det ur två synpunkter är en alldeles oerhörd skillnad.

Först och främst är det ju här fråga om en maltdryck, som ingalunda kan jämföras med det starkare ölet. Den saken anser jag vara tämligen ostridig; men för det andra, och det är det viktigaste: när man stiftade 1905 års vin- och ölförsäljningsförordning, voro som regel lägerplatserna belägna på landet, utan sammanhang med områ-

det för städernas ölförsäljningsrättigheter. Numera äro väl i regel lägerplatserna så gott som samtliga förlagda i städerna, och i dessa städer finns det också lika regelbundet utskänkning och även utminuteri-
 ngering av både starka och svaga maltdrycker. Det förefaller mig, som om alla de herrar, som instämde med herr Sävström, icke observerat, vilken oerhörd skillnad här föreligger, då numera kasernerna icke äro förlagda på landsbygden. Jag har själv fullgjort min värnplikt det ena året på Axvalla hed och det andra året vid Svea livgarde. Jag har således haft tillfälle själv göra jämförelse, och jag måste då säga, att på den på rena landsbygden belägna lägerplatsen var man, enär man där icke hade någon utskänkning eller någon utminuteri-
 ngering, förhindrad att skaffa sig de drycker, varom det här är fråga. I staden åter, där jag fullgjorde värnplikten andra året, var det för samtliga värnpliktige tämligen betydelselöst, huruvida det fanns utskänkning eller utminuteri-
 ngering inom lägerplatsen eller icke. De värnpliktige hade bara att gå utom kasernområdet för att få dricka hur mycket starka maltdrycker de önskade. Således när nu lägerplatserna äro förlagda i städerna, har man att välja mellan, antingen att de värnpliktige skola kunna inom kasernområdet få tillgång på halvstarka maltdrycker, eller att denna dryck eller starkare drycker skola finnas att få endast utanför området, där vederbörande säkerligen skaffar sig desamma och då i större kvantiteter. Detta är ett skäl, som det förefaller mig att herrarna icke reflekterat över.

Dessa två synpunkter böra tillmätas, synes det mig, en avsevärd betydelse när det gäller att bedöma den förevarande detaljen i försäljningslagen.

Nu har herr Sävström vädjat ur en annan synpunkt till kamraren att icke biträda utskottets förslag i fråga om utskänkning av pilsnerdricka på lägerplatserna. Då utgick han ifrån att de ungdomar, som tillhöra nykterhetsorganisationerna, skulle förloras för dessa, om man hade rätt att utskänka pilsnerdricka på lägerplatserna. Jag tvekar därvid inte att säga, att äro inte dessa av bättre kvalitet än så, så tror jag näppeligen, att nykterhetsorganisationerna ha så stor nytta av dem i framtiden. Jag kan därför icke fatta, att man, enligt herr Sävströms uppfattning, skulle riva sönder nykterhetsorganisationerna med denna dryck på lägerplatserna. Herr Sävström bör inte glömma, att de värnpliktiga ha bara att gå utom kasernområdet för att hava tillgång både på denna dryck och vad som värre är, betydligt starkare drycker. För övrigt faller det mig in i detta sammanhang att erinra om, att herr Sävström tillhör en kommission, som har till uppgift, att, enligt min mening, i den närmaste tiden söka få bort icke bara lägerplatserna utan även hela militärväsendet. Jag hoppas, att detta i sinom tid skall lyckas, och i så fall lära maltdryckerna icke längre på lägerplatserna göra någon skada för de pojkar, herr Sävström är så rädd om.

Det är också en tredje punkt. hänförande sig till rusdrycksförsäljningsförordningen, där enighet icke råder. Herr Lyckholm har föreslagit, att det skulle vara tillåtet för rättighetsinnehavare att köpa sina maltdrycker från vem som helst av dem, som äga försälja

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.

(Forts.)

*Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.
(Forts.)*

dylika. Utskottet har ansett detta självfallet, men då något systembolag lär ha vidtagit åtgärder i syfte att bestämma, varifrån malt-dryckerna skola inköpas, har utskottet ansett det befogat att delvis gå med på motionärens förslag, och har för den skull föreslagit sådan ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen, att ingen skall kunna tvinga någon innehavare av sådan rättighet, varom det här är fråga, att köpa dessa maltdrycker, där kanske rusdrycksbolaget bestämmer. I detta avseende skall det enligt utskottets mening vara frihet, eller med andra ord konsumenten bör få bestämma vilken vara han önskar. Det är rimligt, att så får vara fallet.

Nu hava vi till sist att överväga, huruvida andra kammaren bör godkänna utskottets här föreliggande förslag. Jag vill nämna, att vi i bevillningsutskottet i år hava nedlagt ett mycket drygt arbete i syfte att verkligen kunna åstadkomma en förordning, och detta främst med hänsyn till, att när maltbristen upphör och bryggerierna återigen börja få tillverka såväl starkare som svagare maltdrycker, då gäller — det skola vi icke glömma — 1905 års förordning, och det hänger då ofta på *en röst i kommunalnämnden*, huruvida försäljning av dessa drycker skall eller icke skall få förekomma på landet; i städerna avgöras dylika frågor som regel av magistraten. Det tillståndet kommer att fortfara ända till dess riksdagen antager en förordning angående försäljning av dessa halvstarka maltdrycker. Man bör icke förbise detta i den nu pågående diskussionen.

Vi ha strävat efter att få fram ett förslag, som skulle kunna tillvinna sig enighet i båda kamrarna, och vi trodde, att andra kammaren skulle sätta stort värde på att det kommunala vetot finnes fullständigt intaget i denna förordning. Vi trodde att det skulle betyda något. Den omständigheten, att utskottet velat medgiva denna utskänkning på lägerplatserna, trodde vi icke skulle överskattas på sätt, vi nu förstå att det sker och har skett senast i herr Sävströms anförande.

Jag vill också till sist säga, att efter vad jag förnummit kommer, därest andra kammaren nu på förmiddagen godtager utskottets här förevarande förslag, de reservanter, som tillhöra första kammarens majoritetsparti och som hava all utsikt att få sina reservationer bifallna i den kammaren, icke att driva dem. Det hänger sålunda på andra kammaren. Vill andra kammaren nu antaga utskottets förslag, så få vi inom den närmaste tiden en förordning av den beskaffenhet, som här föreslås, varom icke faller förordningen, och vi få då i tillämpning fortfarande 1905 års bestämmelser. Andra kammaren har sålunda att välja i detta avseende.

Medan jag har ordet, bör jag kanske också nämna att i betänkandet på sid. 25 bortfallit en siffra »2». Efter »I Kap. 1 §» skulle komma »2 §», men där står ingenting annat än paragraftecknet; det skal emellertid vara »2 §», vilket jag härmed velat fästa uppmärksamheten på.

Slutligen är det ju klart, att efter vad som förekommit det icke råder någon tvist om de ändringar i tillverkningsförordningen, som här föreslås. Ingen har reserverat sig mot det förslaget. Det kun-

de då tänkas inträffa, att båda kamrarna komma att antaga de förändringar i tillverkningsförfordningen, som utskottet här föreslår. Antages emellertid icke samtidigt försäljningsförfordningen, kommer då denna klassindelning i tillverkningsförfordningen att fullständigt hänga i luften. För att förebygga en dylik eventualitet skall jag, herr talman, tillåta mig att beträffande den nu föredragna paragrafen yrka, att kammaren bifaller den under förutsättning, att nu sittande riksdag kommer att antaga förfordning angående försäljning av halvstarka maltdrycker eller sådana med en alkoholhalt mellan 2 $\frac{1}{4}$ och 3.6 vol.-procent. Jag gör detta yrkande för att, som sagt, förebygga att man tilläventyrs får en ändring i tillverkningsförfordningen, som kommer att bli alldeles meningslös.

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende har utskottet, som redan framgår av den förda debatten, gjort vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Jag skall då först be att få säga några ord med anledning av de namnförändringar, kring vilka utskottet har samlat sig.

I den kungl. propositionen ha vi ju byggt på det kommittébetänkande, som har uppdelat namnen så, att alla drycker under 2 $\frac{1}{4}$ procents volymhalt skulle betecknas som svagdricka, alla drycker mellan 2 $\frac{1}{4}$ och 3.6 procent skulle betecknas som pilsner och alla drycker däröver med det gemensamma namnet öl. Om denna namnförändring har det rått en synnerligen livlig diskussion, och utskottet har nu slutligen utbytt alla namn mot nummer. Vi leva visserligen i numreringens tidevarv, och ur den synpunkten kan utskottets uppfinning vara i modern mening fullt acceptabel, men jag gissar, att det i praktiken vid tillämpningen blir så, att numren bliva allt mindre och mindre och rubrikerna allt större och större. Ur denna synpunkt är namnfrågan icke av någon underordnad betydelse, och även rent psykologiskt vill det förefalla mig att åtminstone för den, som står på min ståndpunkt — nämligen att man vill försöka att i det allmänna folkmedvetandet få in användningen av en maltdryck, som är svagare till sin alkoholhalt än som hittills varit den gängse — namnfrågan skulle betyda åtskilligt.

Emellertid innebär även utskottets förslag så många fördelar jämfört med den förfordning, som nu är gällande, att själva namnfrågan i och för sig icke får vara den avgörande, i all synnerhet som utskottet tolkat denna namnförändring så, att man kan skicka ut etiketter med i ena fallet rubriken »Klass I *svagdricka*», i det andra fallet med rubriken »Klass II *pilsner*» och i det tredje fallet »Klass III *pilsneröl*». Då blir det möjligtvis nå det sättet, att i verkligheten blir rubriken pilsner den, som blir den dominerande för melandrycken, och vid sådant förhållande kan det hända, att den av utskottet gjorda förändringen icke innebär en så stor förändring, som jag befarat och att allmänheten kan komma att intaga en annan ställning till detta spörsmål. Vid sådant förhållande är det naturligt, att när jag väger fördelar mot nackdelar i detta fall, jag måste

*Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.*

(Forts.)

säga, att från Kungl. Maj:ts sida kan det icke vara oundgängligen nödigt att hålla på Kungl. Maj:ts förslag framför utskottets förslag i denna punkt.

Den andra punkten, som ju varit föremål för den mesta överläggningen av de talare, som hittills yttrat sig, är frågan om rätten till försäljning inom lägerområdena. Här har jag i de båda propositioner, som jag haft att förelägga riksdagen i detta ärende, ansett riktigast att följa den en gång tillämpade principen att inom lägerområdena icke ha ölservering av annan beskaffenhet än utskänkning av det så kallade svagdrickat. Här har nu utskottets majoritet gått en medelväg och sagt det, att den icke vill medgiva vad som är begärt från förstakammarreservanternas sida nämligen en fullt fri försäljning av denna maltdryck i samma utsträckning inom lägerområde som inom område utanför lägerplatsen. Här går utskottets majoritet, som jag förut nämnt, en medelväg, utskottet medger icke försäljning av öl till avhämtning inom lägerområdet utan vill endast medgiva utskänkning, inom den lokal, som står under befälets eller upppassningens överinseende. Det är klart, att mot detta kunna göras åtskilliga invändningar, ty det kan ju icke förnekas, att det blir en utsträckning av den hittills gällande rätten. Det tillkommer ju icke mig att polemisera i fråga om den tidpunkt, när lägerplatserna icke längre komma att vara befolkade. Vid en sådan tidpunkt är ett spörsmål sådant som det förevarande av mindre betydelse, men tills detta inträffar har det sin betydelse i alla fall.

En sak, som jag dock icke kan underlåta att fästa mig vid, är utskottets förslag att frågan om inskränkning i utskänkningen av denna dryck inom lägerområdet skall vara föremål för en annan omprövning än i allmänhet. Här skall Konungens befallningshavande på regementschefens framställning ensamt vara den beslutande myndigheten, men i fråga om all annan utskänkning av nu berörda drycker skall beslutet var beroende även av den lokala myndighetens prövning. Jag kan för min del icke neka till, att här finnes en lucka i det av utskottet tillstyrkta förslaget. Det vill förefalla mig som om utskottet redan från första början sökt sammanjämka de stridiga viljorna på denna mellanlinje och den tidpunkten kan måhända inträffa, att även ivriga nykterhetsvänner bliva ställda inför spörsmålet att de, för att få denna reglering tillämpad över hela landet, kunna bliva tvungna att biträda utskottets förslag. Men det synes mig vara väl tidigt att redan nu beträda den vägen. Det finnes ju en reservation från första kammaren, som kräver rätt att obehindrat försälja både till servering och avhämtning. Tvivelsutan godkänner första kammaren denna reservation. Under sådana omständigheter synes det mig ur ren sammanjämkningssynpunkt vara lämpligast, att andra kammaren biträdde Kungl. Maj:ts förslag i denna paragraf.

Beträffande den tredje punkten i förslaget rörande förteckning vid rekvisition av varor medger jag gärna, att det i och för sig icke är någon punkt av avgörande betydelse, därför att det kan ju begås oegentligheter i detta fall, och detta är helt och hållet beroende på

med vilken stränghet vederbörande polismyndighet förfar. Men det vill dock förefalla mig, att, om vederbörande myndighet förfore något strängare i detta fall, så skulle denna förteckning i och för sig icke vara utan sin lilla betydelse. I vart fall vill jag förklara, att i denna punkt anser jag det icke vara någon större olägenhet, om kammaren biträder utskottets förslag.

Med hänvisning till, att vi ha en lång föredragningslista framför oss, skall jag icke längre upptaga kammarens tid med denna fråga. Jag har endast i dessa tre punkter velat angiva min uppfattning och skall med jämnmod taga det beslut kammaren fattar.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! För min del hör jag till dem, som mena, att man ofta i hög grad överdrivit betydelsen av pilsnerdricka som rusdryck. Det lär dock i allmänhet icke vara så, att pilsnerdricka på det sättet missbrukas, att det kan på allvar jämnställas med ölet och de andra rusdryckerna. Men i alla fall måste man medgiva, att fall förekomma, då pilsnerdricka kan på sådant sätt missbrukas. Ty om det icke vore så, skulle man naturligtvis icke nu behöva stadga andra bestämmelser angående försäljning av pilsnerdricka än de, som gälla för försäljningen av svagdricka.

Det är därför icke ägnat att förvåna, att det uppstått svårigheter att åstadkomma enighet om Kungl. Maj:ts ifrågavarande lagförslag, å ena sidan håller man sig till det faktum, att pilsnerdricka kan åstadkomma berusning och å andra sidan åberopar man, att det dock icke kan härutinnan jämnställas med ölet och de starkare rusdryckerna. Även om det förslag, som bevillningsutskottet nu i uppenbart sammanjämningsyfte framlagt, synas meningarna vara delade. För min del vill jag säga, att just med hänsyn därtill, att pilsnerdricka dock i många fall medför en viss fara för nykterhetstillståndet, har jag svårt att kunna godkänna utskottets förslag att lössläppa utskänkingen på lägerplatserna, fästningsområdena etc. I det kommittébetänkande, som föregick Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, var det visserligen föreslaget, att det gamla förbudet i detta avseende skulle bortfalla, men det förslaget var ingalunda tillkommet för att underlätta åtkomsten av pilsnerdricka för de värnpliktiga, utan det var tillkommet för att något lätta på förbudet för den civila befolkning, som nu är bosatt på vissa dylika platser, t. ex. Karlsborg, och de kommitterade framhöllo uttryckligen, att de ansågo sig kunna framlägga detta förslag endast under förutsättning, att på samma gång de kommunala myndigheterna finge fullständig rätt till veto mot dylika rättigheter, för såvitt de skulle vara stadigvarande. Kungl. Maj:t följde icke det förslaget, utan föreslog, såsom herr finansministern redan nämnt, att förbudet skulle bibehållas. Utskottet hemställer nu, att förbudet skall upphävas, men att det skall upphävas endast i vad det avser utskänkning, och att tillstånd till utskänkning av pilsnerdricka skall kunna meddelas av länsstyrelsen på ansökan av vederbörande befälhavare, utan att de kommunala myn-

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.

(Forts.)

digheterna ens fått tillfälle att yttra sig, när det är fråga om stadigvarande rättigheter.

Detta tror jag kan komma att leda till ganska ledsamma resultat med hänsyn till den värnpliktiga ungdomens nykterhet. Visserligen har utskottets ärade ordförande framhållit, att de värnpliktigas kaserner och övningsplatser numera i allmänhet äro belägna i städerna, och att det således icke skulle vara så synnerligen mycket vunnet med att bibehålla ifrågavarande förbud, enär de värnpliktiga ju alltid kunna gå utom kasernområdet och till övriga delar av staden och där i regel få köpa även starkare rusdrycker. Detta är visserligen sant, men om det vore så, att de värnpliktiga verkligen finge tillgång till dessa drycker lika lätt utan avseende på om de tillhandahållas på själva lägerplatsen, så skulle väl det omtvistade undantaget icke ha så mycket att betyda för dem, som nu med all makt arbeta på dess avskaffande. I själva verket är det väl så, att man genom att tillåta denna utskänkning gör det lättare för de värnpliktiga att få sin törst släckt med pilsnerdricka, och jag tror icke lagstiftningen verkligen har skäl att tillgodose ett sådant önskemål. Jag vill därför i detta stycke ansluta mig till den reservation, som är avgiven av herr Nilsson i Kristinehamn m. fl.

Skiljaktighet föreligger ju även på vissa andra punkter, såsom beträffande försedelstvånget. Jag föreställer mig, att skyldigheten att medföra sådan sedel har en viss betydelse ur kontrollsynpunkt, och således även i nykterhetsavseende. Det är nog ett medel, som man förut prövat och funnit lämpligt för att övervaka, att de, som driva denna försäljning, göra det i enlighet med lagens föreskrifter, så att försäljning endast sker på grund av verklig rekvisition.

Nu har det emellertid av bevillningsutskottets ärade ordförande i hans yttrande här i dag framhållits, att det föreligger en viss fara för att vi, om andra kammaren ställer sig på en allt för avvisande ståndpunkt härvidlag, riskera att icke få igenom de påtagliga förbättringar i detta avseende, som utskottets förslag dock innebär, framför allt genom att tillerkänna de kommunala myndigheterna veto även beträffande utminutering. Med hänsyn härtill får jag säga, att skulle man vid frågans sista, avgörande behandling riskera dessa uppenbara förbättringar genom att vidhålla kravet på forsedel, då anser jag att man hellre bör slopa det kravet än äventyra förordningen i dess helhet. — På ungefär samma sätt torde det förhålla sig med den föreslagna bestämmelsen om spritbolagens rätt och skyldighet att inrycka vissa bestämmelser i kontrakten.

Emellertid torde det vara bevillningsutskottets ärade ordförandes mening, att man redan nu vid första beslutet skulle åstadkomma någon slags sammanjämkning mellan de olika synpunkterna i detta avseende. För min del känner jag mig icke mogen därför, utan tycker att det är klokt av andra kammaren att tills vidare stå kvar på sin gamla ståndpunkt och låta sammanjämkningen få bero på resultatet av bevillningsutskottets arbete.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Grängesberg.

Herr Carlsson i Karlshamn: Herr talman! Jag skall inte med många ord förlänga debatten, men med hänsyn till den förändrade ställning, som åtskilliga medlemmar inom nykterhetsgruppen numera intaga till vissa spörsmål, har jag för mitt vidkommande dock velat säga några ord i denna debatt. Jag tillhör nämligen icke dem, som anse, att vad under de senare åren inträffat är av den art, att man kan säga, att nykterhetsvännernas strävanden nått sin kulmen, och att det nu gäller att beträda reträtternas väg.

Jag anser för mitt vidkommande, att det är oklokt att lagstifta efter förhållandena under abnorma tider. Jag vill ingalunda bestrida, att icke åtskilligt förekommit under denna kristid. Men jag vill också poängtera, att åtskilligt förekommit, som lagstiftaren icke kan och icke bör taga hänsyn till. Man har t. ex. pekat på motböckerna, och jag vill icke bestrida, att antalet av sådana är mycket stort. Men jag vill understryka det förhållandet, att tusentals individer bland småfolket under dessa krisår skaffat sig dessa motböcker helt enkelt av den enda anledningen, att de därigenom velat bereda sig vissa ekonomiska fördelar. Det vill med andra ord säga, att det har sin jobbats med dessa motböcker, och detta jobberi är nog icke så obetydligt, att man helt enkelt kan negligera ett sådant förhållande.

Det visar sig också nästan för varje dag som går, att åtskilliga av dessa hembrännare, som låta så mycket tala om sig, icke ha för avsikt att tillverka för egen förbrukning; här framställes ju brännvin i femhundra och tusentals liter. Det har sålunda blivit en rent affärsmässig tillverkning, och man får därför icke utan vidare påstå, när man ser en eller annan berusad person, att han själv tillverkat det kvantum sprit, varmed han berusat sig. Jag menar, att detta dock är sådana förhållanden, som vi icke kunna förbigå, då det gäller att bedöma vikten och betydelsen av de florerande missförhållandena.

Härjämte finnes det ett annat förhållande, som jag också skulle vilja peka på, och det är det okloka i, att andra kammarens majoritet, som ju hittills varit ganska nykterhetsvänlig, skulle just i år beträda någon annan väg. Jag vill nämligen erinra om, att vi dels under fjolåret beslutat om införande av nya valbestämmelser och dels under innevarande år skola handlägga ett förslag, som avser att väsentligen förändra valrättsförhållandena här i landet. Att under sådana förhållanden gå med på och besluta om betydelsefulla förändringar på nykterhetslagstiftningens område, det anser jag vara oklokt, och det är i alla händelser oförsvarligt för dem, som äro nykterhetsvänner.

Slutligen skulle jag vilja framhålla det, att om nu bryggeriintresset har gjort sig starkt gällande inom vederbörande utskott liksom det även gör på andra håll i fråga om denna sak, så kan jag ändå icke förstå, hur det kan vara av så stor ekonomisk betydelse för dessa bryggeriägare, huruvida denna starka maltdryck får serveras på lägerplatserna eller icke. Jag tror nämligen, att om den icke finnes där, så kommer den värnpliktiga ungdomen att tillfreds-

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

*Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.*

(Forts.)

ställa sig med den svagare drycken, och den omständigheten, att de släcka sin törst med denna svagare dryck i stället för med pilsnerdricka, kan väl icke medföra så synnerligen stora förluster för bryggerinäringen.

Till sist vill jag nämna, vad man framför allt har att taga hänsyn till, då det gäller att fatta ståndpunkt till denna sak. Vad som härvidlag är det viktigaste är den moraliska stöt, som hela nykterhetsrörelsen i vårt land skulle få, om utskottets förslag skulle upphöjas till lag. Ty vad skulle detta i realiteten betyda? Ja, hittills har man ju inom nykterhetsrörelsen gått fram på två vägar, dels upplysningens väg och dels lagstiftningens väg. Men nu hava — i en del fall med nykterhetsvännernas tillhjälp — sådana beslut fattats, att vi icke längre kunna nå fram till några begränsningar på detta område. Nu gäller det att upphäva exempelvis vad som gällt här sedan 1905, och sedan kommer det att gå som det ofta gör, och det blir som det heter: Tål du det, så tål du det, och så får man gå reträtternas väg i stället för den motsatta, som eljest tillfredsställt nykterhetsvännerna i mycket stor utsträckning. Vad betyder detta i realiteten? Jo, det betyder, att åtskilliga varma förkämpar för nykterhetssaken helt säkert komma att kasta yxan i sjön och därigenom blir nykterhetsrörelsen spolerad. Jag betraktar icke denna sak uteslutande ur nykterhetssynpunkt, utan som en rörelse av mycket stor kulturell betydelse, en rörelse, som dragit fram tusenden och åter tusenden av svenska medborgare, vilka sedan gjort sina insatser på det kommunala området och snart sagt på vilket område som helst. Det är en rörelse, som genom sin studieverksamhet dagligen kastar ut de första fröna till den vetgiriga svenska ungdomen och vägleder den genom livet och ger uppslag än för den ena och än för den andra verksamheten. Det är därför jag håller styvt på, att vi böra akta oss för att spolia denna vackra, storslagna nykterhetsrörelse, som icke blott arbetat för nykterheten, utan för en hel del andra mycket betydelsefulla frågor. Ur den synpunkten, herr talman, anser jag det vore lyckligast, om andra kammaren här ville följa de reservanter, som ställt sig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Ehuru väl jag ämnar yrka bifall till utskottets förslag, vill jag dock säga, att jag med mycket nöje åhört den siste ärade talarens anförande. Jag tillhör dem, som alltid uppskattat nykterhetsfolkets strävanden, och jag har liksom den siste ärade talaren funnit, att nykterhetsrörelsen och nykterhetsfolket utträtt mycket gott i vårt land. Jag vill också påstå, att det är en heder just för demokratien, en heder för medelklassen och för de små i landet, att det är de, som drivit nykterhetsrörelsen framåt. Ehuru jag icke räknar mig stå bland nykterhetsfolket, allt sedan jag jämte många andra blev utvoterad ur nykterhetsgruppen för några år tillbaka, kan jag säga herrarna, att jag nog också i min ringa mån visat icke så ringa intresse för den saken. Jag har ju haft till uppgift att övervaka nykterhet och ordning i den stad jag har äran representera, och jag vill nämna för herrarna, att det fanns kan-

ske icke någon svensk stad som före Västervik hade avskaffat alla sina ölkrogar; det är väl nu tio eller tolv år sedan det fanns någon ölkrog i Västerviks stad. Denna stad var också en av de första, som lade vinet under bolagsförsäljning. Jag vill framhålla, att jag visat intresse för saken och arbetat för densamma, ty min tjänst har drivit mig att med uppmärksamhet och intresse följa dessa förhållanden.

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

Det är därför jag icke riktigt kan begripa herrarna, när ni stå upp och säga, att om vi skulle taga utskottets förslag i detta fall, så skulle det vara en attack mot nykterheten. Jag vågar påstå, vet herrarna, att jag har alldeles motsatt uppfattning. Jag går så långt, att om man i detta fall skulle skada vare sig nykterhetsrörelsen i landet eller nykterhetsorganisationerna, så skulle jag, även om jag hade smak för att gå en annan väg, verkligen, därför att jag anser det så viktigt att stöda denna rörelse, moderera min uppfattning. Men, mina herrar, jag har den bestämda övertygelsen, att det är av mycket stort intresse just ur nykterhetssynpunkt att man icke nu går längre än vad nöden kräver. Jag väntar mig av denna medelstarka eller rättare sagt medelsvaga maltdryck, som det här är fråga om, att den skall fullständigt uttränga det gamla ölet, som verkligen kunde med fördel, höll jag på att säga, jag menar till en viss skada användas såsom berusningsmedel. Men om det är meningen att söka utrota den starkare maltdrycken, så är det naturligtvis icke klokt att så mycket som möjligt hindra åtkomsten av denna svagare maltdryck. Herrarna förstå ju mycket väl, att när det är svårt och besvärligt att överkomma den starkare maltdrycken, men lättare att överkomma den medelstarka eller svagare, så vänjer sig allmänheten så småningom vid att hålla sig till den svagare. Jag tror, att tidpunkten nu är mycket lämplig att vänja allmänheten vid en sådan svagare dryck, därför att man under kristiden bra nog har vant sig av med den starkare maltdrycken och vant sig att dricka den svagare.

Jag vill också framhålla, att det är av mycken vikt för nykterhetsrörelsen och nykterhetsorganisationerna att man iakttagit en viss försiktighet i dessa tider. Den siste ärade talaren framhöll, att man icke skulle lagstifta med hänsyn till kristiden och de förhållanden, som därunder råda. Ja, det är riktigt, från en sida sett, men man får, så vitt jag förstår, icke heller frånse de förhållanden, i vilka vi faktiskt leva. Jag vill nämna för herrarna, att för 4 å 5 år sedan hade jag den bestämda uppfattningen, att det hade varit nyttigt för landet att gå till ett fullständigt rusdrycksförbud. Jag hade röstat för ett sådant förbud ända till för 3 eller 4 år sedan, men jag har fått den bestämda uppfattningen, att det skulle vara mycket olyckligt om man skulle gå den vägen nu. Herrarna minnas ju alla, att när kriget började, man talade om, att det skulle leda till en religiös och moralisk renässans. Det har det så vackert blivit, därav ser man ingenting. Det har tvärtom blivit så, att så snart det gäller ingrepp i människornas rörelsefrihet, i fråga om vad de skola äta och dricka, det knappast vidare anses för någon skam att bryta lag och förordning. Jag är alldeles övertygad om, att därest man nu skulle införa ett rusdrycksförbud eller gå för långt i fråga om restriktioner, man

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

skulle röna ett bakslag. Många av dem, som för några år sedan aldrig skulle fallit på den tanken att vare sig slå sig på hembränning eller i övrigt begå olagligheter, ha nu blivit så vana vid att i småsaker dagligen och stundligen överträda lagar och förordningar, att det är min övertygelse, att ett införande av strängare restriktioner skulle visa sig mycket olyckligt.

Det är av denna anledning som jag tror att man härvidlag måste iakttaga en viss försiktighet. Det är icke rätt, när man från visst håll här säger, att, om man skulle gå på utskottets förslag, man skulle göra en reträtt från en nykterhetsståndpunkt som man tidigare intagit. Jag vill påstå, att den förordning, som här föreligger, även i den formulering som utskottet föreslagit, är mycket bättre ur nykterhetssynpunkt än den förordning som nu gäller. Därom finnes icke någon tvekan. Och vad beträffar denna utskänkning på lägerplatserna, så var herr Källman inne på det kapitlet, hur därmed förhåller sig, men han utvecklade det icke tillräckligt. Det förhåller sig ju så, att lägerplatserna äro belägna i städerna, och då blir efter mitt sätt att se saken frågan den: skall man tillåta att marketenterierna på lägerplatserna, där de värnpliktiga intaga sina måltider eller äta sin smörgås, dessa värnpliktiga få dricka denna alkoholsvaga malt-dryck? Märk väl, mina herrar, att det icke är så stor skillnad mellan 2 $\frac{1}{4}$ % och 3,6 % alkoholhalt, och märk väl, att det icke finnes någon bryggare, som vågar brygga en dryck, som går till 3,6 %. Det är nämligen svårt att bedöma, hur stark drycken blir, och härför få bryggarna hålla den icke vid 3,6 % utan vid 3,3 eller 3,4 %. Om man då icke tillåter, att en sådan dryck serveras på marketenteriet, så är det alldeles uppenbart, att de värnpliktiga giva sig ut till städernas ölkrogar, där de få den starkare drycken, och då kan det mycket väl hända, att nykterheten tar verkligt skada.

Jag anser också, att det är en garanti mot missbruk att denna förtäring skall ske i deras egna marketenterier, ty det är ganska säkert, att det icke kan bli tal om så mycket skoj och dumheter på ett marketenteri inom en lägerplats som det kan bli på en ölkrog i skymundan i staden. Man blir ute på marketenteriet skyddad för en hel del saker, och herrarna kunna vara säkra, att, om en befälhavare märker, att denna utskänkning föranleder den minsta ordning, han förbjuder utskänkningen. Jag vill icke påstå, att man bör ha alltför hög uppfattning om det verkliga nykterhetsintresset, i den meningen vi här i kammaren fatta det, hos befälhavaren för en trupp, ty det kan hända, att han har en annan uppfattning i nykterhetsfrågan än vi ha här, men det vill jag säga, att man nog kan vara förvissad om att en militärbefälhavare är så ytterligt angelägen, framför allt i dessa tider, att hålla ordning på sin trupp och sin lägerplats, att, om oegentligheter uppstå, han kommer att ingripa.

Vad sammanjämningsfrågan beträffar, så tror jag att det vore klokast att andra kammaren toge utskottets förslag. Utskottets ärade ordförande förklarade, att reservanterna i första kammaren, om vi här taga utskottets förslag, också komma att antaga samma förslag. Men fränsett detta, vill jag säga att man nog icke riskerar,

på sätt antyddes av en talare, att få denna rätt till utskänkning på lägerplatserna i ringaste mån utsträckt. Jag är nämligen förvissad om, att ingen av de ledamöter av vänsterpartierna, som varit med om detta utskottsbetänkande, i denna punkt kommer att i ringaste mån gå längre. Förstakammarhögern kommer nog, om det blir fråga om den saken, att genast från början få besked att härintill gå vi men icke vidare. Därför blir det nog högern, som i detta fall får vika. Jag skall åtminstone svara för mig och tror mig kunna svara även för övriga vänstermän i utskottet. Utskottsmajoriteten kommer sålunda icke att gå med på en sammanjämkning, som i ringaste mån utsträcker rätten till utskänkning eller utminutering.

Vill man nå ett bättre sakernas tillstånd och vill man vinna en god ordning för försäljning av dessa svaga maltdrycker, vilka, om de skötas väl och om vi lagstifta förståndigt, säkerligen mycket snart komma att uttränga de starkare maltdryckerna, så böra vi antaga utskottets förslag, och då jag anser detta innebära en stor fördel, skulle jag beklaga om icke kammaren idag bifölle utskottsförslaget.

Vad beträffar de andra reservationerna, så vill jag säga, att, efter det anförande som hölls av herr Pettersson i Södertälje, det icke synes mig vara skäl att upptaga tiden längre med dem. De ha sannerligen icke den betydelse, som reservanternas tyckas ha tillmätt dem.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman, mina herrar! Jag tillät mig för någon tid sedan i en nykterhetsdebatt uttala, att ordföranden i bevillningsutskottet, herr Källman kommit på glid i den sak det här gäller, och då man läser detta betänkande, stärkes man i denna uppfattning. Här äro stora eftergifter gjorda från nykterhetsvännernas sida. Den största bland dessa torde vara den som gäller ölskänkningen på lägerplatserna. Så vitt jag känner, har man endast haft goda erfarenheter av den förordning, som nu gäller på våra lägerplatser, och Kungl. Maj:t har därför haft en mycket stark grundval att bygga på, då Kungl. Maj:t lagt fram förslag till denna nya förordning. Nu har man emellertid genom, så vitt jag uppfattade bevillningsutskottets ordförande riktigt, en kompromiss med det starka bryggarintresset, företrätt från första kammarens sida, kommit till den linje, som utskottet valt. När man nu lägger så stor vikt vid att kommunerna och kommunalnämnderna skola höras, så undrar jag, om det kan vara riktigt, att man i fråga om lägerplatserna bryter mot denna princip och låter en person, utan att man tager hänsyn till vilken ställning han intager till nykterheten, få den befogenheten, att Konungens befallningshavande på hans tillstyrkan kan bevilja denna utsträckt rätt. Jag skulle förstått utskottet, om det hade föreslagit en bestämmelse av den innebörden, att mot regementschefens avstyrkande, även om kommunala myndigheterna tillstyrka Konungens befallningshavande icke finge bevilja denna utskänkning, men att lägga avgörandet i en enda persons hand, när det gäller denna utsträckt rätt, det kan jag icke förstå att bevillningsutskottet med kändedom om andra kammarens gamla ståndpunkt kunnat gå med på.

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.
(Forts.)

Herr Källman vände sig särskilt mot herr Sävström med en viss ironi och sade, att denne såsom ledamot av en kommission med upp- gift att avskaffa lägerplatserna fick, så snart detta genomförts, på köpet att icke våra pojkar bleve förstörda av dessa drycker. Med dylika yttranden tror jag icke man kan motivera ett utskottsutlåtande. Jag, som själv tillhör samma kommitté, vill säga herr Källman, att vi aldrig ha fått något sådant uppdrag, som att avskaffa våra lägerplatser. Det är en fullkomlig missuppfattning. Men även om vi hade fått detta uppdrag, så är en sådan motivering olämplig som att säga: därför att möjligen den dagen kan komma, då våra läger- platser icke längre behövas, för våra värnpliktiga, så kunna vi gärna utsträcka möjligheten att servera vad som helst på dessa. En sådan ståndpunkt är för mig ofattbar.

Vad beträffar forsedeln, så vill jag icke yttra mig mycket, men det är egendomligt, att herr Källman, när han gjorde sin axplock- ning, såsom han sade, bland landsfiskalernas yttrande, tillika icke näm- de, att när det gäller nykterhetssaken man icke får fästa allt för mycket avseende vid dessa tjänstemäns uttalanden. Herr Rune säger, att om, nykterhetssaken skulle skadas genom ett antagande av ut- skottets betänkande, så skulle han för sin del icke vara med därom, men nu var han förvissad om, att icke nykterhetssaken skulle taga någon skada. Ja, det är herr Runes mening, men det är icke alla, som tänka lika med herr Rune i den frågan. Meningarna äro tvärtom mycket delade, och det skulle förvåna mig mycket, om andra kam- maren skulle frånträda sin gamla ståndpunkt.

Man har dragit fram som ett viktigt skäl, att andra kammaren nu skall taga utskottets förslag, just för betydelsen av sammanjämkning. Jag tycker att den frågan är för tidigt väckt. Innan vi slutfört princip- debatten, så börjar utskottets ordförande att tala om sammanjämk- ning. Jag tycker den saken kan anstå, tills kammaren fattat beslut, då kan det vara tid att tala om sammanjämkningen och härvid komma in på frågan om de eftergifter som kunna vara att göra. Det behövs blott en hastig blick på namnen för de reservanter, som stå anteck- nade från första kammaren, man finner där upptaget som första namn bryggeriintressets starkaste man här i landet. Det vill mycket till att bjuda andra kammaren att redan nu under principdebatten gå med på utskottets förslag, och sedan icke ha något att möta de krav med, som framställas från första kammaren.

Jag är förvissad att andra kammaren icke skall frånträda sin gamla ståndpunkt; det skulle verkligen förvåna mig om så bleve fallet. Jag ber, herr talman, därför att få yrka bifall till reserva- tionen.

Herr Olsson i See: Herr talman! Utskottets ordförande har här uppträtt och sökt förklara, varför man icke kunnat uppnå ett bättre resultat i denna fråga och sålunda sökt att försvara utskottets ståndpunkt. Det är emellertid glädjande att finna att, då vederbö- rande statsråd här uttalade sig om utskottets förslag, utskottets ut- låtande av honom icke kunde få det väckra betyg som utskottsord-

föranden säkerligen ansåg det vara förtjänt av. Det händer annars emellanåt, att vederbörande regeringschef säger, att de ändringar som ett utskott har gjort innebära förbättringar, och ett sådant uttalande bidrar då givetvis till framgång för utskottets förslag. Men här saknas som sagt detta bebygg från regeringsbanken, och det är med tillfredsställelse som man inregistrerar detta.

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

Vad striden här egentligen gäller, är naturligtvis utskänkningsen på lägerplatserna beträffande de svagare ölsorterna. Jag erinrar mig tiden för omkring 15—20 år tillbaka under mina första riksdagsår vilken kamp som rasade i landet och vilken kamp som stod i kammaren, då det gällde att få bort de rusgivande maltdryckerna från lägerplatsen. Omsider lyckades nykterhetsfolket i landet med hjälp av andra kammaren att också få den reformen genomförd, så att ölet varit bannlyst från lägerplatserna. Skulle något annat inträffa i andra kammaren i dag, så beklagar jag det, ja, jag vill rent av säga, att jag skulle skämmas att tillhöra den kammare, som i dag skulle fatta ett beslut i enlighet med utskottets förslag. Jag hoppas därför att kammaren kommer att ansluta sig till reservanterna och därmed i huvudsak till Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets ärade ordförande framhöll bl. a. gentemot herr Sävström som yttrade sig i början av debatten, att de ynglingar på lägerplatserna, som ej vore mäktiga att hålla sitt nykterhetslöfte och avstå från de drycker, som de enligt detta löfte icke finge förtära, icke vore mycket värda eller mycket att räkna med — jag kommer ej precis ihåg uttrycket, men det var något i den vägen. Ja, om det också i någon mån skulle kunna sägas, att detta uttalande vilar på en riktig uppfattning, så må vi dock säga, att det var ett uttalande som måste betecknas såsom minst sagt beklagligt från en person som intresserar sig för nykterhetsarbetet. Vi, som praktiskt arbeta bland folket för nykterhetens befrämjande, veta ju, att man får försöka på alla möjliga och omöjliga sätt så att säga att få de unga likaväl som de gamla att avstå från de mer eller mindre starka rusdryckerna, som kunna grundlägga och underhålla alkoholbegäret. Man vill så långt som möjligt skydda icke minst de unga att råka ut för stora frestelser och det behövs alltför väl. Men vi må komma ihåg, att, om vi skola lyckas i våra strävanden härutinnan, så ha vi att betänka, att icke varje yngling som kommer till lägerplatserna är så stark, att han kan reda sig i det avseendet och icke bryta sitt nykterhetslöfte, ifall det blir fri tillgång till dylika drycker. Och vidare veta vi, att det finns en hel del ynglingar, som stå vägande, vart de skola vända sig, och för dem är faran så mycket större. Det vore emellertid gott, om sådana unga kunde vinnas för nykterheten under sitt kommande liv. Den möjligheten måste emellertid då tagas i betraktande, att denna dryck, som anses så ofarlig, hos dessa kan grundlägga ett begär, som kan bli desto farligare, och som det kan visa sig svårt att övervinna.

Jag hoppas som sagt, att andra kammaren denna dag skall vara sina traditioner trogen och icke ta ett steg tillbaka. Ty säga vad man vill blir det en tillbakagång beträffande nykterhetslag-

*Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.*
(Forts.)

stiftningen om utskottets förslag här skulle gå igenom, och skulle gå igenom icke allenast här utan i svenska riksdagen vid ett eventuellt framkommande sammanjämningsförslag. Jag hoppas, att vi kunna reda upp saken både i dag och kommande dagar, så att det icke blir någon tillbakagång i detta avseende eller när det gäller att närmare reglera deras verksamhet, som ha att bestämma över utskänkningen på lägerplatserna. Det har sagts att dessa platser ligga i närheten av städerna, så att dessas utskänkingsställen äro lätt tillgängliga. Men vi veta, att det behövs permission för att komma utanför lägerplatsen, och sådan medges icke vilken timme som helst. Det är sålunda fördelaktigare, om sådana ställen icke finnas inom själva lägerområdet. För övrigt är det så på många platser, och särskilt på den som jag närmast känner till, att något ölställe icke finnes i närheten. Det är således enligt min mening mycket vunnet med att bibehålla de bestämmelser, som nu finnas i detta avseende.

Här har också talats om forsedel, och utskottets ordförande har framdragit åtskilliga exempel i denna del för att belysa det obetydliga värdet av dessa. Om han också i vissa avseenden kan ha rätt, så kunna andra exempel anföras, som visa att forsedeln har en viss betydelse ur nykterhetssynpunkt. De kunna utgöra en utgångspunkt, ifrån vilken vederbörande kunna tilltalas. Släpper man detta, så har man intet att utgå ifrån, och noggrannare undersökningar bli sålunda svåra att företaga. Att det emellertid i detta avseende icke fungerat som önskligt varit, är sant; att det kan förekomma vissa oegentligheter, är också sant. Men i alla fall är dock något bättre än intet. Och varför skulle man för övrigt vara rädd för denna sak, om man icke är rädd att här skaffa sig ett vittne som kan verka anklagande en gång.

Vare sig man nu betraktar detta spörsmål från den ena eller den andra synpunkten, så hoppas jag som sagt, att vi skola vara traditionerna trogna härvidlag och icke gå ett steg bakåt. Jag erinrar mig förra året, då det förekom en diskussion i en sådan här fråga — det gällde försäljningsförordningen — hurusom mången här i kammaren, som icke strängt taget intresserar sig för nykterhetssaken, då varmt talade för föreliggande förslag, som vi i vissa fall kritiserade och icke kunde godkänna. Jag hoppas att deras varma nykterhetsintresse finnes kvar i år, så att de vilja hjälpa oss att nu få reservanternas förslag att gå igenom.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag skall ej säga många ord i denna fråga. Det är otvivelaktigt, att föreliggande lagförslag erbjuder många och stora fördelar. Det bringar ordning och reda i fråga om försäljningen av dessa maltstarka drycker, och jag skall för min del t. o. m. erkänna, att utskottet i vissa avseenden har gjort förbättringar. Men i likhet med flera av de talare som förut yttrat sig anser jag, att det skulle vara synnerligen betänkligt, om denna kammare skulle gå med på vad utskottet föreslagit

i fråga om försäljning av pilsnerdrycka vid utskänkningen på lägerplatserna.

Det är visserligen sant, att det här rör sig om en relativt ofarlig dryck. Men utskottet kan nog icke bestrida, att i fråga om de unga män, som det här gäller, den omständigheten, att de bli satta i tillfälle att i kanske obegränsad mängd förtära denna dryck, kan åtminstone hos en och annan grundlägga begäret efter starkare alkoholhaltiga drycker.

Dessutom är det efter min uppfattning uppenbart i högsta grad inkonsekvent av utskottet att föreslå, att avgörandet av denna försäljning skall läggas i militärbefälhavarens hand. Här har man fastslagit principen om kommunernas absoluta vetorätt, och nu kommer man och vill lägga avgörandet i nära nog en enda persons hand. Och skälet härför tycker jag är synnerligen svagt. Utskottet säger på sid. 11, att det är otvivelaktigt att de militära myndigheterna komma att hålla uppsikt, så att det icke blir något missbruk. Ja, med den motiveringen kan man, det får jag säga, motivera vad som helst; med den motiveringen kan man säga: varför icke införa öl- och vinförsäljning å lägerplatserna, då man kan hoppas, att de militära myndigheterna skola hålla uppsikt. Visserligen har jag för min del en mycket stor respekt för den militära sakkunskapen men alldeles icke samma respekt för den militära nykterhetsvänligheten, det får jag lov att säga.

Nu säger utskottets ordförande, att läget är något förändrat i och med det att lägerplatserna blivit förlagda intill städerna, och där försiggår försäljning av sprithaltiga drycker, och detta skulle vara skälet, varför man icke borde förbjuda utskänkning av malt-drycker inom lägerplatserna. Ja, men nu säger jag som förut, att med den motiveringen kan man motivera ett yrkande om öl- och vinförsäljning inom lägerplatserna. Man kan alltid säga, att eftersom dessa ligga så nära försäljningsställena och militärbefälet håller uppsikt, så kan man lika gärna flytta in försäljningen i militärläget. Det tycker jag för min del är ett synnerligen svagt skäl.

Man kan säga, och jag erkänner det också, att detta är en relativt ofarlig dryck, men å andra sidan får väl utskottet ändå medge, att i och med det att man godkänner Kungl. Maj:ts förslag med alla dess restriktiva bestämmelser och begränsningar, så har man åtminstone indirekt erkänt, att denna dryck icke är så ofarlig. Att under sådana förhållanden släppa in den här med frångående av den princip, som jag anser synnerligen viktig, nämligen kommunernas absoluta vetorätt, tycker jag dock icke är riktigt, och jag är för min del övertygad om, att ett sådant beslut av andra kammaren skulle i många svenska hem, där man allvarligt strävar efter att fostra de unga till absolut nykterhet, komma att väcka förstämning och ledsnad. Därför kommer jag att, när denna paragraf föredrages, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Källman: Herr talman! Då jag har mycket stor respekt för kammarens föredragningslista, skall jag icke upptaga till

Om förordning ang. försäljning av pilsener m. m.
(Forts.)

*Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilen m. m.*

(Forts.)

bemötande något av vad de efter mig följande talarna anfört, utan jag har begärt ordet blott för att säga några ord om den eventuella sammanjämkningen. Jag hoppas, att de talare, som uppträda efter mig, följa exemplet, så att vi få slut på diskussionen.

Jag ger herr Pettersson i Södertälje rätt i, att andra kammaren mycket väl kan bifalla reservationen, vad gäller 3 § 4 mom., och även andra reservationer, som äro mera tilltalande ur nykterhetssynpunkt. Följden blir, att första kammaren bifaller den reservation, som går i motsatt riktning, och så har utskottet att sammanjämka de olika besluten, varvid utskottet i lyckligaste fall ur nykterhetssynpunkt kan komma med ett förslag, som överensstämmer med det, vilket nu föreligger till behandling. Det är ur nykterhetssynpunkt det mest gynnsamma, som kan inträffa. Vilja herrarna gå den vägen, så gärna för mig. Bevillningsutskottet får besväret att avfatta ett memorial, men jag tycker, att det vore lika bra att slippa ifrån det. Emellertid, om kammaren vill gå den väg, som herr Pettersson i Södertälje anvisat, hur vill man ställa sig om någon vecka, då sammanjämningsförslaget framkommer? Vi talade ursprungligen i utskottet om att slippa ifrån sammanjämningsarbetet, då man undangjorde sammanjämkningen i förväg, och vi ha ärligt bemödat oss att åstadkomma ett sådant resultat. Vilja herrarna icke vara med om det, kan det emellertid icke hjälpas.

Så ett ord till herr Carlson i Karlshamn. Han talade om de ändrade valrättsförhållandena och sade, att om vi väntade till nästa år, skulle vi få en pilsnerdricksförordning, som ur nykterhetssynpunkt vore mera tillfredsställande. Herr Carlson kan icke vara säker på det, motsatsen kan också inträffa. Åtskilligt har förekommit efter 1918 års urtima riksdag, som tyder på, att man icke kan vara förvissad om att få ett ur nykterhetssynpunkt bättre förslag än det utskottet framlagt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan under den förutsättning beträffande förevarande paragraf, som jag angivit; men om det är så, att herrarna vilja gå den andra vägen, få vi finna oss i det också.

Herr Zander: Jag vill icke underlåta att yttra något i debatten, ehuru det måhända kan anses mindre lämpligt, då jag tidigare instämt med herr Säfström och därmed redan givit min mening tillkänna. Det var emellertid ett yttrande av herr Källman, som jag icke vill låta stå oemotsagt, därför att det var buret av en sådan anda, att man minst av allt kunde vänta, att det skulle komma från en nykterhetsvänlig utskottsordförande. Herr Säfström hade givit uttryck åt sina betänkligheter mot att pilsnerdrickat komme till fri förtäring på lägerplatserna, därför att våra unga nykterhetsvänner härigenom kunde bli utsatta för frestelser, vilket icke vore förmånligt för deras framtid. I varje fall löpte de fara att härigenom bryta sitt nykterhetslöfte. Herr Källman yttrade då någonting sådant, som att om icke dessa värnpliktiga vore bättre, så — ja, herr Källman sade visst icke ut vad han tänkte, men han menade att det må

ske. Jag anser för min del, att ett sådant yttrande innebär, att man alltför mycket leker med människors svaga karaktär. Man kan i det avseendet hänvisa till, att det mången gång icke behövs mera än en olycklig omständighet för att ändra en hel livsgärning, och det kan hända, att, ifall det icke finns tillgång till andra drycker på lägerplatserna än den nu ifrågavarande, kommer en och annan att bryta det löfte, som givits i nykterhetsföreningen. Och detta, menar jag, är alit annat än angenämt. I allmänhet ha de unga värnpliktiga icke allesammans sådan karaktär, att de kunna stå emot varje frestelse, som de bli utsatta för.

*Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)*

Vad beträffar den ståndpunkt, herr Källman såväl i bevillningsutskottet som här i kammaren intagit till denna fråga så måste jag för min del säga, att denna är ganska sorglig. Vi hade väntat, att vi skulle få en mycket nykterhetsvänlig man på ordförandeplatsen i utskottet, vilken skulle tillmötesgå nykterhetsfolkets intressen. Men för min del får jag säga, att jag känner mig ganska besviken i det avseendet.

För övrigt ber jag få instämma i de farhågor, som blivti uttalade för att ett medgivande av försäljningsrätt av pilsnerdricka skulle undantränga försäljningen av svagdricka, varför nykterhetsvännernas behov av en ordentlig måltidsdryck icke skulle bli tillgodosett.

I avseende på sammanjämkningen vill jag uttala en förhoppning, att bevillningsutskottet måtte se till, att man tillmötesgår våra önskingar, då det gäller försäljning av pilsnerdricka på lägerplatserna. Eljest är det bättre att låta lagen falla, än att man skulle medgiva en utvidgad försäljningsrätt å lägerplatserna. Jag ber att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet godkände kammaren utskottets förslag till förevarande paragraf under den av herr Källman under överläggningen framställda förutsättningen.

Vidare föredrogs 7 § och yttrade därvid

Herr Källman: Jag skall be att få yrka, att kammaren godkänner den nu förevarande och efterföljande paragrafer i tillverkningsföreläggningen under enahanda förutsättningar, som kammaren nyss beslutat beträffande 3 §.

Kammaren biföll vad herr Källman sålunda yrkat rörande förevarande paragraf.

Aterstående delar av författningsförslaget.

Godkändes under enahanda förutsättning, som gjorts beträffande 3 och 7 §§.

*Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.
(Forts.)*

*Utskottets förslag till förordning angående försäljning av pils-
nerdricka.*

I Kap.

1 och 2 §§.

Godkändes.

Sedan 3 § härpå föredragits yttrade:

Herr S ä v s t r ö m: Det är väl nu röstningen skall försiggå. Jag ber att få yrka bifall till herr Nilsons reservation, vilken är lika med Kungl. Maj:ts förslag, endast med den ändring att i § 3, mom. 4, benämningen pilsner är utbytt mot pilsnerdricka.

Herr K ä l l m a n: Jag ber att med stöd av vad utskottet anfört och vad jag tidigare yttrat få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till avfattning av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr K. A. Nilson vid betänkandet afgivna reservationen, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

4 och 5 §§; rubriken till I Kap.

Godkändes.

II Kap.

6 § med tillhörande överskrift; 7 och 8 §§.

Godkändes.

Vidare föredrogs 9 §; och yttrade därvid

Herr S ä v s t r ö m: Jag ber att få yrka bifall till herr Nilsons reservation.

Herr K ä l l m a n: Herr talman! Jag vill framhålla, att, när utskottet skall gå till sammanjämkning, blir det icke lätt att åstadkomma en sådan, därest andra kammaren bifaller reservationen. Vad skall man byta den s. k. forsedeln emot annat än det kommunala vetot, och jag föreställer mig, att det är ingen av utskottets motståndare i denna fråga, som går med därpå? Jag skulle därför önska, att kammaren inskränker sig att följa reservanternas till det beslut, kammaren nyss fattat beträffande § 3 mom. 4, och att ut-

skottet finge söka åstadkomma sammanjämkning beträffande det momentet. För övrigt bör man bifalla utskottets förslag för att åtminstone i någon mån kunna underlätta utskottets sammanjämningsarbete. Bland annat av detta skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

Herr S ä v s t r ö m: Jag vill säga, att vi från vår sida icke kunna följa herr Källman, utan vi måste hålla på reservationerna i fortsättningen, och därför ber jag att utan ytterligare motivering få yrka bifall till herr Nilsons reservation.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av paragrafen i den lydelse, som reservationsvis föreslagits av herr K. A. Nilson; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren beträffande lydelsen av 9 § i bevillningsutskottets förevarande förslag till förordning angående försäljning av pilsnerdricka godkänner utskottets förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag till lydelse av nämnda paragraf, som innefattas i den av herr K. A. Nilson vid utskottets betänkande avgivna reservationen.

Omröstningen utföll med 62 ja, men 80 nej; och hade kammaren alltså godkänt paragrafen i enlighet med det förslag, som innefattades i den av herr K. A. Nilson vid betänkandet avgivna reservationen.

10 och 11 §§; överskriften till 7—11 §§; 12 och 13 §§.

Godkändes.

14 § föredrogs nu. Därvid yttrade:

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Även här ber jag att få anhålla om bifall till herr Nilsons reservation.

Herr K ä l l m a n: Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner å de därunder förekomna yrkandena; och godkändes

*Om förord-
ning ang. för-
säljning av
pilsner m. m.
(Forts.)*

paragrafen i den lydelse, som reservationsvis föreslagits av herr K. A. Nilson.

Överskriften till 12—14 §§.

Godkändes.

Vid föredragning härpå av 15 § yttrade:

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Jag ber även här att få yrka bifall till herr Nilsons reservation.

Herr K ä l l m a n: Herr talman! Jag anhåller att i fråga om 15 § få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen givit propositioner å de under överläggningen framställda yrkandena, godkändes paragrafen i den avfattning, som innefattades i herr K. A. Nilsons förenämnda reservation.

16 §; överskriften till 15 och 16 §§; rubriken till II Kap.; III Kap.

Godkändes.

IV Kap.

28 §.

Godkändes.

Härpå föredrogs 29 §; och yttrade därvid

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Nilsons reservation.

Herr K ä l l m a n: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av paragrafen i den avfattning, som innefattades i den av herr K. A. Nilson avgivna reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

30 §.

Godkändes.

Vid härpå skedd föredragning av 31 § yttrade

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Nilsons reservation beträffande 31 § i det av Kungl. Maj:t framlagda författningsförslaget samt att 31 § i utskottets författningsförslag måtte godkännas med nummerbeteckningen 32 §.

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.
(Forts.)

Herr K ä l l m a n: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag i förevarande avseenden, dels ock på bifall till det av herr Sävström under överläggningen framställda yrkandet; och blev herr Sävströms yrkande av kammaren bifallet.

Härefter yttrade

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att kammaren godkänner de återstående paragraferna med den numring, som följer av de fattade besluten.

Det av herr Sävström sålunda gjorda yrkandet bifölls.

Rubriken till IV Kap.; slutstadgandet; ingressen; författningsförslagets rubrik.

Godkändes.

Förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 25 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

1 §.

Godkändes.

Vid föredragning härpå av 25 § begärdes ordet av

Herr S ä v s t r ö m, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Nilsons reservation.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet godkändes paragrafen i den lydelse, som reservationsvis föreslagits av herr K. A. Nilson.

Övriga delar av författningsförslaget.

Godkändes.

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 37.

Om förordning ang. försäljning av pilsner m. m.

(Forts.)

Förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 1, 2, 3, 6 och 11 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka.

1 § föredrogs. Därefter yttrade

Herr K ä l l m a n: Herr talman! Jag skall be att få hemställa, att denna paragraf och följande paragrafer i förordningen måtte bifallas i den lydelse utskottet föreslagit och under samma förutsättningar, varunder tredje och följande paragrafer i tillverkningsförordningen antogs.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes under den av herr Källman framställda förutsättningen.

Aterstående delar av författningsförslaget.

Godkändes under samma förutsättning, som gjorts i fråga om 1 §.

Utskottets hemställan under punkten A) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut beträffande författningsförslagen.

Punkten B).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Ang. utsträckt tid för tillverkning av brännvin.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om visst undantag från bestämmelserna i 2 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

I en den 21 mars 1919 avlåten, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 362, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning om visst undantag från bestämmelserna i 2 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Häriigenom förordnas som följer:

Utan hinder av vad i 2 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin finnes stadgat, äger Konungen, när särskilda skäl därtill äro, för visst fall medgiva, att under år 1919 tillverkning av brännvin må, jämväl under annan förutsättning än i 2 mom. av nämnda paragraf angives, äga rum å tid, då brännvinstillverkning enligt samma paragrafs 1 mom. eljest ej skulle vara tillåten.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade avgivits av herr Jonsson i Hökhult, som yrkat, att tiden för rätt att under år 1919 tillverka brännvin icke måtte utsträckas utöver maj och juni månader.

*Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)*

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Som framgår av utskottets utlåtande, är denna proposition avsedd att medgiva en viss utsträckning av bränningstiden. Det har emot detta förslag till utsträckning gjorts en reservation av herr Jonsson i Hökhult. Herr Jonsson i Hökhult reserverar sig mot förslaget ur den synpunkten, att han för sin del icke vill vara med om att dessa rotfrukter, som kunna användas till utfodring av kreatur och till människoföda, förvandlas till sprit.

Jag vill endast nämna, att det göres ifrån regeringens sida alla möjliga ansträngningar för att de tillgängliga partier rotfrukter, som finnas, skola kunna genom statens medverkan, så långt detta är möjligt, skickas till mera avlägsna orter för att där användas till kreatursfoder; och vi ha också, sedan denna proposition skrevs, lyckats att placera omkring 5,000 ton av dessa rotfrukter till utfodring, detta därigenom att staten betalat ett visst belopp till hjälp för transportkostnader. Men det finnes ett så avsevärt parti av rotfrukter, att man icke kan förbruka det till utfodring eller till människoföda.

För att förklara för kammarens ledamöter, vad detta spörsmål egentligen innebär, så vill jag meddela, att storleken av det parti rotfrukter, som till Kungl. Maj:t inrapporterats, uppgår till omkring 40,000 ton. Av dessa ägas 20,000 dels av folkhushållningskommisionen och dels av respektive livsmedelsstyrelser och livsmedelsnämnder. Det är huvudsakligen detta sista parti på 20,000 ton, som det varit tal om att eventuellt till viss del förvandla till sprit, men av dessa 20,000 ton äro såsom jag förut nämnt omkring 5,000 ton utplacerade.

Det framgår av reservantens resonemang, som om han levde i den föreställningen, att det även varit avsett att använda potatis för denna bränning. Då vill jag meddela, att detta icke är riktigt. Ifrån Vin- och spritcentralen har ingivits en framställning om att den skulle få rätt att importera 20,000 ton potatis, men som villkor för denna import uppställde den därvid, att den skulle få rätt att bränna minst 3,000 ton. Emellertid beviljades icke denna framställning och uti den kungl. förordning, som reglerar nu omhandlade fråga, står det tydligen ifrånsagt, att potatis icke får räknas såsom rotfrukter i detta fall. Vidare står det angivet, att spannmål endast får användas till den mängd, som är oundgängligen nödvändig.

Nu är det visserligen sant, att denna författning sträcker sig över alla sommarmånaderna, men då bränningen är begränsad endast till ifrågavarande rotfruktsparti, förhåller det sig på det sättet, att den

*Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)*

tid efter den 1 maj, som författningen kommer att tillämpas, måste i och för sig bli mycket kort, bland annat av den enkla anledningen, att det förbjuder sig självt att tillverka vare sig sprit eller andra jästa ämnen av dessa rotfrukter, när man kommit till en viss tidpunkt. Redan nu ha de sjunkit så pass i näringsvärde, att brännvinsbrännarna påstå, att de icke få mer än 3 liter av 100 kg. rotfrukter; vilket gör att även brännvinsbrännarna i närvarande stund äro intresserade av att det skall brännas minsta möjliga kvantitet.

Det är, enligt min uppfattning, ingen fara att biträda den av Kungl. Maj:t gjorda framställningen. Anledningen, varför vi ha begärt detta, är den, att det måste medgivas dessa brännvinsbrännare tid att få slutföra den bränning, som satts i gång.

Jag har, herr talman, endast velat lämna dessa upplysningar.

Herr Bogren: Herr talman! Vi hörde nu herr statsrådet utveckla orsakerna till att denna proposition kommit fram. Men jag får lov att säga, att det föreföll mig, som om det icke var den vanliga schwungen, den vanliga klarheten och den vanliga övertygelsen, med vilken herr statsrådet här yttrade sig.

Denna fråga vill jag för tillfället icke betrakta som någon nykterhetsfråga, utan jag vill betrakta den helt och hållet som ett spörsmål rörande vår folkförsörjning och vår folknäring. Det kan icke, herr talman, förtänkas att det i dessa tider, då hälften av Sveriges befolkning sitter — man kan nästan säga — på svältkost, då arbetarna skola äta portionerade brödbitar och portionerad potatis, kännas upprörande att se en proposition om utsträckt brännvinstillverkning. Även under normala förhållanden, under normala tider känner man sig ofta rätt så nedstämd över att se de mängder av livsmedel, som ärligen mäskas till brännvin. Men hur skall det då icke vara att se det i dessa tider, då vi oupphörligen påminnas om knappheten av våra folkförsörjningsmedel.

Nu säger man, att folkhushållningskommissionen och livsmedelsstyrelserna hava upplagrat sådana ansehliga mängder av rotfrukter, att de skulle förfaras, om de icke kunde brännas till brännvin. Ja, redan i höstas, då regeringen olyckligtvis gick med på att folkhushållningskommissionen skulle få ta vår potatisskörd om hand, hyste vi allvarliga betänkligheter emot detta beslut, och dessa betänkligheter hava tyvärr besannats. Men att folkhushållningskommissionen och dess underlydande organ hava vid fullgörandet av det åt dem givna uppdraget gått till väga med en sådan febril brådska och hafsighet, att de fått sådana ansehliga lager, att dessa icke kunna närmelsevis konsumeras av människor eller av kreatur, det är ju någonting, som kan förtjäna att uppmärksammas. Synnerligast ber jag att få framhålla vad folkhushållningskommissionen förklarar och vad utskottet också stryker under, då utskottet säger: »Ur folkhushållningens synpunkt finner utskottet befogat att giva Kungl. Maj:t det begärda bemyndigandet, varigenom tillfälle beredes att låta uppkommande frågor om möjligheten att bevara lagrade livsmedel för avsett ändamål undersökas och avgöras obero-

ende av den tidsbegränsning» etc. Vid sidan av detta uttalande vill jag sätta en bild, som jag fick vid mitt senaste besök i min valkrets. Då hade livsmedelsstyrelsen i Skaraborgs län skickat ut ynglingar, som gingo omkring från gård till gård och rent av tvingade lantmännen att skriva på kontrakt, vari de förbundo sig att under instundande vår leverera stora mängder potatis till livsmedelsstyrelsen. Särskilt visades mig ett kontrakt av en bonde i Essunga. Han hade under hot om länsmannens ingripande så gott som tvingats att skriva på detta kontrakt. Han visade den s. k. inspektören sitt potatisförråd. I sin källare hade han omkring två tunnor, som ansågs vara det minsta han behövde för sin familj, men så visade han på en s. k. potatisgrav, där han hade åtta tunnor sättpotatis förvarade. Då förklarade inspektören, att han finge avstå sex tunnor och sätta så mycket mindre. Under sådana förhållanden måste man stå häpen och frågande inför denna proposition.

*Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)*

Här får man höra, att det är så gott om rotfrukter, att man måste bränna brännvin av dem. Ja, säger herr statsrådet, det är icke fråga om potatis utan om kålrötter, men vi lida överallt, försvitt jag har mig bekant, brist på lämpliga utfodringsmedel för våra kreatur. Varför då icke lämna ut dessa till kreatursägare mot det billiga pris, som jag antar, livsmedelsstyrelserna få lämna dem till brännerierna, så att de förra skulle kunna utfodra dem till sina kreatur. Jag tror utbytet därav skulle bli både bättre och sundare, än om man låte dem gå igenom brännvinspannan.

Här är emellertid ett uttryck till, som man bör fästa sig vid. Det står i den kungliga propositionen: »Anledning finnes att befara, att vissa lager av livsmedel, *särskilt rotfrukter* etc. Ja, det är således mera än rotfrukter, som skall brännas till brännvin, och envar, som är litet hemmastadd i den ädla hanteringen, känner nog till, att det fordras spannmål också, och det icke i så små kvantiteter. Då är litet märkvärdigt, att vi skola fortfarande äta bröd efter kort, när det finns så gott om spannmål, att man kan bränna brännvin därav. Men vi hade hoppats, och det har i denna kammare upprepade gånger framställts begäran om, att denna ransonering skulle snarast möjligt avskrivas. Nej, säger folkhushållningskommissionen, vi hava ännu så knappa tillgångar på födoämnen, att vi måste sitta kvar och måste ransonera er åtminstone till nästa skördeår, om icke längre. Ja, skall man bränna brännvin av säden, får man nog hålla på att ransonera vårt folk med kort även hela detta år och kanske längre.

Ja, herr talman, det är just ur ren folkförsörjningssynpunkt som jag icke har kunnat låta detta utskottsutlåtande gå oanmärkt förbi, utan har här velat uttala mina bekymmer över att utskottet här har funnit sig föranlåtet att så gott som enhälligt tillstyrka den kungliga propositionen.

Vad den vidfogade reservationen beträffar, synes den mig vara synnerligen oskyldig. Antingen man går på den eller på utskottets förslag, synes det bli samma resultat. Ty den här ifrågasatta förlängda bränningsterminen kan väl ej under några förhållanden tän-

Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)

kas bli utsträckt över de två närmaste månaderna, antingen man bifaller reservationen eller vad utskottet tillstyrkt. Så länge vi äro brödransonerade av folkhushållningskommissionen, och så länge vi på landsbygden ej få ha potatisen för oss själva, utan skola vara tvungna att låta avhända oss en del därav, så länge, herr talman, kan jag för min del icke tillstyrka bifall till föreliggande proposition eller utskottsförslag, varför jag nödgas yrka avslag på bådadera.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Blott ett par ord med anledning av herr Bogrens yttrande.

Det är alldeles riktigt, om den ärade talaren ej förmärkte någon schwung i mitt uttalande i denna fråga, därför att jag varit mycket, mycket bekymrad för, hur detta spörsmål skulle lösas. Men det är en sak. En annan sak är, att det är en förefintlig vara, som innehavarna ej i ett enda slag kan på det sätt, som herr Bogren tycktes sätta i fråga, få utplacerad. Och jag kan försäkra, att det gjorts stora ansträngningar för att få dessa rotfrukter placerade på andra håll. Och fastän man gått så långt som till att betala en krona 50 öre per 100 kilogram såsom bidrag till fraktkostnaden, har man ej lyckats få ut mer än omkring 5,000 ton av lagret. Den omständigheten, att respektive livsmedelsmyndigheter ha köpt upp och kontrakterat om en massa rotfrukter, är ytterst att söka i de bedrövliga förhållanden, som rådde under fjolåret. Vi skola komma ihåg, att de myndigheter, som kontrakterat om dessa rotfrukter, ha fått kontraktera om dem, innan de visste, hurudan potatisskörden skulle bli. Och den omständigheten, att vi ha potatisen under beslag och fått tillgripa ransonerings, förändras ej i någon mån, vare sig herrarna bifalla förslaget eller ej, ty de sakerna äro ej beroende av varandra. Vi ha nämligen gjort alla möjliga försök att få exportera dessa rotfrukter. Vi ha hört oss för i Tyskland, i Finland och överallt, vart-hän man kunde tänka sig en möjlighet att exportera dem, men överallt har svarats, att kålrötter finnes det tillräckligt av. Vi ha såsom jag förut nämnt vidtagit alla möjliga åtgärder för att slippa tillgripa den nu föreslagna åtgärden.

Vidare vill jag säga, att den omständigheten, att vi fortfarande ha brödet ransonerat på kort, är i närvarande stund ej beroende på att vi ej ha tillräckligt med spannmål, utan därpå, att vi ej veta, hurudan nästa års skörd utfaller, och därför måste hålla fast vid det avtal, som är slutet. Och detta avtal binder oss vid att ha brödet ransonerat, tills vi veta, om vi oberoende av avtalet kunna importera nödig mängd spannmål utifrån. Sedan är det en annan viktig omständighet att härvidlag taga i betraktande, nämligen att vi ha genom riksdagens beslut fastslagit ett minimipris på spannmål, vilket även bidrager till, att vi icke kunna släppa ransoneringsbestämmelserna.

Jag har velat lämna dessa upplysningar, därför att jag anser, att man ej kan, på sätt den siste ärade talaren gjorde, yrka avslag

på det föreliggande förslaget därför, att vi ha de eller de restriktionerna i fråga om andra artiklar.

*Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)*

Herr Källman: Herr talman! Då herr Bogren både före och efter sitt yttrande fått ganska tillfyllestgörande svar av herr finansministern, skall jag endast fästa herr Bogrens uppmärksamhet på att han torde ha missuppfattat det bemyndigande, som Kungl. Maj:t här begärt av riksdagen. Jag vill erinra, att det är fråga om att, när särskilda skäl därtill föreligga, för visst fall medgiva att brännvin kan få tillverkas under tiden 1 maj—1 oktober 1919, utöver vad som är tillåtet vid jästfabrikerna. Det är detta, som det gäller, herr Bogren. Och sedan man vidtagit alla möjliga åtgärder för att de här ifrågavarande rötterna skola bli använda till föda åt människor eller djur, först då kommer det i fråga, att överbivna partier få användas för att framställa brännvin. Men om det, sedan man vidtagit alla tänkbara åtgärder, ändå finnes ett parti rötter över, har åtminstone bevillningsutskottet resonerat så, att det är bättre, att de då användas till brännvin, än att en massa socker och honung och dylika artiklar användas som råvaror för tillverkning av brännvin. Så ligger frågan; därav framgår att herr Bogren torde ha missuppfattat det föreliggande förslaget.

Jag vill nämna, i anledning av hans yttrande om livsmedelsstyrelsen i Skaraborgs län, att, enligt vad jag sett i tidningarna, har styrelsen utannonserat befintliga partier kålrötter till jordbrukarna i länet, och köpa jordbrukarna kålrötterna till foder åt djuren eller gå de åt till föda åt människor, då blir det intet brännvin av dem. Så ligger frågan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Om det finnes någon möjlighet, att som herr Bogren sade, använda dessa partier kålrötter till föda för människor eller kreatur, så skulle jag ej vara med om, att bifalla förslaget. Det är klart, att det skulle vara det bästa, att man då använde dessa kålrötter till människoföda eller till utfodring av kreatur. Men saken förhåller sig så, att dessa rotfrukter äro företrädesvis lagrade i Skåne. Och de, som äga dem, ha tillräckligt med saftfoder för djuren dessa partier förutan. Och när vi nu av finansministern hörde, att i trots av fraktbidrag ända upp till en krona 50 öre per 100 kilogram man ej lyckats få kålrötterna sålda till andra orter, säger det sig självt, att resultatet av ett bifall till herr Bogrens yrkande skulle bli, att rötterna skulle ruttna upp och ej komma till någon användning. Ty kålroten tål varken vår- eller sommartemperatur utan, så snart det blir värme i luften, ruttnar den nästan ögonblickligen, och det dröjer icke länge, innan det blir gröt av dessa väldiga kålrotspartier. Och därför tror jag, att även om man ställer sig på den ståndpunkten, att man ej vill vara med om att använda livsmedel till brännvinstillverkning, så har man, som situationen nu är, ej annat att göra, än att bifalla förslaget. Och att det ej går att använda dem till människoföda, bevisas därav, att

Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)

det icke finnes någon, som vill äta kålrötter i nuvarande stund. En medlem av statsrådet omtalade för en tid sedan, att han hade haft besök av en representant för en större stads livsmedelsnämnd, som ville utverka rätt att exportera till Finland. Och då frågade honom ministern, om nämnden ej skulle använda kålrötterna, när potatisen vore slut. »Nej, det töras vi icke bjuda på, ty då slår man oss i skallen med dem», blev svaret. Kålroten är så impopulär som människoföda, att ingen vill höra talas om den, och jag tror därför, att det föreslagna sättet är det enda, om man vill göra slut på dessa partier.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Det var med tillfredsställelse jag nyss hörde finansministern här försäkra, att potatis ej kommer att användas till brännvinsbränning i något fall i händelse av bifall till förslaget, och att regeringen skulle göra vad göras kunde, för att alla rotfrukter skulle användas till utfodring i stället för till brännvinstillverkning.

Jag förstår, att svårigheter möta på grund av fraktsatsernas läge för närvarande, att uttransportera dylika produkter till trakter, som äro belägna på avsevärt avstånd från produktionsorten, men den svårigheten förefinnes även då det gäller att transportera rötterna till brännerierna. Visserligen finnas rotfrukterna att tillgå i närheten av brännerierna, men alltid blir det någon transport, som kostar pengar. Därtill kommer en annan sak, som statsrådet berörde, nämligen att av 100 kilogram rötter ej blir mer än 3 liter brännvin, och vid bränningen åtgår även spannmål, då det är nödvändigt att använda sådan i fall som detta.

Det förefaller mig sålunda, att man från rent ekonomisk synpunkt har synnerligen liten vinst att vänta av kålrötternas användning till brännvinsbränning. Jag för min del har den uppfattningen, som nyss framhölls av en föregående talare, att, när det kommer fram på våren och temperaturen stiger, så komma rötterna att ruttna, och jag tror därför ej, att man kan utnyttja den sista delen av den tid, som avses enligt Kungl. Maj:ts förslag. Jag har den uppfattningen, att om man gör allt vad göras kan, för att dessa rötter skola komma att användas för det ändamål, vartill de äro avsedda, behöver man ej längre tid, än som i reservationen är angiven, nämligen maj och juni månader, för att kunna använda de överblevna till brännvinsbränning.

I förhoppning om, att detta kommer att ske i så liten utsträckning som möjligt, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herrar Räf och Johanson i Huskvarna instämde häruti.

Herr Igel: Herr talman! Jag förstår saken så, att det kunde ha ordnats annorlunda med detta från folkhushållningskommis-sions sida. Dess erbjudande om försäljning till det billiga priset

kom så sent, att åtgången därigenom ej blivit så stor, som den kunnat bli, om det nedsatta priset kommit till allmänhetens kännedom tidigare, än som skett.

Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.

(Forts.)

Vidare är det ju på det sättet, att man här i kammaren har i denna debatt med undantag för herr Bogren, såvitt jag kunna höra nämligen, endast talat om användande av dessa kålrötter till brännvinsbränning. Men det är ju en sak, som vi alla veta, att här kommer att tagas i anspråk även kanska stora kvantiteter av malt och korn och annan spannmål. Och dessa skola läggas i brännvinsspannan, under det att vi skola vara ransonerade på brödsäd och annan säd också. Och det skola vi nu här vara med om att besluta, att i en sådan tid som denna skall man använda kålrötter till brännvinsbränning, och för att man skall kunna tillgodogöra sig dem, för att få ett minimum av brännvin, skola vi också vara med om att offra vår spannmål, som vi så väl behöva för andra ändamål. Under nuvarande förhållanden kan jag icke se, att det är varken rätt eller förnuftigt att så göra. Och då jag icke kan se det förnuftiga i att i denna tid uppföra så mycket spannmål för att möjligen kunna tillgodogöra sig dessa kålrötter, som det här är tal om, så skall jag, herr talman, också vara med om att helt enkelt yrka avslag på utskottets förslag.

I detta anförande, under vilket herr vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr Zander.

Herr Bogren: Herr talman! Endast en liten upplysning med anledning av ett yttrande av en ledamot av folkhushållningskommissionen.

Det kontrakt, som jag såg häromdagen rörande leverans av potatis, var undertecknat så sent som i mars månad. Jag kan icke säga datum, ty jag har icke kontraktet på mig, men jag tror, det var i mitten av mars månad. Då menar jag, att när livsmedelsstyrelsen så sent som i mars månad, på sätt som jag nämnt, rekviderar potatis under sådana former, att man säger till bönderna: ja, ni få sätta så mycket mindre potatis, då finns det sannerligen icke något över-skott.

Nu är det dessa kålrötter, som man är så rädd om och som man ju även bör vara rädd om, ty det är en utmärkt föda, och man säger, att det skulle bli en ofantlig olycka, om dessa kålrötter skulle ruttna bort. Men jag tror nog, att om herrarna i Skåne ville pracka på sina kreatur ganska mycket av dessa kålrötter och sedan skicka resten till det magra Småland, så skulle smålänningarna säkerligen betala rätt bra för dem.

Och om nu dessa lågt räknat 5,000 ton kålrötter skulle ruttna bort i stiporna, för den händelse man icke fick bränna brännvin av dem, så skulle väl i alla fall dessa 150 ton malt eller korn, som erfordras för ändamålet, behållas. såvida man icke har så mycket korn lagrat, att även det skulle förstöras. Den saken får väl emellertid undersökas även den. Men jag tycker icke, att vi skola vara be-

Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)

hjälpiga till att förstöra det i brännvinspannan. Jag vet icke vad den egentliga behållningen blir, om man lyckas förvandla dessa kålrötter med ty åtföljande mängder spannmål till brännvin. Men det kan åtminstone icke utdryga vår folknäring.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr K ä l l m a n: Herr talman! Då även herr Igel yrkat avslag, så kan jag icke underlåta att erinra om att den, som verkligen är intresserad av kålrötterna, är staten i mycket stor utsträckning och dessutom livsmedelsstyrelserna och livsmedelsnämnderna. Det är således det allmänna, som är i högsta grad ekonomiskt intresserat i frågan, och man bör väl därför kunna lämna det bemyndigande, som här är fråga om, under de förutsättningar, som äro angivna i Kungl. Maj:ts förslag och som ytterligare understrukits av bevillningsutskottet. Jag tycker icke, att man nu borde kunna avslå bevillningsutskottets hemställan.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att under sista tiden har det från livsmedelsmyndigheternas sida — jag tror på Kungl. Maj:ts initiativ — vidtagits alla möjliga åtgärder för att bekantgöra, att det finnes rötter till salu, som äro lämpliga framför allt till kreatursföda. Och alla de, som nu äro så rädda för att dessa rötter skola komma att användas till brännvin, böra hjälpa till och göra vad de kunna, för att de skola bli försålda att användas till kreatursfoder och kanske i någon mån även i bästa fall till människo-föda.

Jag hemställer, herr talman, att kammaren behagade bifalla utskottets hemställan och således giva Kungl. Maj:et det bemyndigande, som här är föreslaget under givna förutsättningar.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Jag är förekommen av herr Källman. Men dessutom vill jag säga till herr Bogren, att han borde läsa om vilka som varit närvarande i bevillningsutskottet, då beslut i denna fråga fattades. Då kanske han kan draga den slutsatsen — vilken ligger nära till hands — att alla dessa mycket ivriga nykterhetsvänner i utskottet ha på inga villkor kunnat göra detta till en nykterhetsfråga. Och det är icke heller någon nykterhetsfråga, utan det är fråga om att vidtaga praktiska åtgärder, för att icke stora partier kålrötter skola förfaras.

Vad sedan beträffar dessa kålrötters användning till människo-föda, så är det kanske alldeles tillräckligt att erinra om vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förklarade, att det gjorts erbjudande åt alla håll, men att man över allt förklarat, att kålrötter ha vi mer än nog av. Och jag skule gratulera herr Bogren, om han är istånd att omvända vår svenska allmänhet till att efter den kålrotskur, som vi fingo genomgå i fjol, i större utsträckning vilja få igen densamma i år. Jag kan icke underlåta att understryka, med anledning av talet om brödsädesransoneringen, att statsrådet och chefen för finansdepartementet ju har så tydligt påvisat att *den* påverkas icke

alls av denna fråga. Den är som den är i alla fall på grund av andra omständigheter.

Jag kanske också kan våga säga, att jag häromdagen träffade ordföranden i livsmedelsnämnden i en skånsk stad, som förklarade, att på grund av vissa omständigheter, bland annat den att en hel del av stadens befolkning själv odlat så mycket potatis, man dragit sig fram bättre, än man väntat. Och det fanns nu ett mycket stort överskott; han nämnde, att bara i den lilla staden fanns det 100,000 kg. Det bevisar väl, att kanske farhågan därvidlag från folkushållningskommissionens sida gjorts i någon mån för stor, men å andra sidan också, att man icke fått fram åtminstone fullt riktiga uppgifter beträffande tillgången i landet i sin helhet, då deklartionerna avgåvos.

*Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr talman! Jag beklagar, att ställningen är sådan, att man måste för att taga vara på en del varor bränna brännvin, men jag vill också påpeka det förhållandet, att den här frågan kunde kanske ganska långt beskäras på så sätt, att man gjorde vad man kunde för att sprida upplysning om, huru lätt dessa kålrötter kunna användas och att det också finns möjlighet att forsla dem ganska långt. Jag har själv i mitt jordbruk använt dem till kreaturens utfodring. De kosta från livsmedelsnämnden 3 öre per kg., och affärsmännen i Skåne bjuda ut dem i närvarande stund för 4 öre per kg. Vare sig man reflekterar på det ena eller det andra av dessa pris, så vill jag säga, att det är ett gott pris, och att jordbrukarne mycket väl skulle kunna tillgodogöra sig dessa rotfrukter för kreaturens utfodring. Visserligen kan man tycka, att frakterna äro dyra, men staten träder emellan, så att de icke uppgå till mer än 1:50 kr. per 100 kg., vill jag minnas. Om man emellertid bor långt från järnväg, så kanske man drager sig för den långa transporten från järnvägstationen. Men jag tror dock, att detta pris på rotfrukter jämfört med det pris, som f. n. gäller för kakor, kan anses vara mycket lågt.

Jag tillhör naturligtvis icke dem, som försvara bränning av brännvin, men å andra sidan vill jag icke vara med om att en vara förstöres. Och när regeringen gjort allt vad den kunnat för att få dessa rotfrukter använda på annat sätt än till brännvin, så anser jag, att icke heller någonting annat kan göras, utan jag måste för min del ställa mig på den ståndpunkten, att jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Jag har begärt ordet för att bringa en faktisk upplysning om huru saken förhåller sig, och att det lönar sig och att man bör göra allt vad man kan för att få dessa rotfrukter använda till foder åt djuren. Jag är säker på, att om man söker på lämpligt sätt övertyga folk om den saken, så skall det gå. Genom att skicka ut cirkulär tycks det icke lyckas. Sådana ha sprits överallt ute i landet, och vi ha dem hemma hos oss också. Man kunde ju tycka, att det vore rätta sättet att få det ut i landet, men då det icke väckt någon

Ang. utsträckt
tid för
tillverkning av
brännvin.
(Forts.)

särskild anklang, så vill jag säga, att det är kreatursägarna själva, som äro orsaken till att dessa rotfrukter kommit till så liten användning för utfodring av kreatur och att det istället blivit fara för att de skola ruttna bort. Jag har emellertid velat upplysa kammaren om nyttan och värdet av detta utfodringsmedel och på samma gång peka på, att vi böra göra allt vad vi kunna för att få dessa rotfrukter använda till utfodring och på det sättet öka kreaturens avkastning.

Herr Månsson i Erlandsro: Herr talman, mina herrar! Jag hade icke väntat mig, att från kammarens sida skulle väckas ett sådant motstånd mot bevillningsutskottets förslag.

Sådana som förhållandena voro 1917 och 1918, får man väl icke förtänka livsmedelsnämnderna, att de försökte bättre tillgodose livsmedelsförhållandena under denna vår, som vi gick till mötes. Och de mängder, som nu ligga till överlopps, äro till stor del kontrakterade i mars månad 1918. Det är att lyckönska, att potatistillgången blev sådan, som den blev, och även att tack vare de förbättrade importförhållandena det blivit en ökning av de kvantiteter, som erfordras, så att icke dessa kålrötter behövt tagas i bruk i större utsträckning för människoföda, än som har skett. Ty jag tror, att i allmänhet finnes det nu tillräckligt av den sortens föda. Och priserna på annan föda äro nu säkerligen sådana, att dessa rotfrukter, som livsmedelsnämnder och kommissioner ligga inne med, skulle ruttna ned. Och det bleve en större nationalekonomisk förlust, än om det göres brännvin av dem. Av vår livsmedelsstyrelse har jag haft i uppdrag att till chefen för jordbruksdepartementet göra framställning härom långt tidigare, och jag kan icke annat än på det livligaste påyrka bifall till denna proposition. Jag vill endast uttala ett beklagande av att den icke kommit fram för riksdagen på ett tidigare stadium, då mera utbyte därigenom kunnat vinnas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr vice talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Härpå föredrogos vart för sig:

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av första kammarens beslut i fråga om ävägabringande av utredning om beredande av kostnadsfri skolmateriel åt barn i folk- och småskolor; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i djurgårdskassan till säkerställande under år 1920 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1919 under fjärde huvudtiteln för bestridande av merkostnader för vissa ändringsarbeten vid garnissonssjukhuset i Stockholm; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personligt lönetillägg m. m. åt generalfärtläkaren F. J. Bauer.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 77, i anledning av väckt motion om anslag till understöd åt svenska organisationer för hjälpverksamhet bland de av världskriget hemsökta ländernas nödställda befolkning.

Ang. hjälpverksamhet bland krigsländernas nödställda befolkning.

Uti en inom första kammaren väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 55, hade herr *von Koch m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville besluta att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag, högst två miljoner kronor, att efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder användas till understöd åt svenska organisationer i och för hjälpverksamhet bland krigsländernas nödställda befolkning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Kvarnzelius, Wrangel, Pers, Asplund, von Koch* och *Jönsson* i Revinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen, i anledning av herr von Kochs m. fl. förevarande motion, måtte såsom bidrag till den av Svenska Röda korset bedrivna hjälpverksamheten bland de av världskriget hemsökta ländernas befolkning å tilläggsstat för år 1919 under tredje huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag, högst, 1,000,000 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde komma att fastställa.

Utskottets hemställan upplästes, varpå

Herr *Jönsson* i Revinge anförde: Herr talman, mina herrar! När jag är ensam reservant från andra kammaren på denna punkt, så är det naturligtvis mycket liten utsikt att vinna gehör för det yrkande, jag kommer att framställa. Men jag anser mig i alla fall böra med några ord motivera min ståndpunkt i denna sak.

Ingen och ej heller sålunda det realistiska statsutskottet har kunnat förneka det i hög grad beaktansvärda och behjärtansvärda i motionens syfte. Men utskottet förskansar sig bakom sin gamla sköldborg, att större anslag över huvud taget ej böra beviljas på enskilda motionärers yrkanden utan först på förslag och efter utredning av Kungl. Maj:t. Även statsfinansiella skäl förkunnar utskottet tala för en sådan ordning.

*Ang. hjälpsamhet
bland krigs-
ländernas
nödstända
befolkning.*

(Forts.)

Nu vill jag visst icke underkänna de statsfinansiella betänkligheterna, utan jag är tvärtom fullt på det klara med, att den sidan av saken icke bör lämnas åsido. Men å andra sidan lär väl ingen kunna förneka, att vårt folk sluppit synnerligen lindrigt undan även finansiellt ur den världskatastrof, som över Europas innevånare hopat ett namnlöst lidande och elände. Och jämföres vår statsfinansiella ställning med de förut krigförande ländernas, så är jag övertygad om att jämförelsen utfaller åtminstone icke till vår nackdel.

Nu är ju en miljon en stor summa. Men så barskrapade äro vi väl icke, att summan skulle kunna bereda oss några större finansiella svårigheter. Och alldenstund det gäller att bispringa stackars nödlidande barn, vilka äro lika oskyldiga till den förbrytelse, som begicks med krigets igångsättande, och lika oskyldiga till de förbrytelser, som begåtts under kriget, som våra egna barn, så är jag övertygad om att vårt folk skulle med jämnmod bära utsikten att skatteledes nödgas satsa denna miljon. En stor enskild offervillighet har visats beträffande denna sak, och när nu frågan dragits under riksdagens prövning, så tycker jag denna enskilda offervillighet förtjänar den honnör, som ett statens bidrag utgör med ett belopp, som huvudsakligast skulle komma till användning för organisation och resekostnader m. m.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Vidare yttrade:

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Det är icke så, att de reservanter, som yrka på en miljon kronor i direkt anslag, och utskottsmajoriteten ha något olikartad mening beträffande behovet av den hjälp, som här ifrågasättes. Allesammans inom utskottet ha varit fullständigt eniga om att dessa barn och dessa arma människor — även de äldre, som här kunna vara på tal — lida så oerhört, att om de kunna bispringas på något sätt av de neutrala länderna och då särskilt av vårt land, så är det i högsta grad önskvärt. Det har ju också i vårt land under de sista veckorna utvecklats sig en mycket vacker och t. o. m. rätt så storartad välgörenhetsverksamhet på detta område. Vi ha ju sett i tidningspressen, att insamlingar gjorts här och var i vårt land, vilka, som jag tror mig veta, lämnat rätt så gott resultat. Det har också av enskilda antecknats, att de vilja taga emot främmande barn och bereda dem vård och skydd under längre eller kortare tid. Allt detta är mycket bra, men det utesluter naturligtvis icke, att även statsmakterna på ett eller annat sätt kunna behöva i någon mån sträcka sin hjälpande hand till.

När man har den uppfattningen — och det ha vi alla haft inom utskottet — så har majoriteten ändå icke kunnat gå med på ett direkt anslag. Skälen härtill äro tvenne. För det första äro i motionen konturerna för denna verksamhet synnerligen vagt upp-

dragna. Det är olika arter av hjälpverksamhet, som i motionen beskrivas. Dels är det täckande av resekostnader för barn att komma hit till vårt land. En annan del är, att man skall upprätta barnkrubbor och barnavårdsanstalter — i inskränkt bemärkelse eller större omfattning därom är ingenting nämnt — i dessa krigsförande länder. Det är skisserat ett program, som kan vara rätt så enkelt, men som också kan taga stora dimensioner. Vi ha ansett inom utskottet, att det icke gärna kan vara lämpligt, att riksdagen anslår medel för en verksamhet av denna natur, som naturligtvis är rätt så ömtålig, utan att det något närmare angives och utredes, huru denna verksamhet skall bedrivas.

Men det väsentliga skälet för oss har nog ändå varit det, att man ansett, att Kungl. Maj:t, som kan bättre överblicka det statsfinansiella läget, än vi kunna göra, bort komma fram med förslag i frågan. Är det så, att Kungl. Maj:t anser sig kunna skaffa pengar, så är det ju alldeles klart, med den synnerligen välvilliga motivering, som utskottets majoritet här presterat och som jag hoppas bägge kamrarna i dag skola antaga, att Kungl. Maj:t icke uraktlåter att framkomma med ett förslag, ifall Kungl. Maj:t finner sig, som jag sade, kunna anskaffa medel, och finner, att det kan presteras från dessa institutioner en sådan organisation, som kan befinnas vara tillfredsställande.

Det är dessa skäl, herr talman, som gjort, att vi, som ställt oss på majoritetens förslag, icke kunna biträda något omedelbart beslut om anslag. Det är sålunda ingalunda någon avoghet mot saken, utan till följd av dessa försiktighetsskäl, som jag här antytt.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hallén: Herr talman! Det yttrades av den siste talaren, att det råder allmän enighet om att det behov, som här föreligger, är behjärtansvärt, och jag tycker också, att det kan vara rätt så onödigt, att giva något ingående material över den skriande nöd man här avser att avhjälpa. För endast ett par dagar sedan läste vi något om den rapport, som fem neutrala läkare från Sverige, Norge och Holland avgivit till president Wilson över det fruktansvärda nödtillstånd, som råder hos centralmakterna, och enkannerligen det tillstånd, i vilket de späda barnen där befinna sig. Jag har blivit i tillfälle att taga del av några av de rapporter, som avgivits av Svenska Röda korset angående undernärda krigsbarn. Tiden medger naturligtvis icke att i dag giva några detaljerade skildringar av desamma. Men när man läser där både om den fruktansvärda undernärmdhet och även den brist på snart sagt allt möjligt, som behövs, exempelvis detta att numera de nyfödda barnen få lindas i papper i stället för i kläder, och att över allt i arbetarlägren därute barnen få ligga utan både lakan och över huvud taget det nödvändigaste av sängkläder och annat, och när man hör, huru vederbörande därute hemställa om att dessa s. k. krigsbarns resa till Sverige måtte få uppskjutas till längre fram på året, när väderleken

Ang. hjälpverksamhet bland krigsländernas nödställda befolkning.

(Forts.)

*Ang. hjälp-
verksamhet
bland krigs-
ländernas
nödstända
befolkning.*

(Forts.)

blir mera tjänlig, därför att de sakna kläder att sätta på dessa stackars barn, så har man ju antytt något av det fruktansvärda förhållande, som det gäller att någon liten smula söka lindra. Det står också i dessa rapporter, att tuberkulosen är i fruktansvärt tilltagande och att det för närvarande fullständigt saknas möjlighet att bekämpa densamma, att späda barn dö i en fruktansvärd omfattning på grund av härjande rakitis, tuberkulos och annat, och att således en rent överhängande fara existerar.

Detta, säger utskottet, har icke alls förnekats. Men mot detta sättes en del formella betänkligheter. Man menar, att först och främst föreligger här icke någon utredning. Och som den siste tälaren sade, efter den välvilliga motivering, som utskottet givit, så står det ju Kungl. Maj:t fritt att själv taga initiativ, om Kungl. Maj:t med häsyn till statsfinansiella omständigheter anser sig kunna gå i land med en sådan sak.

Jag skulle gent emot dessa betänkligheter vilja säga, att man kan väl fråga sig, om icke detta ärende är till sitt väsen skilt från många andra, som ligga under statsutskottets domvärjo. Först och främst är det ju så, att en djupgående utredning är här omöjlig, då det gäller att lämna hart när ögonblicklig eller omedelbar hjälp. En kommitté, som skulle utreda en sådan sak, måste ju draga ut på tiden, och då förfelas till stor del verkan av den hjälp, som man vill åstadkomma. Dessutom måste man väl ifrågasätta, om icke den verksamhet, som Svenska Röda korset bedriver, är både så pass välkänd och så rikligt utformad, att där redan finnas de organ, som äro erforderliga för att taga upp detta arbete. Och då ju motionärerna, som för resten äro från samtliga partier, framhållit det, att anslaget skulle utgå enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan komma att fastställa, så menar jag, att det tillvägagångssätt och de linjer efter vilka man skulle arbeta, och de olika områden, på vilka dessa pengar skulle användas, det blir ganska lätt att på en kort tidrymd lägga fram. Jag vill erinra om, som vi sett i tidningarna, att genom Röda korsets förmedling kunna vi hitvänta en sändning av 2,000 krigsbarn. Och de äro — så vitt jag är riktigt underrättad — något så när jämt fördelade mellan de olika krigsförande lägren ävensom länder, som numera stå så att säga mitt emellan, nämligen de baltiska länderna. Även är det ifrågasatt, att barn från Finland skulle kunna mottagas. Jag vet också, att intresset från svensk sida varit synnerligen stort. Det uppgives i tidningarna i dag, att icke mindre än 5,000 anmälningar ingivits, att man vill mottaga sådana barn. Men tillsvidare finnes icke möjlighet att få hit mer än 2,000. Och det är ju alldeles klart, att skulle Röda korset, vilken institution alldeles säkert skulle bli den, som sökte detta anslag hos Kungl. Maj:t, få denna hjälp, så skulle detta understöd till dessa olyckliga barn kunna utnyttjas i en mycket större omfattning.

Jag tror också, att de betänkligheter, man på en del håll kunnat hysa mot ett officiellt ingripande från Sveriges sida, äro åtskilligt överdrivna. Den känslighet mellan de förut kämpande

maktgrupperna, som förut förefunnits, måste man säga är nu fullständigt borta. Och vi hava exempelvis i England bevittnat en omsvängning i opinionen och huru även där månheten om och intresset för att det unga släktet i centraleuropa icke skall fysiskt gå under gjort, att man visat ökat intresse för att lämna positiv hjälp. Och om Sverige, som är ett neutralt land, officiellt griper in i denna verksamhet, så är det sannerligen icke till någon skada för Sverige. Tvärtom är jag övertygad om att man här kan erinra om det gamla bibelordet: »Sänd ditt bröd över havet, så kommer det tillbaka i tidens längd». D. v. s. jag menar, att den barmhärtighetstjänst, som här är fråga om, lönar sig att göra, om man nu kan anlägga en sådan synpunkt för denna sak.

Jag tror också, som herr Jönsson i Revinge erinrade om och som motionärerna sagt, att här är det faktiskt en hederssak för Sverige att göra en positiv insats och att de, som anlägga statsutskottssynpunkter, därför att utredning icke förefinnes och att det är en enskild motion, som kommit fram o. s. v., borde icke taga alltför illa vid sig, om riksdagen här behjärtade det ändamål, som föreligger.

Det säges, att med denna välvilliga motivering kan ju Kungl. Maj:t taga initiativ. Jag vill då säga, att jag tror icke, det är otillbörligt, om man vågar nämna, att, såvitt jag icke är orätt undermåttad, så ligger saken så till, att från det håll inom regeringen, där man är närmast intresserad av denna sak, skulle man med största tillfredsställelse se, att ett initiativ komme fram från våra egna i officiell form, även om det ligger så till, att Kungl. Maj:t icke själv vill taga detta initiativ, men icke har det ringaste emot om riksdagen motionsledes gör en sådan framställning.

Detta, menar jag, är tillräckligt talande, för att vi skola kunna denna gång övervinna de rent formella betänkligheterna och biträda reservanternas yrkande, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Somelius: Herr talman, mina herrar! Efter de varmhjärtade anföranden, som här blivit framförda av den siste talaren och herr Jönsson i Revinge finns naturligtvis icke mycket mer att tillägga. Jag vill dock icke underlåta att draga ett litet strå till stacken.

Då jag hörde herr Erikssons i Grängesberg anförande och hans skildring av förhållandena, så trodde jag, att han i sista stund ändrat sig och att han skulle yrka bifall till reservationen. Men tyvärr drog han icke fullt konsekventa slutsatser ur sina premisser. Allt det varmhjärtade talets innehåll kunde icke hålla stånd mot den kalla sofism, varmed han slutade sitt anförande.

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 37.

Ang. hjälpsverksamhet bland krigsländernas nödställda befolkning.

(Forts.)

*Ang. hjälperksamhet
bland krigs-
ländernas
nödstända
befolkning.*
(Forts.)

Han anförde, att det var särskilt tvenne skäl, som bestämt utskottet för att yrka avslag. Det första skälet vore att hela framställningen vore allmän och vag, och det icke vore uppgjort något noggrant program för detta filantropiska förslag. Ja, mina herrar, skall man i ett sådant fall som detta kunna göra upp ett program för huru vi skulle bära oss åt med den lilla välgörenhet, vi äro betänkta på att göra, så undrar jag, om icke hjälpen skulle komma för sent och sålunda bli förfelad. Jag kan icke vara med om detta skäl, som utskottet framfört för sitt avstyrkande av det varmhjärtade förslaget. Jag kan icke vara med om att säga som herr Eriksson i Grängesberg: »allt detta är mycket bra, men vi måste ha ett program».

Det andra skälet, som utskottet framfört, är det, att denna form, motionsvägen, för framställningen icke är lämplig. Man skulle ha föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ärendet. Och till dess skulle naturligtvis de hjälpbehövande fått fortfara att svälta. Kom ihåg, att denna miljon är blott en droppe i havet. Och det skulle mycket förvåna mig, om andra kammaren i detta fall skulle tillsluta sin hand för en hjälp åt sin nödlidande nästa. Jag kan icke tänka mig, att det skulle bli resultatet av det varmhjärtade förslaget.

Men ännu mer förvånar det mig, att man kunnat framkomma med det sista skälet, som herr Eriksson i Grängesberg framförde, och som föranledde herr Jönsson i Revinge till en erinran, att »utskottet förskansat sig bakom sin gamla sköldborg». Det är naturligtvis ett oförlåtligt fel av motionärena, att de själva på egen hand framlägga sina önsknningar. Det är dylika åtgärder, för vilka man aldrig kan få syndernas förlåtelse i denna kammare. Men det förvånar mig, att man icke i kammaren börjar reagera mot dessa ständiga påminnelser, att man icke bör väcka motioner, utan att det är Kungl. Maj:t som skall framställa alla önskemål. Och dock vill jag säga, mina herrar, att beträffande den mångfald av intressen, av andliga och ekonomiska värden, varom vi här besluta, utgår i många fall, kanske i de flesta, initiativet från riksdagen, och Kungl. Maj:t rättar sig i de flesta fall efter de impulser, som riksdagen giver. Men det synes nästan, som om man tänkte tillintetgöra all motionslusta. Jag har åtminstone känt intrycket därav så hårt, att jag icke vågat vid denna riksdag komma fram med någon motion.

Men, mina herrar, detta är vid sidan av saken. Jag anser i varje fall, att utskottet icke borde hava framfört detta skäl, utan det borde hava lyssnat till förslaget, varigenom även svenska riksdagen borde kunnat göra något för att deltaga i det nödhjälpsarbete, som kräves.

Därför ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Det är naturligtvis vanskligt att företräda vad herr Hallén kallade statsutskottssynpunkter mot den sida, som har fördelen av att kunna slå mycket starkt på känslosträngarna. Det är just med känsloskäl, som man

skall kunna genomdriva ett anslag som detta. Några andra skäl kunna icke med någon som helst styrka anföras. Jag vill emellertid redan från början säga, att jag tror, att det intresse, som herrar Hallén och Sommelius hysa för hjälpverksamheten bland krigsländernas nödlidande befolkning, delas fullt ut av mig och de kamrater i statsutskottet, som medverkat till dess beslut. Men man kan dock icke utan vidare, bara därför att en motion framkommit och kan för sig åberopa en del känsluskäl, underlåta att närmare pröva ärendet. Och om man går in i en prövning, så skall man finna, att här uppkastar sig så många obesvarade frågor, att det finns mycket god anledning att, innan man går att besluta i saken, något närmare undersöka, vad det är man i själva verket skall besluta.

Om man ser på den motion, som väckts av herr von Koch m. fl., så skall man finna, att det är ett synnerligen vidlyftigt program för hjälpverksamhet i krigsländerna, som här utvecklas, ett program, icke omfattande enbart en verksamhet för att bringa hjälp åt krigsbarnen utan också en verksamhet på många andra områden, en verksamhet, som icke blott skulle bedrivas av Röda korset, utan det ifrågasättes, att även en hel rad andra organisationer skulle kunna öppna en sådan verksamhet. Så t. ex. heter det på sidan 2 i utskottets utlåtande, där motionen refereras: »Möjligt är att även andra organisationer, såsom Nationalföreningen mot tuberkulos, vissa kvinnoresamanslutningar, barnavårdsföretag m. fl. skulle känna sig manade att upptaga ett arbete av detta slag», d. v. s. ett arbete bland den nödlidande befolkningen i krigsländerna. Undersöker man sedan, vad utskottsreservanterna i det avseendet ha yrkat, så skall man finna, att de icke alls ha velat acceptera detta mycket vidsträckt program med verksamhet från en hel del organisationers sida, utan att de inskränka sig helt och hållet till att begära ett anslag, som skulle disponeras av Svenska Röda korset.

Går man åter till motionen och ser, huru det resoneras i fråga om själva hjälpverksamheten bland barnen, så skall man finna, att även här ha motionärerna utvecklat ett mycket omfattande program med upprättande av vissa institutioner i de krigsförande länderna o. s. v. Går man till reservationen, skall man finna, att reservanterna där inskränka sig till att beträffande hjälpverksamheten för krigsbarnen skulle statsanslaget väsentligen avse att bekosta resor för sådana barn hit till Sverige.

Det har sålunda redan under behandlingen i utskottet skett en ganska stor förändring i syftet beträffande användningen av dessa medel, mot vad motionärerna själva föreslagit. Men det är icke heller klart av utskottsreservanternas yrkande, vad man i själva verket skall använda dessa pengar till. Det är helt enkelt ett anslag, uppbyggt på känsluskäl. Och även om man interPELLERADE utskottsreservanterna, skulle man icke kunna få klart besked om, vilket program det är, som de vilja realisera med detta anslag. Skulle anslaget avse endast att bekosta resor för krigsbarn, då är jag övertygad om att man skulle kunna sätta detta anslag väsentligt mycket lägre, än reservanterna yrka. Men jag är också övertygad om att

*Ang. hjälp-
verksamhet
bland krigs-
ländernas
nödstända
befolkning.*

(Forts.)

*Ang. hjälp-
verksamhet
bland krigs-
ländernas
nödstända
befolkning.*

(Forts.)

gäller det endast att anskaffa medel för detta ändamål, så skall den frivilliga verksamheten visa sig tillräckligt stark för att åstadkomma de nödiga medlen i det avseendet.

När saken behandlades inom statsutskottets första avdelning, så var man först på avdelningen enig därom, att man icke kunde på de grunder, som av motionärerna anförts, tillstyrka ett anslag, utan avdelningen ingick till utskottet med förslag om att man skulle hos Kungl. Maj:t begära en utredning möjligen redan till innevarande riksdag. Vid behandlingen i utskottet väcktes det opposition även mot detta förslag, och det blev återremiss till avdelningen. Under den förnyade behandlingen blev resultatet, dels att några inom avdelningen gingo på det förslag, som här har blivit utskottets, och dels att några andra gingo på det förslag, som sedan har samlat några reservanter. Men man var från början inom avdelningen fullkomligt ense därom, att den förebragta utredningen var otillräcklig för beviljande av ett så pass stort statsanslag i en tid, då vi nästan varje dag ha påminnelse om, huru svårt vårt statsfinansiella läge är.

Det har emellertid anförts av herr Hallén, att om man går utredningsvägen, så betyder det i själva verket, att staten icke vill hjälpa. Jag har icke samma uppfattning som herr Hallén om att det nödläge, som råder i krigsländerna, skulle kunna så snabbt avvecklas. Och jag är övertygad om att även om Kungl. Maj:t först till nästa år skulle inkomma med ett förslag, så skulle ett ingripande från statens sida även då vara påkallat och de medel, som eventuellt ställdes till förfogande, komma till god användning. Men när man nu hänvisar till att här är fara i dröjsmål och att det är nödvändigt att omedelbart bevilja anslaget, då kan man fråga: varför har icke den organisation, till vars förfogande man vill ställa detta anslag, den organisation, som alldeles särskilt har upptagit denna hjälpverksamhet bland de krigsförande ländernas befolkning, varför har icke denna organisation ansett det nödvändigt att inkomma till Kungl. Maj:t med begäran om ökat anslag till sin verksamhet? Någon sådan begäran föreligger icke. Man vet icke ens, om Röda korset anser det nödvändigt, att staten här träder till. Några enskilda motionärer hava upptagit saken på ett mycket omfattande sätt utan att för övrigt hänvisa till att Röda korset skall disponera dessa medel, och sedan har man, därför att motionen en gång är väckt, ansett det vara, som herr Hallén säger, en hederssak, att man nu på dessa mycket lösa grunder går och tillstyrker beviljandet av ett stort belopp.

Jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på en liten detalj i herr Halléns anförande. När han talade om dessa 2,000 krigsbarn, som skulle kunna mottagas, och de 5,000, för vilka människor anmält sig villiga att bereda rum i sina hem, framställdes det på ett sådant sätt, som om man icke kunde mottaga mer än de 2,000, därför att man saknade medel att mottaga flera. Så är naturligtvis icke förhållandet. Det finns möjligheter att mottaga flera, men av skäl, som jag icke fullt känner, har Kungl. Maj:t tydligen

icke ansett lämpligt att för närvarande lämna tillstånd för hitförande av mer än det antal som omnämnts i dagens tidningar. Det är således icke på grund av bristande medel utan av andra skäl, som denna verksamhet nu icke kan erhålla en mera utsträckt omfattning.

Herr Hallén sade till sist något om att Kungl. Maj:t gärna skulle se, att ett sådant belopp ställdes till förfogande. Jag känner icke till, från vilken representant inom regeringen som herr Hallén har sina informationer. Det lämnades vissa upplysningar i samma riktning även inom utskottet, och det befanns, när man närmare undersökte vad som sagts från regeringens sida, att vederbörande regeringsmedlem hade inskränkt sig till att uttala sin allmänna sympati, men framför allt framhållit, att här naturligtvis också de statsfinansiella skälen skulle komma att utöva inverkan. Jag tror icke, att man bör försöka genomdriva reservationen med angivande av att Kungl. Maj:t i själva verket gärna ser, att här ställas stora belopp till förfogande. Jag har anledning antaga, att om man undersökte ställningen inom regeringen, så skulle många även där ställa sig rätt betänksamma mot att gå dessa vägar, när det gäller att bevilja medel. Vi befinna oss faktiskt i ett sådant läge, att vi måste med största omsorg handhava statsfinanserna, även när det gäller mycket nyttiga och nödvändiga ting i vårt eget land; och det förefaller mig vara rimligt begärt, att man i en sådan situation icke springer iväg och beviljar stora belopp enbart på enskilda motionärers förslag, som icke innefatta någon utredning och som äro mycket vaga och ofullständiga, utan att man går den naturliga vägen, att om staten skall engageras i denna verksamhet, man också blir i tillfälle att i vederbörlig ordning genom regeringen pröva, hur denna verksamhet lämpligen skall äga rum från statsmakternas sida.

Det är här icke fråga om någon ovillighet från Sveriges sida att göra sin insats i hjälparbetet i de krigförande länderna. Men man bör icke av känsloskäl här springa iväg och bevilja detta anslag på en mycket dålig utredning. Det är min uppfattning, att skulle det visa sig nödvändigt, att man redan nu gör något från statens sida, och skulle Kungl. Maj:t ha denna övertygelse, är det ingenting, som hindrar, att Kungl. Maj:t kan hos riksdagen redan i år, om så skulle vara nödvändigt, begära ett anslag för ändamålet.

Jag kan för min del icke vara med om att man efter en så ofullständig utredning och utan Kungl. Maj:ts hörande beviljar detta anslag, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Eriksson i Grängesberg: Föredragningslistan är lång, och för att föregå med gott exempel skall jag därför avstå från ordet.

Herr Hallén: Endast några korta repliker!

Herr Hansson säger först om motionen, att den är byggd på känsloskäl, men sedan omnämner han en del praktiska uppslag och

*Ang. hjälp-
verksamhet
bland krigs-
ländernas
nödställda
befolkning.*

(Forts.)

*Ang. hjälp-
verksamhet
bland krigs-
ländernas
nödstända
befolkning.
(Forts.)*

framkomliga linjer, som framläggas i denna motion. Då han därpå säger, att där talas om flera olika former för denna hjälpverksamhet men att reservanterna blott stannat för Röda korset och dess verksamhet, så är väl meningen, att detta påpekande skulle visa, hur pass svag saken är. Men jag undrar, om det icke är så, att reservationen har stärkt saken, därför att när reservanterna stannat för uteslutande den av Röda korset bedrivna hjälpverksamheten, hava de särskilt poängterat, att det är den förnämsta och i utlandet bäst kända av alla de institutioner, som arbeta på det område, som det nu rör sig om. Det måtte väl vara att stärka saken och icke att försvaga den.

Sedan är det icke heller korrekt återgivet av herr Hansson eller åtminstone en missuppfattning av herr Hansson, att jag skulle ha sagt, att om Kungl. Maj:t går utredningsvägen, skulle det betyda, att staten icke vill hjälpa här. Det har jag aldrig menat, utan det är klart, att om Kungl. Maj:t verkställer denna utredning, kommer den också att resultera i praktiska åtgärder. Men det har icke kunnat vederläggas, att denna utredning naturligtvis betyder en fara på grund av dröjsmål. Det är visserligen sant, att detta nödtillstånd ute bland folken kommer att vara detta år och nästa år också, så att nog blir den hjälp man skulle kunna åstadkomma välkommen, men det är icke tu tal om att nöden är mest trängande inom den närmaste tidrymden, och ju förr ett ingripande sker, till desto större välsignelse blir det.

Sedan erinrade också herr Hansson om att reservanterna i sin motivering talat om, att man med dessa medel skulle särskilt bekosta resor för barn till de orter, där enskilda åtagit sig att underhålla dem, och han sade, att i så fall, om pengarna skulle användas till detta, då gör man icke med så mycket som denna miljon, som det här är fråga om. Men reservanterna erinra om att det är särskilt till detta, som pengarna skola komma att användas, men det utesluter ju icke, att Röda korset med alla de organ, över vilka det förfogar, skall använda dessa medel på synnerligen olika områden, allt efter som tiden och omständigheterna påkalla det.

Jag skall icke heller förlänga debatten utan sluta med att framhålla, att denna argumentering behöver visst icke vara byggd på känsluskäl vare sig vad motionärerna, reservanterna eller oss, som talat för deras yrkande, beträffar, utan man har alldeles fullt med uppslag till hur dessa medel skola användas. Och det är icke tu tal om, att det säkerligen icke blir, som herr Hansson sade, att regeringen efter detta utskottsutlåtande och denna debatt tager initiativ i frågan, utan jag tror, att om det icke har kommit fram någon helt ny uppfattning, så lär man icke kunna vänta ett initiativ från regeringshåll. Det har icke heller vederlagts ens av herr Hansson, att man ställer sig sympatisk från regeringshåll till ett sådant initiativ från riksdagens sida. Att man erinrade om de statsfinansiella svårigheterna, är ju mycket riktigt, men det behöver icke betyda, att man avråder riksdagen från att, om den anser det vara av betydelse, bevilja, ett anslag för ändamålet. Det tror jag, att vi fränsett alla känslösynpunkter skola kunna gå med på att det är en sak, som ur den

mest praktiska synpunkt är av största värde, att det blir även i officiös form ett framträdande från svensk sida, ungefär på samma sätt som när det gällde invalidtransporter och annat, för att i någon mån lindra krigets fruktansvärda följder. Det kan icke annat än tillvinna oss aktning från hela kulturvärlden där ute, då man ser, att från svenskt ansvarit håll göres ett erbjudande, med de begränsade möjligheter, som kristiden medgiver, ett erbjudande, att vi vilja lämna vår andel till att lindra dessa svåra förhållanden. Det höjes tid efter annan röster på en del håll ute i världen, att de neutrala och enkanerligen även vi delvis profiterat av tidens stora nöd. Vilja vi då genom en sådan ganska ringa åtgärd som den, som det här är fråga om, demonstrera vårt intresse, skall det svenska namnet endast skörda aktning av en sådan åtgärd.

Jag vill också hava sagt, att då man säger, att det icke är fullt korrekt att på detta sätt på enskilt yrkande bevilja ett så stort anslag, är det dock så, att detta förslag är till hela sin natur väsentligt olika andra yrkanden. Om det begäres till exempel statsbidrag för en del inhemska ändamål och sådant, och man där kräver längre utredning, är detta alldeles på sin plats, men här föreligger en sådan tillfällighetssituation, som väl kan motivera, att riksdagen, utan att behöva löpa bort med känslorna, bifaller reservanternas förslag.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Blott några ord! Det går icke an att bara anlägga känslor synpunkter på denna fråga. För egen del har jag nog också hjärta för nödens barn, och jag tror, att man skulle vilja hjälpa i större utsträckning, än vad här är ifrågasatt av motionärerna, som påyrkat ett belopp av 2 miljoner kronor, vilket sedan av reservanternas nedprutats till en miljon kronor. Det må emellertid sägas, att då herr Jönsson i Revinge här framställde saken så, att vi icke äro mera barskrapade, än att vi kunna komma ut med denna summa, undrar jag, om vi icke äro ganska barskrapade, om man skall döma efter vad statens finansmän uttalat, och likaså efter de stora krav, som ställas på riksdagen, när det gäller att lindra bostadsnöden, att bevilja krigstidstillägg åt statens tjänstemän o. s. v.

Nu har herr Hallén såsom ett starkt skäl påpekat, att regeringen skulle med tillfredsställelse se, att detta anslag beviljades. Han sade i sitt sista yttrande, att detta hans uttalande icke blivit vederlagt. Jag anser, att en enskild statsrådsledamots uttalande icke bör föras fram i kammaren för att därmed påverka ledamöterna. Samma sak fördes också fram i statsutskottet, då frågan var före där, men det bemöttes från annat håll med, att andra statsrådsledamöter uttalat sig alldeles i motsatt riktning. Det är givet, att hade Kungl. Maj:t velat denna sak, hade Kungl. Maj:t lagt fram förslag till riksdagen därom.

Jag skall peka på ett par andra omständigheter, som torde spela in här. Det är ju meningen, att man skall dela upp denna summa till hjälp för båda de stridande parterna. Huruvida det skall kunna göras så, att de bliva belåtna å ömse sidor, vågar jag icke uttala

*Ang. hjälpsamhet
bland krigs-
länderna
nödstända
befolkning.
(Forts.)*

*Ang. hjälpsamhet
bland krigs-
ländernas
nödstända
befolkning.
(Forts.)*

mig om, men det är möjligt, att man här kan komma in i politiska konflikter, som man kanske velat haft ogjorda.

Vidare är det också att märka, att man icke skall tro, att om vi nu bevilja denna miljon i år, vi därmed ha gjort vad på oss ankommer. Det torde nog ha följder med sig både ett och två år här-efter. Ty när man ser, hurusom de stridande parterna icke tyckas ha hjärta för motståndarens barn, utan tyckas vilja förstöra varandra, genom bristande hjälpsamhet, då förstår man, att i den mån som vi engagera oss i denna sak, få vi också hålla ut, kanske i många år. Med hänsyn till vad svenska folkets behov kräver, då det i de stora städerna finnas barn, som under dessa tider ha genom bristande näring fått sina krafter nedsatta och därför behöva komma ut och taga sommarhemmens gästfrihet i anspråk liksom föregående år, tror jag icke, det vore välbetänkt genom att taga in barn från utlandet, stänga möjligheten för landets egna lidande barn att få flytta till sina vanliga sommarhem. Det är även en sak att taga med i räkningen.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr O l o f s s o n: Herr talman! Här hava så många skäl framförs för utskottets förslag, att det kunde vara överflödigt att nämna flera. Med anledning av herr Halléns yttrande vill jag dock säga några ord.

Det var någon, som nyss viskade i mitt öra, att detta påminner om bondgummorna, som sitta på syförening och arbeta för hednamsionen, men låta sina egna barn gå trasiga där hemma. Jag undrar om det icke ligger en viss sanning i denna jämförelse. Här vill man vara frikostig och visa inför utlandet, att man verkligen ömmar för de fattiga barnen. Det är vackert, det må sägas, men att här votera en miljon kronor på enskild motionärs förslag, det tycker jag icke är rätta vägen, utan nog får väl en bättre utredning i frågan verkställas, innan man beviljar detta anslag.

Jag vill fråga dem, som nu ivrigt hålla på reservationen: vad blir konsekvenserna av detta? Man ser, hur folken fortfarande förgöra sig själva. Det är icke, som herr Hallén sade, att nu är det rätta ögonblicket att träda hjälpende emellan, utan detta ögonblick sträcker sig nog långt fram i tiden. Man ser, hur dessa folk fortfarande föröda sig själva. Vad vilja herrarna göra, när man om ett eller annat år kommer och talar om den stora nöd, som kommer att råda i Ryssland? Skall man fortsätta att bevilja anslag, eller hur tänka herrarna göra? Jag tror, att konsekvenserna äro sådana, att man måste yrka avslag på detta förslag.

Jag skall icke vidare uppehålla tiden utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Jag skall blott be att få tillkännagiva, att jag anser det vara en ofrånkomlig skyldighet för oss att, i den mån vi kunna, träda hjälpende emellan. Vi ha haft den stora förmånen att få stå utanför, och detta är en ytterligt ringa

gärd, som vi här kunna lämna. Det har talats om att folken föröda sig själva, och det är sant. Det här är i alla fall en punkt, där vi kunna gripa in och åtminstone bringa lättnad och lisa på något håll. och det är av den art, som nödhjälpsarbete alltid är, det kräver snabbt ingripande.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen; och därest det skulle krävas, är jag beredd att begära votering för att se, om icke andra kammaren skall visa, att den har hjärtat på rätta stället.

Ang. hjälpsamhet bland krigsländernas nödställda befolkning.

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 77. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 77 ja mot 50 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till tryckning av doktorsavhandlingar; och

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra vaktmästare vid farmaceutiska institutet m. m.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar biföllos av kammaren.

§ 9.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 80. *Ang. räntefria studielån.*
i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefria studielån.

Uti en den 11 mars 1919 till riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 334, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels till räntefria lån för underlättande av studiemöjligheterna

Ang. räntefria
studielån.
(Forts.)

för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av skilda slag ävensom till bestridande av vissa med låneverksamheten förbunda kostnader på extra stat för år 1920 bevilja ett reservationsanslag av 150,000 kronor,

dels medgiva, att av det till dylika lån på extra stat för år 1919 anvisade reservationsanslaget av 100,000 kronor finge bestridas jämväl de motsvarande kostnader, som för låneverksamheten under sist-sagda år kunde uppstå,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för utdelning av ifrågavarande lån utfärda reglemente i huvudsaklig enlighet med de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagts.

dels ock medgiva, att kostnaderna för den nämnd, som komme att handlägga ärenden rörande omförmälda lån, finge gäldas av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) till räntefria lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av skilda slag ävensom till bestridande av vissa med låneverksamheten förbundna kostnader på extra stat för år 1920 bevilja ett reservationsanslag av 100,000 kronor,

b) medgiva, att av det till dylika lån på extra stat för år 1919 anvisade reservationsanslaget av 100,000 kronor finge bestridas jämväl de motsvarande kostnader, som för låneverksamheten under sist-sagda år kunde uppstå,

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att för utdelning av ifrågavarande lån utfärda reglemente i huvudsaklig enlighet med de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 11 mars 1919 framlagts, med iakttagande dock av vissa av utskottet förordade jämkningar och tillägg, samt

d) medgiva, att kostnaderna för den nämnd, som komme att handlägga ärenden rörande omförmälda lån, finge gäldas av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Asplund*, *Eriksson* i Grängesberg, *Hansson* i Stockholm, *Jansson* i Falun och *O. Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottet bort på grund av i reservationen intagen motivering hemställa, att riksdagen måtte

a) till räntefria lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av skilda slag ävensom till bestridande av vissa med låneverksamheten förbundna kostnader på extra stat för år 1920 bevilja ett reservationsanslag av 150,000 kronor,

b) — — —

c) — — —

d) — — —; samt

av herr *Tengdahl*, som med särskild motivering instämt i det slut vartill förutnämnda reservanter kommit.

Ang. räntefria
studielån.

Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman! Vid flera tillfällen har i frågan om räntefria studielån för fattiga studerande varit föremål för riksdagens prövning. Under förra årets lagtima riksdag beviljades genom gemensam votering ett anslag av 100,000 kronor för detta ändamål. På grund av denna frågas utgång i riksdagen kommer Kungl. Maj:t i år med förslag om att för år 1920 bevilja 150,000 kronor. Vid den föreberedande behandlingen av detta ärende på II avdelningen inom statsutskottet hade jag ställt mig på Kungl. Maj:ts förslag. Jag var emellertid förhindrad att deltaga i utskottsbehandlingen på grund av att jag deltog i ett annat utskotts arbete vid det tillfället och har således icke kunnat reservera mig till förman för Kungl. Maj:ts förslag. Jag finner nämligen, att då man nu slagit in på denna princip som är ett gammalt demokratiskt krav, att hjälpa dessa fattiga studerande, bör man också taga konsekvensen därav. Men det gör man enligt min mening icke, om man följer utskottets förslag. Då utskottet säger, att de böra ha förmånsrätt, som en gång fått lån, förstår man ju, att de taga hela beloppet, som utskottet föreslagit för år 1920. Dessa 30 å 40 stycken, som erhållit lån för år 1919, få även för år 1920 och då blir det ingenting över för nya sökande. Här måste alltså förfaras på det sättet, att man höjer anslaget för varje år. Nu säger kanske någon att det icke är meningen att använda hela anslaget å 100,000 kronor för år 1919, utan att det skall kunna bli något över även för år 1920. Ja, för det första vill jag säga, att riksdagen beviljade dessa 100,000 kronor för år 1919, och utskottet nämner icke ett ord att av dessa något skulle inbesparas till år 1920. Då utskottet alltså inte gör något förbehåll, har man enligt min mening godkänt, att dessa 100,000 kronor skulle utdelas under år 1919. När man för övrigt vet att ansökningarnas antal redan uppgå till 700 — och det torde kanske ytterligare komma några hundra stycken till är det väl ganska liten utsikt att, om man skall göra någon nytta med ett sådant anslag, kunna minska på det som här är begärt.

Utskottet anför emellertid såsom motiv för att utskottet bara gått med på ett anslag av 100,000 kronor, att man vill vinna erfarenhet innan man höjer anslaget. Man kan möjligen få den erfarenheten, att det icke på långa vägar räcker till. Det torde år efter år komma att framställas krav på att få detta anslag höjt, men någon erfarenhet om huru det kommer att verka kan man icke få i vidare mån än vad man redan vet, att det finns massor av begåvade fattiga ynglingar och jungfrur, som behöva denna hjälp. Denna erfarenhet är känd särskilt i de lägre samhällsklasserna, och den erfarenheten behöver icke användas såsom en motivering för ett anslag av endast 100,000 kronor. Jag skulle i stället vilja säga, att all logik pekar på att bevilja vad Kungl. Maj:t begär, nämligen 150,000 kronor, ty

Ang. räntefria
studielån.

(Forts.)

endast då när man vad man åsyftar att stödja nya på studiebanan inträdande, det må nu vara sådana som studera till folkskollärare eller vid universiteten eller de tekniska skolorna eller vid lantbruks-skolorna eller andra skolor, ty det bör icke begränsas till något visst område. Jag menar därför, att man får taga följderna av det beslut, som fattades förra året och gå med på Kungl. Maj:ts förslag, vilket är det enda riktiga.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Sjöblom: Herr talman, mina herrar! Då lagtima riksdagen 1918 beslöt att för år 1919 bevilja 100,000 kronor till räntefria studielån åt fattiga, begåvade studerande, tog riksdagen ett första steg för att fylla ett länge och mycket känt behov i landet. Nu har Kungl. Maj:t begärt för år 1920 ett anslag av 150,000 kronor, men statsutskottet har ansett, att 100,000 kronor böra räcka även för år 1920. Nu förhåller det sig som herr Bengtsson i Norup sade, att de inkomna ansökningarnas antal går upp till 700 och något däröver. Det är alldeles klart, att bland dessa 700 det finns en del, vilkas kvalifikationer icke motsvara de fordringar, man har rätt att ställa på dem, som böra erhålla räntefria studielån, men så många äro i alla händelser de, som äro fattiga och begåvade, att, då icke ens nu tillnärmelsevis flertalet kan få sådana lån, det blir ett mycket litet fåtal, som sedan kan erhålla sådana. Om utskottets förslag här skulle bifallas, måste den fördelningsnämnd, som nu är tillsatt, hålla inne en del av det anslag, som skulle utgå i år, för att några nytillträdande skola kunna komma i tillfälle att erhålla lån nästa år. Nu har jag hört, att det resonemanget förts inom utskottet av några dess medlemmar, att för år 1919 icke mer än hälften av dessa 100,000 kronor komme att utgå, och att således 50,000 kronor komme att stå över till år 1920, och vi skulle härigenom få 150,000 kronor till förfogande för år 1920. Detta resonemang är enligt min uppfattning fullständigt felaktigt. Här sitter fördelningsnämnden och skall ha uppgjort förslag till slutet av maj månad, och den måste ha dessa 100,000 kronor disponibla att fördela, så att det räcker för två terminer åt de studerande. Och då en eventuellt ny fördelningsnämnd sammanträder nästa år, kan den icke disponera ett öre av detta års anslag, ty detta års fördelningsnämnd har redan förbrukat detta anslag. Det är ett fullständigt felaktigt resonemang detta.

Är det så, att riksdagen önskar, att några nytillkommande skola erhålla lån nästa år, finns ingen annan utväg att gå än att fördelningsnämnden i år håller inne en del av de beviljade 100,000 kronorna eller också måste riksdagen gå med på att utöka anslaget till högre belopp än 100,000 kronor. För min del intager jag den ståndpunkten, att riksdagen skulle göra en mycket behjärtausvärd handling genom att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Jag har även ett par ord att säga om statsutskottets motivering. Detta beslut har föregåtts av en utredning av sakkunniga, men de sakkunniga ha icke kunnat komma till någon ståndpunkt vare sig

ifråga om lånens storlek över huvud taget eller huru återbetalningen lämpligast skulle kunna ske. Nu har statsutskottet i sin motivering framhållit, att lånen i regel böra begränsas till 1,500 kronor. Jag anser för min personliga del på grund av den erfarenhet, jag fått i dessa saker såsom ledamot av fördelningsnämnden, att denna av statsutskottet här bestämda summan kan komma att omöjliggöra för de bästa begåvningarna, som bo i avlägsna trakter av landet, att komma i åtnjutande av dessa lån. Ty det är så ofanligt många variationer av sökande. En del, som ha föräldrar här i Stockholm och äro fattiga, behöva naturligtvis ett mindre lån än de, vilkas föräldrar bo i Småland eller Skåne. Det är en himmelsvid skillnad mellan dessa båda. De behöva olika stora bidrag eller hjälp i form av studielån. Utan att ingå något längre på detta tror jag, det vore lyckligt, om riksdagen icke nu uttalar sig för detta bestämda lånebelopp, som visserligen enligt statsutskottets mening skulle kunna överskridas i något enda fall. För min personliga del tror jag, att klokheten bjuder att icke nu uttala sig om detta, utan dröja till något år i framtiden, då fördelningsnämnden fått någon erfarenhet och kommit till större klarhet om huru fördelningen i olika fall blir säkrast.

Vidare har statsutskottet framhållit, att den tid, för vilken dessa lån skulle erhållas, skulle begränsas till 5 år. Detta är lika orimligt från min synpunkt sett. Bland de 700 ansökningar, som inkommit detta år, äro en del från t. ex. teologer och jurister, som i allmänhet begärt att få dessa lån för 3, 4 eller 5 år framåt. En del seminarister, som gått i seminariet någon klass, ha begärt dem för 2 eller 3 år. Men det finns en grupp studerande, som i allmänhet begärt dem för 8 år, och det är de, som gå läkarebanan. Denna bestämmelse skulle således göra det omöjligt för fördelningsnämnden att i någon nämnvärd grad meddela lån till dem, som ägna sig åt denna bana, ty det finns väl icke något förnuft uti att meddela lån i 5 år åt dessa studerande, som då blott blivit till hälften utbildade, och sedan draga in dem. Därför anser jag, att denna bestämmelse icke lämpligen bör komma in i det beslut, som riksdagen i dag kommer att fatta.

Jag har således den uppfattningen, herr talman, att andra kammaren gjorde klokt i att i detta fall följa reservationen, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Denna fråga löstes principiellt vid föregående års riksdag, och jag skall därför icke nu gå in på denna del av frågan. Kungl. Maj:t har nu emellertid ansett sig behöva riksdagens yttrande angående studielånebeloppens storlek, tiden för lånens åtnjutande och återbetalningsskyldigheten. Ifråga om dessa huvudgrunder har statsutskottet blivit fullständigt enigt. Man har däremot gått på skilda linjer beträffande det anslag, som Kungl. Maj:t begärt. Innan jag yttrar mig rörande beloppen vill jag säga några ord i anledning av den föregående ärade talarens anförande.

Ang. rüntefria
studielån.
(Forts.)

Såsom herrarna finna av statsutskottets betänkande, har dess majoritet ansett, att tiden för låneus utgivande skulle begränsas till 5 år. Detta anser den föregående ärade talaren icke lämpligt utan vill, att denna tid skall kunna utsträckas längre. Ja, det är ju klart, att finnes det obegränsade resurser, kunde man givetvis gå den vägen han anvisar, men jag tror, att det blir nödvändigt att iakttaga försiktighet i detta avseende, ty för att tillgodose det stora antal sökande, som säkerligen kommer att framträda, erfordras mycket större belopp än vad man ursprungligen tänkt sig. Den föregående ärade talaren vill icke, att man skall hava någon begränsning av beloppens storlek, och han vill, att tiden skall kunna utsträckas till 8 år. Han nämnde, att särskilt för läkareutbildningen krävdes det lång tid, och då vore det orimligt, att man skulle avbryta långivningen till sådana studerande. Men, mina herrar, hur har det varit förut, när icke några lån alls kunnat medgivas? Det har ju i alla fall visat sig, att ganska många fattiga ynglingar kämpat sig fram även på den banan. Jag tror, att lämnar man dem rüntefria lån under 5 års tid, har man gjort så mycket, som man i detta avseende kan göra. Därför har utskottet blivitt enigt om att föreslå de grunder, som innehållas i detta utskotts betänkande, och jag tror, att kamraren gör klokt i att fastställa dem utan någon som helst ändring.

Beträffande lånebeloppens storlek, är det klart, att, om nämnden vill utlämna hela det anslag, som gavs förlidet år, blir det nödvändigt att taga Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag. Det kan jag ge herr Sven Bengtsson i Norup rätt uti, att, försåvitt det skall vara fasta lån, det är klart, att man undan för undan får gå med på en ökning av detta anslag, men utskottsmajoriteten har tänkt sig att innan ett reglemente — och något sådan finns nu icke ens till — blir fastställt, skulle man möjligen kunna nöja sig med att av det belopp, som beviljades förlidet år, icke under 1919 lämna ut mer än hälften eller 50,000 kronor, och reservera de återstående 50,000 kronorna, och på det sättet skulle man så att säga komma i den rätta ordningen med lånen.

Sedan medger jag, att det blir nödvändigt att undan för undan öka anslaget, och därutinnan hyser jag icke någon avvikande mening varken mot herr Bengtsson i Norup eller herr Sjöblom. För detta året har statsutskottet dock icke ansett det vara nödvändigt att ge mer än 100,000 kronor.

För min personliga del har jag i fråga om anslagets storlek icke någon deciderad uppfattning. Är det så, att riksdagen anser, att man här skall bifalla Kungl. Maj:ts förslag, har jag icke så mycket att säga om det. Jag tycker dock, att det finansiella läget inbjuder till att stanna vid utskottets hemställan i detta avseende, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Möller: Herr talman, mina herrar! Jag måste erkänna, att, då jag tog del av detta utskottsutlåtande, fick jag ett intryck av att statsutskottet vid denna saks behandling, vad dess ma-

joritet beträffar, haft kvar sin gamla motvilja mot hela det anslag, som det här är fråga om. Jag kan icke komma ifrån det intrycket, därför att det synes mig, att man sällan har läst ett mera småaktigt utlåtande i en stor, efter mitt sätt att se, verkligt nationell och fosterländsk sak. Det är dock mindre underligt, då man betänker, att statsutskottets majoritet vid förra riksdagen över huvud icke ville vara med om anslaget. En del föreslog utredning, vilket ju kunde hava varit mycket skäligt, medan högern gick på direkt avslag på varje åtgärd i denna sak.

Nu synes det mig, som om den småaktighet, som statsutskottet har visat i denna sak, icke borde vinna andra kammarens understöd med hänsyn till att andra kammaren förra året för det första tog anslaget utan att någon egentlig utredning verkställts, och för det andra sedan lyckades genomdriva sin mening i den gemensamma voteringen.

Det synes mig vara en ganska underlig tanke av statsutskottet, som ju för övrigt icke är närmare uttryckt i detta utskottsutlåtande, att, sedan riksdagen har beviljat ett belop på 100,000 kronor, skulle på statsutskottets anbefallning beloppet faktiskt begränsas för innevarande år till 50,000 kronor. Då man vet, att det gäller ett 700-tal ansökningar, inser envar, att en sådan begränsning i ett anslag, som skulle utgå för ändamålet i år, skulle innebära, att endast några få personer skulle kunna komma i åtnjutande av dessa räntefria studielån.

Jag har begärt ordet, därför att jag har deltagit i utarbetandet av förslag till reglemente för studielånen. Jag måste säga, att konsekvenserna av statsutskottets uttalade önskningsknappast kunna vara genomtänkta, när det här föreslås, dels att vi skola bestämma ett maximibelopp av 1,500 kronor, visserligen med den reservationen, att så skall vara regel, men att det skall kunna göras undantag, dels också, att i regel lånen endast skola tilldelas under en tid av högst 5 år. Jag tror icke för min del, att det är möjligt för mänskligt förstånd att i närvarande stund säga, vilket belopp, som rimligtvis bör bli maximibelopp för dessa studielån. Har man något förtroende till den fördelningsnämnd, som är tillsatt, och icke antar, att den bara kommer att slösa bort statens medel, kan man väl utgå ifrån, att fördelningsnämnden icke lämnar större belopp än som i varje särskilt fall verkligen är nödvändigt för att vederbörande person skall kunna bedriva sina studier. Utgår man ifrån, att man kan hysa förtroende till den fördelningsnämnd, som är tillsatt, och för dess arbete och dess hänsyn till alla berättigade sparsamhetskrav vid studielånens utdelande, är det uppenbart, att inga föreskrifter behövas.

Erfarenheten kommer då så småningom att visa, hur högt man verkligen behöver gå, men man behöver icke göra några förhandsbestämmelser i denna punkt. Detsamma gäller frågan om de 5 åren. Vad har avsikten ursprungligen varit? Vad är tankegången, som ligger bakom hela det förslag, som regeringen här har kommit med? Jo, tankegången är den, att vi i vårt land hava en rad begävningar.

Ang. räntefria
studielån.

Forts.)

Ang. räntefria
studielån.
(Forts.)

vilkas kvalifikation och begåvning aldrig komma att utnyttjas på det riktiga sättet till samhällets bästa. Om det nu finns en god begåvning, som kan lämna sig för vetenskapligt arbete, vet envar, att han icke kan avsluta sina studier, om han skall bliva vetenskapsman eller läkare eller ägna sig åt åtskilliga andra sysselsättningar i samhället, under den tid av 5 år, som här har önskats som maximum. Meningen var ju i själva verket den, att en sådan god fattig begåvning skulle kunna komma fram till det närmaste målet i sitt liv utan att behöva vara utsatt för en mängd onödiga umbäranden, utan att behöva vara utsatt, såsom det dock är för många, för ren nöd och svält under sina studieår.

Nu synes det mig att man även på denna punkt skulle kunna hysa tillräckligt förtroende för den fördelningsnämnd, som är tillsatt, att densamma, därest den finner, att lån icke längre böra utgå, icke heller kommer att bevilja dem, och att nämnden bifaller sådana lån endast i de fall, där den har övertygat sig om att man verkligen skapar en ny tillgång i vetenskapligt, tekniskt eller ekonomiskt avseende för vårt land. Ty det är ju egentligen därom det rör sig, nämligen att tillvarataga den stora nationella rikedom, som nu många gånger går under i fabrikerne eller på andra ställen i samhället, där den aldrig kommer till sin rätt.

För min del skulle jag anse det vara riktigt, att den del av utskottets motivering, som innehåller denna begränsning, kommer att utgå. Jag tillåter mig därför yrka, att den del av utskottets motivering, som börjar med ordet »Enligt» på sidan 6 samt slutar med ordet »påkalla» överst på sidan 7, kommer att utgå. I övrigt tillåter jag mig att yrka bifall till den reservation, som är framlämnad av herr Asplund m. fl., d. v. s. bifall, vad beloppets storlek beträffar, till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag tror för min del, att om kammaren går på denna linje, följer den de ursprungliga intentionerna och gör landet den tjänst, som en gång var avsedd. Då denna fråga över huvud taget framlades för riksdagen.

Herr Sköld instämde häruti.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Alldenstund detta anslagsbelopp är mycket begränsat, såväl om man stannar för utskottets som för Kungl. Maj:ts förslag, har jag mycket svårt att förstå den skarpa kritik, som såväl herr Sjöblom som herr Möller riktade mot bestämmelserna dels rörande de 5 åren och dels rörande ett maximibelopp på 1,500 kronor. Då nu dessa herrar själva hava förklarat, att det ligger 700 ansökningar inne, och man väl får utgå ifrån, att de flesta av dessa sökande äro dels fattiga och dels begåvade, säger det sig självt, att man omöjligt kan tillgodose alla eller ens hälften eller tredjedelen av dem, och detta kan man ännu mindre, därest man nu dels skulle utsträcka tiden till 8 år, och dels emellanåt bevilja ett ännu högre belopp än 1,500 kronor.

Man kan väl utgå ifrån, att det skulle inträffa många gränsfall,

ja även fall, då en mindre begåvad och mindre kvalificerad skulle få ett företräde på grund av pappersmeriter o. s. v. och skulle beviljas ett sådant lån, som skulle åtnjutas eventuellt i 8 år och med eventuellt ett högre belopp än 1,500 kronor, under det att en hans kamrat icke skulle få någonting. Jag kan icke finna, att det är rimligt att gå till väga på det sättet, ty ju mindre belopp och ju kortare tid dess flera kunna obestriddligen komma i åtnjutande av lånen.

Nu drar man här fram särskilt de medicine studerandena, att de skulle vara i alldeles särskild grad missgynnade. Alldenstund ingen kan bli läkare på fem år. En begåvad yngling kan dock bliva medicine kandidat på dessa fem år efter studentexamen, och sedan han blivit medicine kandidat, har han möjlighet att skaffa sig extra förtjänster, som åtminstone böra möjliggöra för honom att dra sig fram. Och är han en begåvad och duktig pojke, så är han ganska säker på att vid den åldern kunna skaffa sig lån från annat håll, och han kan då överlämna möjligheten att erhålla studielån åt någon annan begåvad yngling, som är i behov därav. Det tycker jag är fullt rimligt.

Nu talar herr Möller så mycket om den stora nationalrikedom, som ligger i begåvningarna, och nödvändigheten av att tillgodogöra sig dessa begåvningar för vetenskapen och de lärda yrkena o. s. v. Det är nu icke min uppfattning, att det är absolut nödvändigt, att varenda begåvning, som finnes här i landet, just skall gå den lärda vägen, utan jag tror, det är minst lika nödvändigt, att man har kvar begåvningar för de praktiska yrkena. Ty dessa måste bli lidande därav att man plockar bort varenda begåvning till lärdomen eller vetenskapen. En stor nationalekonom yttrade en gång, att ett land, som hade överflöd på lärda och litteratörer och motsvarande brist på de praktiska yrkenas män, liknade en fabrik för tillverkning av knappnålar, som hade en så huvudlös arbetsfördelning, att den tillverkade flera nålhuvuden än nålar. Här är man verkligen i vårt land, synes det mig, inne på den vägen, att vi stå i fara att bliva en nation, där vi hava flera nålhuvuden än nålar, att döma av den oerhört starka tillströmningen till de lärda yrkena. Jag har givit akt på, att åtminstone i Skåne, där järnvägarna löpa fram så tätt, nära nog vartenda barn skall in till läroverken och gå den lärda banan, ty enligt föräldrarnas mening förekommer det icke annat än begåvningar, som ju lämpa sig blott för de lärda yrkena. Jag undrar, om man icke har skäl att gå fram med en viss försiktighet, när det gäller, att staten skall understödja denna verksamhet. Jag har ingenting emot, att man beviljar anslag för detta ändamål, men jag tror aldrig, att man kan nå fullkomlig rättvisa i så måtto, att man råkar få tag i just de för vetenskapen lämpligaste begåvningarna, utan det blir nog ömsom si och ömsom så. Man kommer nog i det fallet liksom så många andra gånger, då privata trätt emellan för att understödja begåvningar, att råka ut för att understödja sådana, som absolut icke komma att göra någon nytta på den bana, de kommit in på, men vilka kanske gjort mycket stor nytta på den praktiska banan, om de fått slå in på den.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 37.

Ang. räntefria
studielån.
(Forts.)

Herr statsrådet Petré n: Herr talman! Då den ordinarie departementschefen av sjukdom är förhindrad att här närvara i dag, skall jag be att få säga ett par ord med anledning av vissa uttalanden, som gjorts från statsutskottshåll. Jag skall därvid icke närmare inlåta mig å de skiljaktigheter, som förefinnas mellan Kungl. Maj:ts proposition och utskottsutlåtandet i vad angår frågan om vissa huvudgrunder för anslagsbeloppets användning. Jag vill i den delen endast uttala en anslutning i stort sett till vad herr Möller därutinnan yttrat. Kungl. Maj:ts förslag är ju i denna del väsentligt smidigare än utskottets, och jag tror icke det är klokt att i dessa avseenden klavbinda den lånebeviljande myndigheten allt för mycket.

Varför jag begärde ordet var för att ange de motiv, som legat till grund för Kungl. Maj:ts proposition, när det gällt att fixera anslagsbeloppet för 1920. Detta belopp är, som förut nämnts, av statsutskottet sänkt från 150,000 till 100,000 kronor. Kungl. Maj:ts ståndpunkt härutinnan har givetvis varit, att följa riksdagsbeslutet av 1918. Hurudant var då detta beslut? Jo, det omfattade ett belopp, av 100,000 kronor, som anslogs av riksdagen för år 1919 att disponeras i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställt reglemente för medlens utdelning i överensstämmelse med grunddragen i de motioner, som lågo till grund för riksdagens beslut. Och vad var då innebörden i motionerna? Jo, innebörden var, att anslagsbeloppet skulle helt tagas i anspråk 1919, att studielånen skulle till samma personer utgå under loppet av i genomsnitt sex år, att amorteringstiden, sedan vederbörande kommit i tillfälle att börja amortera, skulle bliva beroende å vederbörandes årsinkomst, samt att en lånefond skulle för ändamålet bildas genom av riksdagen år för år beviljade medel, och att således som en logisk följd härav, en årlig stegring av årsanslagen en följd av år framåt skulle behövas. Då nämligen i grunderna ingår — vilket ju också är tydligt för var och en, som tänker sig något in i saken — att studielån skulle utgå under ett flertal år till samma person — man har tänkt sig sex å åtta år — är det alldeles klart, att konsekvensen härav blir, att årsanslaget en tid framåt måste, som jag nämnde, år för år ökas. Följden blir eljest den, att det dröjer minst sex till åtta år, innan man blir i tillfälle att i nämnvärd mån utse nya låntagare. Det blir med andra ord tillsvidare eljest ett engångsförsök.

Det ligger ju i sakens natur med dessa studielån, att resultatet av dem ej kan avläsas förr än sex till åtta år fram i tiden. Därför är det egendomligt, att statsutskottet i motiveringen för beskärningen av årsanslaget använder det uttrycket, att det icke är »tillräckligt att, innan man ännu vunnit någon erfarenhet om den föreslagna organisationens verkningar och resultat, vidtaga en ökning på sätt Kungl. Maj:ts förslag innebär.»

Den siste talaren nämnde bland annat, att det är de praktiska yrkena, som behöva tillgodoses. Jag vill med anledning därav säga, att dessa givetvis icke äro uteslagna från åtnjutande av dessa medel. Ett område, därför medlen sålunda utan tvivel exempelvis komma att tagas i användning, är den tekniska undervisningen genom lån åt elever i de tekniska elementarskolorna och högre tekniska under-

visningsverk. Det tror jag redan förarbetena till årets medeldisposition skola hava visat. Ang. räntefria studielån.

(Forts.)

Jag vill med mitt yttrande alltså hava klargjort, att Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen icke gjort något annat än fullföljt den tankegång, som låg bakom fjolårets riksdagsbeslut, och att Kungl. Maj:t därmed haft den uppfattningen, att detta beslut vore värt att fullfölja och icke borde i sina tilltänkta verkningar beskäras. För min personliga del vill jag i anslutning till ett yttrande, som fälldes här i jons, säga, att nog har väl litet var av oss någon gång gjort den reflexionen vid tanken på att den och den personen på grund av svåra ekonomiska förhållanden under sin uppväxttid icke varit i tillfälle att få den utbildning och den underbyggnad, som hans anlag och begåvning bort berättiga till, att huru mycket mera skulle icke, om så skett, personen i fråga blivit i tillfälle att gagna det allmänna. Och jag vill säga, att icke minst i det politiska livet, och i riksdagsarbetet har man haft tillfälle att göra denna reflexion. Jag tror för min del på gagnet av dessa penningar och håller det för klokt, ifall riksdagen i det fallet följer fjolårets beslut genom att nu ställa till förtogande 150,000 kronor, vilka skulle komma till förfogande för det läsår, som begynner med höstterminens början nästa år. Ställer man icke det beloppet till förfogande, för 1920, som Kungl. Maj:t nu begär, kan jag icke se att man för det läsår, som börjar i höst, skulle kunna, såsom riksdagen förutsatt, lämna 100,000 kronor i händelse man nämligen för nästa läsår vill ha tillfälle att utöka antalet läntagare. Det gäller beträffande denna fråga, såvitt jag förstår, vad departementschefen i propositionen till årets riksdag säger, att genom dessa studielån har första steget tagits för att, som han uttrycker sig, »åt vår kultur, den andliga såväl som den materiella, tillvarataga sådana framträdande begåvningar, som på grund av sin ekonomiska ställning utan hjälp från det allmänns sida icke skulle till fullo komma landet till godo.»

Jag vågar hemställa till kammaren att bifalla det yrkande, som framställes av reservanterna inom utskottet.

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag vill endast med ett par ord dra mitt strå till stacken till förmån för de unga förmågor, vilka på grund av bristande ekonomisk bärkraft icke kunna fortsätta sina studier. Jag kan förstå, att statsutskottet av sparsamhetsskäl har nedsatt Kungl. Maj:ts förslag till 100.000 kronor. Men den sparsamheten tror jag kan vara till synnerligen stor skada för vårt land. De unga förmågor, vilka härigenom kunde få sin utbildning, skulle säkerligen i en framtid komma att gagna landet vida mer än vad de 50.000 kronorna betyda. Från statsrådsbanken har nyss framhållits, att, därest icke anslaget för studiemedlen höjes med 50,000 kronor, så kunna inga nya lån lämnas under år 1920, vilket säkerligen skulle bli till mycket stor skada.

Jag vågar därför hemställa till kammaren att bifalla vad Kungl. Maj:t i detta fall begärt, och yrkar bifall till det förslag, som här blivit framställt av herr Möller.

Ang. räntefria
studielån.
(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag skall försöka att fatta mig kort. Jag har endast begärt ordet för att yttra något med anledning av utskottets motivering i denna fråga, vilken motivering jag biträtt.

Jag vill ärligt bekänna, att jag varit synnerligen tveksam om huruvida man borde i utskottsmotiveringen sätta ut en tid av fem år eller en tid av åtta år, under vilken ifrågavarande understöd skulle utgå. Jag har dock för min del stannat för den formulering som utskottsberäkningens fått.

När man hör de talare, som i dag så varmt dragit i härad för, att det skall stå åtta år, i stället för fem i förevarande avseende, ser det alldeles ut, som om saken låge så, att vi hade så gott om pengar till vårt förfogande, att vi kunde hjälpa *alla* begåvade ynglingar, som sakna medel till sina studier.

Men sannerligen det förhåller sig på det sättet.

Jag vill nämna, hur saken tett sig för mig, då jag prövat denna fråga.

Jag skall villigt medge, att det finnes mycket att beakta i de skäl, som här av olika talare anförts. Man säger helt enkelt på det sättet, att då en ung man eller en ung kvinna är verkligt begåvad men saknar medel till studier, bör en sådan person få studielån, så att han ej behöver, som herr Möller uttryckte sig, svälta sig fram under nöd och lidanden till sin examen. Och man bör då ge hjälp under åtta år, under tio eller över huvud den tid, som behöves för examen.

Ja det är alldeles riktigt resonerat under förutsättning, att vi hade så mycket pengar att lämna, att vi kunde hjälpa *alla*, som behöfde dem.

Nu skall jag dock se efter, hur det förhåller sig med den andra sidan av saken, med medaljens främsida så att säga, såsom den tett sig för mig, när jag sökte sätta mig in i frågan.

Här har mycket varit tal om läkarnas ställning i detta avseende. Särskilt herr Sjöblom drog fram läkarna som exempel i detta sammanhang, och även inom utskottet har det nämnts om en studietid för dem av ända till åtta år.

Jag vet inte, hur många fattiga läkareelever, det årligen i genomsnitt finnes i Sverige. Man torde dock kunna utgå ifrån att det inte är mindre än ett tiotal, omkring tio studenter sålunda, som skola bli läkare men äro fullständigt obemedlade; det är alldeles säkert ett minimiantal. Man får då också utgå ifrån att de flesta av detta antal äro rätt begåvade — att de skola ha en *synnerlig* begåvning är däremot något, som inte så att säga matematiskt kan dragas fram till prövning inför nämnden.

Man har nu gjort sig den frågan: är det rätt att staten vänder sig till *en* utav dessa tio — alla kanske äro lika fattiga och hava ungefär samma begåvning — och säger till honom: »Er skall jag taga hand om, ni skall få den utbildning, som behövs, ni skall få pengar under hela eder studietid, åtta år, tio år eller längre, ni skall räntefritt få medel under hela denna tid o. s. v.» Men till de nio andra skulle staten säga: »vi ha tyvärr inte så mycket pengar, som äro

nödvändiga. Ni få ingenting, ni få gå till enskilda och skaffa eder lån, ni få draga eder fram bäst ni kunna, ni få skaffa pengar mot en 8—10 % ränta o. s. v.» Jag har gjort mig den frågan: är det riktigt att antaga sådana grundsatser?

Ang. räntefria
studielån.
(Forts.)

Som nämnt: om vi hade så rikligt med pengar, att vi kunde ge alla de tio behövande, vad som vore nödvändigt, då skulle jag vara den allra förste att vara med om en höjning av anslaget. Men nu har jag haft den uppfattningen, att jag tycker det är rätt, om staten säger till *alla*: Ni kunna få hjälp i en fem års tid, men sedan måste vi taga hand om andra, som också behöva understöd under sin studietid och det kan vara rättvist, att de som redan fått hjälp också skola få låna sig fram på annat håll några år, då statens medel icke fullständigt räcka.

Det finns, mina herrar, mycket starka skäl för den uppfattningen. Vi få inte fascineras av talet om att vi måste taga hand om begåvningarna och ge dem medel till deras studier ända till dess de äro färdiga. .

Om vi anslå 50,000 kronor årligen utöver fjolårsanslaget, d. v. s. öka detsamma med 50,000 kronor, så komma vi med en siffra av 1,500 kronor upp till ett antal av 30—35 studenter årligen, som därigenom skulle få understöd. Hur många utav dessa äro väl begåvade och sakna medel till sina studier?

Vad jag har sagt strider måhända mot pedagogiken och vetenskapen i övrigt, men jag tycker det ligger mycket sunt förstånd i detta resonemang.

Som jag förut sagt: när vi komma därhän, att vi kunna anslå medel i den utsträckning, att de flesta eller alla behövande bli hjälpta, vill jag gärna vara med om att sträcka ut understöd tiden.

Så vill jag påpeka ännu en sak, och sedan skall jag sluta ögonblickligen.

Jag förstår inte, varför man fäster så mycken vikt vid dessa 1,500 kronor. Det står ju i utskottsutlåtandet: »Även om utskottet sålunda lika med departementschefen icke anser en maximigräns lämpligen bör uppställas, finner utskottet dock ändamålsenligt att i regel ett belopp av 1,500 kronor betraktas såsom maximum.» Därtill kan Kungl. Maj:t göra ändring i detta avseende. Det nämnda skall nu vara regel, men det kan göras undantag.

Jag tycker, herr talman, att denna motivering är försiktigt skriven, och jag kan icke finna annat än att man gör klokt i att biträda densamma.

Beträffande beloppet, ber jag naturligtvis att få yrka bifall till reservationen, och jag vill icke vidare tala för densamma, då jag antar den går igenom i andra kammaren.

Herr Sjöblom: Herr talman, mina herrar! Jag skulle kunna ha åtskilligt att replikera gentemot vissa åsikter, som framträtt i debatten, men det var icke därför jag begärde ordet, utan för att något beriktiga det yrkande jag gjorde förra gången jag yttrade mig.

Jag skall därför nu be att få göra samma yrkande, som fram-

Ang. räntefria
studielån.
(Forts.)

fördes av herr Möller. Visserligen är det min uppfattning, att än större del av motiveringen borde utgå än som av honom föreslagits utgå, men då jag har ansett det olämpligt att komma med flera yrkanden skall jag begränsa mig till att instämma i hans yrkande, i vad det gäller motiveringen.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag skall be att få instämma i herr Möllers yrkande.

Herr Möller: Herr talman! Jag vill endast göra en anmärkning gent emot vad herr Bernhard Eriksson i Gränöesberg yttrade. Han undrade, varför man hade så mycket emot vad statsutskottet skrivit i sitt utlåtande om att man i regel borde låta lånen utgå med ett maximum av 1,500 kronor.

Jag får verkligen säga, att jag inte förstår, varför statsutskottet skall skriva något dylikt, om det inte menar något med det. Om meningen är, att nämnden i alla händelser skall göra så som den anser riktigast i de enskilda fallen, har icke utskottet eller riksdagen någon anledning att göra en särskild påtryckning på denna punkt. Jag är nämligen övertygad om, att man lugnt kan utgå ifrån att nämnden i allt fall kommer att se på samhällets intressen, då den delar ut lånen.

Det är klart, att om meningen är, att nämnden ej egentligen skall få överskrida dessa 1,500 kronor, så kommer fortfarande att finnas fattiga begåvningar, vilka måste kämpa med personliga umbäranden och allt slags elände under sin studietid. Vad beträffar frågan om femårstiden, skall jag tillåta mig att också säga några ord. Jag har därvid inte tänkt så mycket på speciellt blivande läkare, utan jag har tänkt på de särskilt vetenskapliga begåvningar, som kunna komma att hjälpas fram genom dessa studielån. Det är inte meningen att skapa ett otal, ett överflöd av lärda personer i vårt land. Det kan för övrigt det nuvarande samhället utan sådan här hjälp mycket väl åstadkomma; det är något, som förut tydligt visat sig. Nej, vad meningen är, det är blott, att personer, som äro utpräglad vetenskapligt begåvade, icke skola bli förkvävda i sin utveckling på grund av sin brist på penningmedel, på grund av sin oförmåga att skaffa medel till sin utbildning. Om man nu genom ifrågavarande fördelningsnämnd har fått fram en sådan utpräglad vetenskaplig begåvning, vad är det då för förnuft i att begränsa lånen för honom till en tid av fem år, då han kanske oundgängligen behöver dem för sin utbildning under tio års tid?

Jag har inte, såsom herr Eriksson i Grängesberg trodde, yrkat bifall till herr Tengdahls motion om en åttaårig understödstitid, utan jag har ansett att man på denna punkt liksom ifråga om lånebeloppens storlek skall hysa tillräckligt förtroende för nämndens avgörande.

Jag tillåter mig att vidhålla mitt yrkande.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag har ingenting emot att

frånfalla min reservation angående understöd under åtta år. Jag vill bara uttala, att man just vill sätta läkarna, som ha en så exemplöst lång utbildningstid, så att säga i en strykklass. Man skulle säga till andra personer: ni få understöd under hela eder utbildningstid, men till en person, som vill studera på läkarebanan, skulle man säga: ni får understöd under högst fem år, sedan sätta vi eder i en strykklass, sedan skall det provas, huruvida ni hör till de särskilda undantagsfallen, så att ni är berättigad att alltså få understöd.

*Ang. ränthefria
studielån.
(Forts.)*

Gent emot vad herr Jönsson i Revinge yttrade, vill jag framhålla, att allt detta tal om skillnaden mellan praktiska och lärda yrken i själva verket är en lek med ord, ity att utvecklingen fört med sig att man även inom de praktiska yrkena mer och mer behöver använda lärd utbildning.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till herr Möllers förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Möller under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Nilsson i Bonarp, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill att kammaren, med avslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 80, bifaller det av herr Möller under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 89 ja mot 47 nej; och hade kammaren alltså bifallit det av herr Möller under överläggningen framställda yrkandet.

§ 10.

Statsutskottets utlåtande, nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en ingenjörsvetenskapsakademi föredrogs härpå; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens deltagande i kostnaden för en partiell reglering av Siljan begärdes ordet av

*Ang. partiell
reglering av
Siljan.*

Ang. partiell
reglering av
Siljan.
(Forts.)

Herr O l s s o n i Morastrand, som anförde: Herr talman! Frågan om uppförande av en dammbyggnad vid Grådafallen i Österdalälven och reglering av sjön Siljan har stått på dagordningen ett tjugutal år. Mot förslaget, sådant det ursprungligen framlades och såsom det under årens lopp utformats, har det från ortsbefolkningens sida rests ett allvarligt motstånd. Det har invänts, att sjöregleringen skulle vålla avsevärd skada å mark vid Siljan, Insjön och Orsasjön samt vid Österdalälven mellan Insjön och Gråda; torrläggning av mark på naturligt sätt skulle omöjliggöras och konstgjord torrläggning genom invallning försvåras. Regleringen skulle vidare medföra betydande erosionsrisker och sanitära olägenheter, och slutligen skulle den skada fisket i Siljan och Orsasjön. Dessa invändningar, som hittills inte kunnat gendrivas, hava gjort, som det i Kungl. Maj:ts proposition säges, att regleringsföretaget blivit förenat med tidsutdräkt. Då dessutom själva utförandet av de planerade dammbyggnaderna och rensningarna beräknats taga i anspråk flera år, sedan eventuellt tillstånd till reglering beviljats, så begäres det nu tillstånd till en partiell reglering av Siljan, och kronan inbjudes att som medlem i Dalälvens regleringsförening bidra till företagets utförande. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet försäkrar, att det icke råder något tvivel om att företaget blir en god affär, och statsutskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, för att företaget skall bli utav och i betraktande av de ekonomiska fördelar, företaget synes medföra.

Vill man ha något närmare reda på, vad detta regeringsförslag innebär, förefaller det mig, som om man vore ganska anspråkslös, om man åtnöjde sig med den utredning, som framlagts för riksdagen. Det torde knappast vara en riksdagsmans skyldighet att i ämbetsverken efterforska det material, som möjligtvis behöves för prövning av ett föreliggande ärende. Jag har i alla fall, sedan jag fick statsutskottets utlåtande i min hand, gjort en liten razzia, men tyvärr med ganska magert utbyte.

Av bilagan till den kungl. propositionen finner jag emellertid, att dräneringshöjden enligt det föreliggande partiella regleringsförslaget förutsättes till 11,85 meter eller samma höjd, som i det fullständiga förslaget, men att lågvattenytan bibehålles vid sin nuvarande naturliga höjd, medan den enligt det fullständiga förslaget skall sänkas med omkring 0,7 meter. Jag ser också, att det försäkras, att genom denna ändring i avseende på lågvattenståndet bortfalla ett flertal invändningar mot regleringen enligt det större förslaget. Vilka invändningar, som bortfalla, det säges däremot icke, än mindre visas det. Jag beklagar, att jag icke kan känna mig tillfreds med denna blanka försäkras. Jag medger, att den torde äga sin riktighet med avseende å de befarade sanitära olägenheterna av regleringen. Jag medger sannolikheten av att skadorna å fisket minskas, om de än långt ifrån avlägsnas, och jag medgör möjligheten av att erosionsriskerna reduceras. Här vill jag emellertid understryka, att regleringen av Siljan berör ett med hänsyn till risken av erosioner synnerligen känsligt område. Det var uppe i Mora som en gång en hel by bortskars av Östra Dalälven. Redan för hundratals år sedan har statsmakternas hjälp påkallats

mot skärningsfarorna här uppe. Skyddsåtgärder hava vidtagits, men farorna förefinnas ännu. Sakkunniga ha fastslagit, att områdena vid Mora och Morastrand ha ett i erosionsavseende riskabelt läge och att beträffande trakten vid Leksand och Leksands-Noret redan under nu rådande förhållanden försiktighetsåtgärder synas påkallade för att skydda denna tätt bebyggda mark. Kraftiga strandskoningar i Mora betingas enligt sakkunniges uttalanden redan av det nuvarande läget. En skyddsvall är där också behöfvig, och på de folkrika byarna Öna, Långlet och Östnor erfordras dessutom särskilda skyddsanordningar. Läget är alltför allvarligt för att medge något experimenterande.

Med vad jag sålunda sagt om de sanitära olägenheterna av regleringen och dess inverkan på fisket och erosionsriskerna, har jag sträckt mig så långt jag kan i mina hypotetiska medgivanden. I fråga om regleringens inverkan på jordbruket stå olägenheterna kvar, då den partiella regleringens dämningshöjd är densamma som den fullständiga regleringens. Det betyder enligt lantbruksingenjören Palms utredning, att av de vattensjuka markerna vid Österdalälven, Siljan och Orsasjön skola inte mindre än nära 1,000 tunnland bli satta under vatten och icke vidare kunna lämna någon avkastning, och över 1,500 tunnland skola bli användbara som ängsmark, men ej obetydligt försämrade, så att de icke som nu kunna användas för odling av grönfoder o. d. Dessa skador beräknades 1904 till i runt tal 266,000 kronor, ett belopp, som naturligtvis under nuvarande förhållanden är alldeles för lågt.

Olägenheterna för jordbruket av regleringen bero emellertid mindre på att redan odlad mark översvämmas än av att till odling lämplig mark för all framtid undandrages kultur. Men mest drabbas jordbruket av att de naturliga ängarna i stor omfattning bli förstörda eller försämrade. Härtill kommer slutligen, att regleringen för all framtid fullständigt omöjliggör torrläggning på naturligt sätt av mellan 3- och 4,000 tunnland och att den försvårar konstgjord torrläggning genom invallning av därtill lämpliga områden.

Nu förstår jag, att dessa erinringar mötas av den invändningen: ja, men allt detta skall ju bli föremål för särskild prövning. — Javäl, jag vet det mycket väl. Jag vet också, att vid det slutliga avgörandet av denna regleringsfråga olägenheterna av regleringsföretaget måste vägas mot den betydande vinsten för industrien. Men ordspråket om angelägenheten av att akta lillfingret har lärt mig att vara försiktig, icke minst då det talas om fina affärer, och det får ursäktas mig, att jag lever och framhårdar i den tron, att riksdagens beslut i dag ej kommer att bli alldeles utan betydelse för den slutliga prövningen av ärendet. Den partiella regleringen är en genväg till den fullständiga, och om jag inte läst fel, så är det regleringsföreningens avsikt, att därest regleringen medges men beslutet överklagas av enskilda intressenter, hos vattendomstolen begära, att regleringen måtte få genomföras, trots att domstolens beslut ej vunnit laga kraft.

Sådant läget nu är, borde jag kanske efter detta inskränka mig

Ang. partiell
reglering av
Siljan.
Forts.

Ang. partiell
reglering av
Siljan.
(Forts.)

till att uttala en livlig förhoppning om att frågan, oberoende av riksdagens beslut i dag måtte ägnas den sorgfälligaste prövning. Jag måste emellertid tillägga, att jag icke kan betrakta denna fråga enbart från den statsfinansiella synpunkt, som statsutskottet anlagt. Jag finner den för riksdagen framlagda utredningen i ärendet bristfällig och otillfredsställande. Under sådana förhållanden kan jag, herr talman, som representant för Siljansbygden ej ge min röst åt Kungl. Maj:ts av statsutskottet tillstyrkta förslag.

Härefter yttrade:

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Man kan säga, att när statsutskottet gått till prövning av förevarande ärende, utskottet betraktat det som en ren expeditionssak. Statsutskottet har ansett, att riksdagen icke har haft att taga upp till prövning frågan om huruvida reglering av Siljan skall medges eller ej. Det är en sak, som ankommer på vederbörande vattendomstol och Kungl. Maj:t att pröva.

Enligt den nya vattenlagen skall nu Siljans reglering avgöras i sista hand av Kungl. Maj:t. Siljan är en av dessa sjöar, som äro undandragna vattendomstolens sista prövningsrätt.

Statsutskottets behandling av ärendet har sålunda inskränkt sig till ett yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts framställning, som innebär, att om det blir reglering av Siljan, staten skall för sina vattenfall deltaga i kostnaden.

Nu ligger saken på det sättet, att om riksdagen anslår medel för ändamålet eller icke, kommer kronan med i alla fall, därför att den nya vattenlagen säger, att var och en som har båtнад av ett företag skall deltaga i företagets utförande; och nu är det otvivelaktigt, att alla fallägare i Dalälven ha båtнад av företaget.

Jag begärde icke ordet för att säga detta, ty detta torde vara klart för alla, utan det var för att framhålla några synpunkter beträffande denna reglering.

Jag ber än en gång att på det bestämdaste få understryka, att jag vid behandlingen av detta ärende utgått ifrån att prövningsrätten, även om riksdagen bifaller propositionen, är fullständigt fri och obeskuren. Det är sålunda från riksdagens sida vid beviljandet av detta anslag icke på något sätt givet på hand, att Kungl. Maj:t skall bevilja denna uppdämning. Det är en sak, som Kungl. Maj:t fått obeskuren rätt att pröva. Jag vill också på det allra kraftigaste understryka, att Kungl. Maj:t bör pröva den saken med den allra största omsorg.

Det är utan tvivel i dessa trakter en stor rädsla för att en reglering skall komma att medföra olägenheter, stora vådor för bygden. I vad mån dessa farhågor hava berättigande kan jag som lekman icke bedöma, men nog förefaller det mig, att med den strukturerade naturen har däruppe i Siljanstrakterna, en reglering kan ha ganska betydande vådor, och det har även med styrka framhållits i en del sakkunnigebetänkanden.

Jag vill därför på det kraftigaste understryka vad den föregående ärade talaren anförde, att det är nödvändigt, att Kungl. Maj:t med ytterst stor noggrannhet och kritik prövar de framställningar, som göras i berörda avseende.

Det är emellertid en synpunkt till, som jag här vill framhålla. Om Kungl. Maj:t i en framtid kommer att stanna för att denna reglering skall försiggå, då kan det allvarligt sättas i fråga, om icke regleringen bör utföras uteslutande för statsverkets räkning. Jag vet, att den nuvarande vattenlagen icke ger Kungl. Maj:t möjlighet att få strandfäste för en damm, men jag har icke kunnat uraktlåta att påpeka, om icke en undersökning skulle kunna komma till stånd, huruvida detta skulle kunna vara en god utväg. Om det icke, med den nuvarande vattenlagen går att få något gjort i den riktningen, då vill jag kraftigt understryka, att om Kungl. Maj:t bifaller framställningen om reglering, Kungl. Maj:t skall i alla fall noggrant se till, att bygden får full och hel ersättning för alla de förluster och skador, som kunna tänkas uppkomma vid reglering, så att det ej blir så, att i en framtid de förluster, som komma att uppstå, icke fullt täckas.

När det gäller reglering av Siljan, rör man sig på ett av de områden, där Kungl. Maj:t har friare prövningsrätt än beträffande andra uppdamningar. Därför har jag ansett nödvändigt att å bygdens vägnar varmt lägga Kungl. Maj:t dessa synpunkter på hjärtat.

På det sätt riksdagen har att behandla denna fråga, då den är enligt min uppfattning, ett ärende av rent expeditionell natur, då prövningsrätten uteslutande enligt lag tillkommer Kungl. Maj:t, kan jag icke underlåta att, utan att därmed giva på något sätt något på hand, att dämningen skall komma till stånd, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Jag kan icke låta denna diskussion passera utan att göra några randanmärkningar till de uttalanden, som gjorts från Dalabänken.

Jag ber att då först få säga, att när Kungl. Maj:t lagt fram denna proposition, så har det tydligen varit för att få den ekonomiska sidan klar. Men samtidigt får man väl säga, att Kungl. Maj:t icke lär gå fram med en proposition sådan som denna, om icke Kungl. Maj:t på samma gång anser, att det förslag, som framlägges, även ur allmänna synpunkter är välgrundat.

Här har nu från herr Olssons sida gjorts en del detaljerinringar, och jag tror mig våga säga, att det beror på det skäl, som herr Olsson själv anförde, nämligen att han icke hunnit så långt i sina razzior i ärendet, att de upplysningar han lämnat kanske icke gävo kammararen full klarhet om vad saken gäller. Han erkänner, att en ökning av erosionsrisken i Moratrakten med det provisoriska förslag, som har framlagts, vore praktiskt taget eliminerad, så vitt jag fattade honom rätt. Jag kan tillfoga, att den sakkunnige, som anlitats, nämligen docenten De Geer har, så vitt jag fattat rätt, bestämt ut-

*Ang. partiell
reglering av
Siljan.
(Forts.)*

Ang. partiell
reglering av
Siljan.
(Forts.)

talat, att han icke ansåg, att med föreliggande förslag en ökad erosionsrisk vid Mora skulle förefinnas.

Men vad jag egentligen fäste mig vid var herr Olssons uttalande om markskadorna. Det är självklart, att vid en reglering av så betydande omfattning — det gäller att med den fullständiga regleringen vinna 80 å 100 miljoner kilowattimmar, d. v. s. nära hälften av vad statens Trollhätte-kraftverk för närvarande producerar, och med den provisoriska regleringen ungefär hälften därav — det är självklart, säger jag, att skador kunna uppstå. Att därvid icke full ersättning skulle utbetalas för skador, som i sådant fall uppkommit, är det väl ingen, som förutsätter.

När emellertid herr Olsson talade om att det är tusentals tunnland, som skulle »sättas under vatten», så tror jag, att det är ett uttalande, som kan missförstås. Därav tyckes nämligen framgå, att det skulle vara åkermark, som skulle skadas, i det han tillade, att det dessutom gälde skada å 1.500 tunnland, som icke kunde användas på annat sätt än som ängsmark — jag har icke nu haft anledning att närmare kollationera siffrorna. Men med den uppdämning, som det här är fråga om och vilken skulle uppgå till en höjd av 11,85 meter, skulle det i verkligheten bli summa summarum två tunnland åkerjord, om jag minnes rätt, som skulle beröras av regleringen. Och att då tala om att tusentals tunnland mark skulle »sättas under vatten» tror jag är ett ganska villsamtt uttryck.

Jag skall för övrigt be att beträffande höjden 11,85 meter få lämna den upplysningen, att den motsvarar det vattenstånd, som av naturen råder omkring den första juli i sjön och detta vattenstånd ligger omkring 3 meter under sjöns nuvarande exceptionella högvattenstånd samt halvannan meter under sjöns normala högvattenstånd. De marker, som skulle »sättas under vatten», äro sålunda de marker, som praktiskt taget årligen stå under vatten ända till den första juli.

Vad skadan gäller är således den försämring av markvärdet, som uppstår på dessa ängsmarker. Jag vill minnas, att det vid den Palmska värderingen rör sig om några hundratusen kronor eller ungefär samma markskada, som beräknades vid Skagerns reglering vilken nu är genomförd. Och jag får kanske i detta sammanhang erinra, att de stora bekymmer, som hystes icke minst här i kammaren angående Skagerns reglering, nu sedan denna reglering är genomförd, föga ha låtit sig avhöra. Den som vill göra en razzia i de trakter, som berördes av regleringen, skulle nog, om jag icke är illa underlättad, finna att missbelåtenheten hos strandägarna icke är så värst stor.

Det är min fasta övertygelse, att om en reglering av Siljan blir genomförd, så skall det visa sig, att farhågorna även därvidlag varit väsentligt överdrivna. Samtidigt vill jag säga, att jag mycket väl förstår att farhågor från ortsintressenas sida i en sak sådan som denna komma fram. Men detta är *en* sak, en annan sak är att anlägga en så övedriven syn på tingen, som här skett.

Till slut, herr talman, skall jag endast be att få säga ett ord om

en i viss mån principiell fråga, som man fått anledning att här reflektera över. När vattenlagen förra året genomfördes efter mycket kompromissande och mycket prutande, så skedde detta med hänsynstagande till de omständigheter som framkommit icke minst i sammanhang med de farhågor, som uttalats rörande Siljans reglering. Och vad det då gällde var det stora regleringsförslaget för Siljan. Det var, som herrarna har sig väl bekant, åtskilliga restriktioner, som från vänsterhåll påkrävdes och som i mycket stor omfattning vunno gehör. Det var på en mångfald områden, som man i lagstiftningen införde bestämmelser, som avsågo att tillgodose sådana önskemål, som nu framförts från den ärade representanten på Dalabanken, bestämmelser syftande till att full och skälighet ersättning skulle utgå för skador och som dessutom inneburo ett hänsynstagande i andra avseenden genom tillgodoseendet av landsbygdens elektrifieringsbehov m. m. m. Detta motiverades just av att man icke kunde undgå att förorsaka skador beträffande vissa lokala intressen. Det vill då synas mig något opåkallat, att när frågan om Siljans reglering nu kommer fram i en betydligt beskedligare form än den förelåg förra året, taga detta till utgångspunkt för en varning till Kungl. Maj:t att se upp med denna regleringsfråga samt komma fram med anmärkningar om den utredning, som från Kungl. Maj:ts sida i detta fall blivit förbragt.

*Ang. partiell
reglering av
Siljan.
(Forts.)*

Jag hyser, herr talman, givetvis icke heller någon annan önskan än att när denna fråga nu kommer under vattendomstolens och Kungl. Maj:ts prövning i fortsättningen, den skall undergå den sorgfälliga prövning, som är nödvändig för att alla intressenters rätt skall bli efter gällande lag vederbörligen tillgodosedd. Men jag har också den fasta förvisningen, att denna prövning skall komma att visa, att det är så stora nationalekonomiska värden, som här stå på spel, att all rimlig hänsyn måste tagas till desamma samt att regleringsplanen i det skick den föreligger också skall komma att av vederbörande domstol och Kungl. Maj:t godtagas.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Schotte: Herr talman! Efter den sista ärade talarens anförande har jag egentligen endast litet att tillägga. Jag skulle emellertid vilja avgiva en försäkran att Kungl. Maj:t givetvis skall ägna detta ärende den omsorgsfullaste prövning och att därvid alla hänsyn komma att tagas till de omständigheter, som det åligger Kungl. Maj:t att, jämte vederbörande vattendomstol beakta, och att sålunda både de ekonomiska synpunkterna med avseende på ersättningsfrågorna och de sociala synpunkterna skola erhålla allt det utrymme, som författningar och lag föreskriva. Jag tror att man lugnt kan gå till beviljandet av detta anslag. Det är ju beroende på en särskild senare prövning, under vilka villkor denna nya reglering av Siljan kan äga rum, och riksdagens beslut i detta fall hur det än utfaller kan icke i något avseende föregripa eller ändra eller giva någon annan karaktär åt denna prövning.

Ang. partiell
reglering av
Siljan.
(Forts.)

Herr Olsson i Morastrand: Herr talman! Vad den ärade representanten på Stockholmsbänken har anført har icke givit mig någon som helst anledning att justera vad jag nyss androg i frågan. Om det är så, att min razzia i den här frågan skulle givit ett tämligen magert resultat, så ber jag få beklaga, att herr Lübecks minne i den delen är oförätligt svagt. Jag sade att jag följt lantbruksingenjör Palms undersökning i denna sak, och denna undersökning låg framför mina ögon, när jag talade här i kammaren. Den finns för resten tillgänglig för den som betvivlar riktigheten av mina uppgifter.

Vad beträffar herr Lübecks tal om vad som försiggick här riksdagen i fjol, så ber jag få säga, att jag icke kan påtaga mig något ansvar för detta, enär jag då icke hade säte i kammaren. Jag gör icke anspråk på att kunna pröva hjärtan och ransaka njurar, men jag tror, att jag har något större kännedom om stämningen inom orten rörande denna angelägenhet än herr Lübeck här i Stockholm har.

Slutligen ber jag få säga, att jag är synnerligen tacksam för det löfte som gavs från regeringsbänken, att detta ärende oberoende av beslutet i denna kammare kommer att ägnas den omsorgsfullaste prövning.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 83, i anledning av väckta motioner om tillstånd för sydsvenska kraftaktiebolaget att inköpa eller arrendera vissa staten tillhöriga vattenfall i Lagan;

nr 84, i anledning av väckt motion om anslag till inköp åt förra bromsaren I. Konrad Lundin av ett par konstgjorda ben; och

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring av § 10 mom. 1 i telefonreglementet den 29 november 1915.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,32 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.